

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické a sociální etiky

Diplomová práce

JE MOŽNÉ ŽÍT IDEÁL NAZARETSKÉ RODINY?

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajer, Dr. theol.

Autor práce: Petr Holkup

Studijní obor: Pastorační asistence

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: Šestý

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

18. března 2010

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji také svému příteli Mgr. Bc. Karlu Červenkovi, Ph.D. za pomoc při zpracování dat z dotazníkového šetření. Děkuji tajemníku MěÚ Pelhřimov Mgr. Vlastislavu Větrovskému za laskavé svolení zpracovat statistické údaje z matričních knih a evidence obyvatel.

OBSAH

ÚVOD	6
1 IDEÁLY KŘEŠŤANSKÉHO MANŽELSTVÍ	9
1.1 Touha člověka po lásce	9
1.1.1 Bůh je láska	10
1.1.2 Člověk stvořen z lásky a pro lásku	11
1.1.3 Ježíš Kristus – dokonalý obraz Boha	14
1.2 Manželství a zodpovědné rodičovství z pohledu křesťanské etiky	15
1.2.1 Láska, věrnost, nerozlučitelnost	15
1.2.2 Otevřenost pro život.....	18
1.2.3 Rodina a výchova dětí	20
1.3 Ideál Nazaretské rodiny	21
1.4 Shrnutí	25
2 SVÁTOSTNÁ A NESVÁTOSTNÁ MANŽELSTVÍ	26
2.1 Manželství jako svátost	26
2.2 Manželský slib	28
2.3 Nesvátostná manželství	31
2.4 Rozdíl mezi svátostným a nesvátostným manželstvím	33
3. KRIZE MANŽELSTVÍ A RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU KŘEŠŤANSKÉ ETIKY	35
3.1 Rozvodovost	35
3.2 Proměny rodinného života	40
3.3 Problematika potratů	41
3.3.1 Počátky a metody interrupce	42
3.3.2 Lidský život hoden ochrany již před narozením	44
3.3.3 Projekce obyvatelstva České republiky	48
3.3.4 Antikoncepční mentalita	51

4	EMPIRICKÁ ČÁST	54
4.1	Východiska, cíl a předmět výzkumu	54
4.2	Hypotézy	55
4.3	Dotazníkové šetření	57
4.3.1	Vyhodnocení úvodní části dotazníku	59
4.3.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření – otázky č. 1–10	61
4.4	Analýza matričních zápisů	79
4.4.1	Porovnání rozvodovosti církevních a občanských manželství	79
4.4.2	Počet narozených dětí u sledovaných manželství	81
	ZÁVĚR	83
	POUŽITÁ LITERATURA	89
	SEZNAM ZKRATEK	94
	SEZNAM PŘÍLOH	95
	PŘÍLOHY	96
	ABSTRAKT	110
	ABSTRACT	111

Úvod

V dnešní postmoderní době je společensky přijatelný nejen rozvod manželství, ale běžně se akceptuje i soužití nesezdaných párů vychovávajících společně děti. Je to vidět na příkladu mnoha politiků, aniž by jim tato skutečnost uškodila v jejich politické kariéře. Smyslem této práce je pokusit se odpovědět na otázku, zda je možné žít manželství v souladu se Stvořitelským plánem podle pojetí Bible a to dokonce i lidmi, kteří Boha ve svém životě „neznají“ nebo o něm mají zkreslené představy.

II. vatikánský koncil v pastorální konstituci o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* uvádí: „Důvěrné společenství života a manželské lásky, které **Stvořitel založil a vybavil vlastními zákonitostmi**, se uskutečňují manželskou smlouvou neboli neodvolatelným osobním souhlasem.“¹ Katechismus Katolické církve k tomu dodává: „**Povolání k manželství je vepsáno do samé přirozenosti muže a ženy, jak vyšli z rukou Stvořitele.**“²

Moje úvaha vychází z hypotézy, že Hospodin ve svém stvořitelském díle „zakódoval“ určité zákonitosti, podle kterých se nejen lidé, ale i zvířata chovají. Ze studií historiků a religionistů víme, že instituce manželství hraje od pradávna ve společnosti velkou roli.³ Ať už se ve společnosti prosadila polygamie nebo monogamie, bral se vážně fenomén nerozlučitelnosti manželství a tím i snaha o naplnění ideje věrnosti sezdaných lidí. Pokud byl možný rozvod, bral se většinou jako nouzové řešení, nutné zlo, které společnost v krajních případech akceptovala. Tyto ideje jakoby ze současné české společnosti vymizely.

Dalším tématem, kterého si chce tato práce povšimnout, je Hospodinův záměr o naplnění země⁴ a o svěřením úkolu člověku spravovat tuto zemi.⁵ Můžeme v tom spatřovat ideál úcty k člověku, k životu a k všemu stvořenému, který byl do člověka vložen a z něho vycházející idea zodpovědné výchovy vlastních dětí.

¹ II. vatikánský koncil, GS 48.

² KKC 1603.

³ Srov. SKALICKÝ, K. *Po stopách neznámého Boha*, s. 39.

⁴ Srov. Gn 1,28.

⁵ Srov. Gn 2,15.

Zatímco idea nerozlučitelnosti a věrnosti manželů se ze srdcí mnoha lidí za poslední dobu asi vytratila, idea úcty k člověku, k životu a zodpovědné výchovy vlastních dětí se zdá stále živá. Člověk touží po potomstvu a zabití dítěte vnímá jako jeden z nejhorších zločinů, až na jednu podstatnou výjimku. Tou je uměle přerušené těhotenství, s nepřesným názvem „potrat“. Významná část společnosti nechce tuto legalizovanou praxi nazvat zabitím plodu dítěte. Zřejmě i s tímto fenoménem souvisí nízký počet dětí připadajících na jednu ženu. Ve výchově dětí je u většiny populace samozřejmé, že se rodiče o své děti starostlivě starají. Případy týraní a zanedbávání výchovy jsou ve společnosti většinou přísně postihovány.

Součástí této práce je malý sociologický průzkum. Pomocí dotazníkového šetření se pokusím zjistit postoje současné mládeže ve věku 18–29 let k idejím křesťanského manželství. Zaměřím se především na bolavá místa manželství a rodičovství současné české společnosti z pohledu křesťanské etiky. Mám na mysli ideály věrnosti a nerozlučitelnosti manželství a ideál úcty k životu spojený se zodpovědným rodičovstvím.

Druhou částí empirického průzkumu bude porovnání počtu uzavřených manželských párů před církví a na městském úřadě vzhledem k jejich délce trvání a počtu narozených dětí z těchto manželství. Využiji tak možnosti mého povolání matrikáře a laskavého dovolení zaměstnavatele a provedu výzkum v rámci pelhřimovské farnosti a okolních farností za období šesti let. Konkrétně se zaměřím na období od roku 1993 do roku 1998.

První část výzkumu má za úkol zjistit, zda hypotéza o ideálu věrnosti a nerozlučitelnosti manželství a idea úcty k životu je člověku dána bez ohledu na jeho náboženské přesvědčení. Ve druhé části porovnam, zda je rozdíl v naplňování těchto idejí mezi manžely žijícími praktickým křesťanským životem a ostatními manžely. Výsledky empirického průzkumu mají nastínit odpověď, zda je možné žít manželství podle ideálu Nazaretské rodiny. V této svaté Rodině

podle výzvy papeže Jana Pavla II. máme vidět vzor pro všechny rodiny.⁶ U ní najdeme zosobněné křesťanské ideály manželství a zodpovědné výchovy.

Ideje zodpovědné výchovy budou stranou mého sociologického průzkumu. Většina lidí ve společnosti považuje výchovu dětí za samozřejmou, i když rozdíl z pohledu křesťanské etiky by se jistě našel v praktickém naplňování této výchovy. Zvláště bolavým místem zůstávají děti z rozvedených manželství. Ty někdy slouží jako prostředek pro vyřizování si „úctů“ mezi bývalými partnery. Jinou smutnou kapitolou je opuštěný rodič svým partnerem. Latentně se ale dotkneme i těchto problémů, protože věrnost a nerozlučitelnost manželství jsou předpokladem zodpovědné výchovy dětí.

⁶ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, 21.

1 Ideály křesťanského manželství

Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi...“ (Gn 1,27-28)

Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem. (Gn 1,24)

Tu k němu přišli farizeové a pokoušeli ho: „Je dovoleno propustit manželku z jakékoliv příčiny?“ Odpověděl jim: „Nečetli jste, že Stvořitel od počátku ‚muže a ženu učinil je‘? A řekl: ‚Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo‘; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ (Mt 19,3-6)

1.1 Touha člověka po lásce

Katolická teologie vnímá manželství jako jednu ze sedmi svátostí.⁷ Manželství je tedy instituce Bohem chtěná, požehnaná, na čem má Bůh svoji stálou účast. U svátosti manželství se církev odvolává především na výše uvedené biblické texty. Jestliže vycházíme z tohoto pojetí manželství podle katolické církve, můžeme předpokládat, že Bůh při svém stvoření člověka, tedy muže a ženy, vložil do našich duší otisk Sebe samého. Všeobecně se tak vyskytuje v celém lidstvu bez rozdílu náboženství touha po svobodě, spravedlnosti, štěstí, pokoji, míru a touha po lásce.

⁷ Srov. KKC 1113.

1.1.1 Bůh je láska

V Bibli najdeme hodně přívlastků, kterými jeho lid Boha nazýval. Například Bůh slitovný, Bůh milosrdný, Bůh věrný, Bůh jediný, Bůh spravedlivý, Bůh žárlivě milující.⁸ Sám Bůh, když se zjevil Mojžíšovi v podobě hořícího keře, kterého oheň nestrávil, odpověděl Mojžíšovi na otázku, jaké je jeho jméno slovy: „*Jsem, který jsem.*“⁹ „Zjevením svého jména Bůh zároveň zjevuje svoji věrnost od věků do věků, platnou jak pro minulost, tak i pro budoucnost. Bůh, který zjevuje své jméno jako „*Já jsem*“ se zjevuje jako Bůh, který je přítomen vždy zde, u svého lidu, aby ho spasil.“¹⁰ Během dějin a skrze proroky izraelský národ pochopil, že Boží jednání vůči jeho národu, věrnost, slitovnost a milosrdenství je jednání z lásky. „Láska Boha k Izraeli je přirovnávána k lásce otce k vlastnímu synovi. Je to mnohem mocnější láska, než jakou má matka k vlastním dětem. Bůh miluje svůj lid více než ženich svou nevěstu.“¹¹ Tato láska dospěje dokonce až tak daleko, že daruje to nejcennější: „*Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.*“¹²

Bůh je láska.¹³ „Samo bytí Boha je láska. Když pak v plnosti časů posílá svého jednorozeného Syna a Ducha lásky, zjevuje Bůh své nejhlubší tajemství; věčné sdílení lásky je on sám: Otec, Syn a Duch svatý.“¹⁴ Lidé byli stvořeni ke společenství plné lásky s Bohem a jeho svatým lidem.

⁸ Srov. Ex 34,6-14.

⁹ Ex 3,14.

¹⁰ KKC 207.

¹¹ KKC 219.

¹² Jan 3,16.

¹³ 1 Jan 4,8.

¹⁴ KKC 221.

1.1.2 Člověk stvořen z lásky a pro lásku

Bůh stvořil člověka z lásky a také ho povolal k lásce.¹⁵ Jinými slovy jsme stvořeni pro lásku. Chceme lásku přijímat, ale i dávat. Toužíme po krásných a bezproblémových vztazích. To jsou v našich srdcích ideály, které můžeme uskutečnit jen skrze opravdovou lásku. Jistě ne náhodou odpověděl Ježíš Kristus na dotaz, které přikázání je největší, těmito slovy: „*Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: Miluj svého bližního jako sám sebe. Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.*“¹⁶

„Milovat, to znamená chtít něčí dobro.“¹⁷ Chtít dobro pro druhého znamená nejen přijímat a uznávat jeho tělesné a duševní dary nebo získané schopnosti, ale i úměrně svým možnostem se zasazovat o aktivní ochranu dobrých darů druhé osoby.¹⁸

Milovat někoho mohu jen tehdy, pokud mám v sobě lásku. Samotné slovo láska může mít ale mnoho podob. Český jazyk užívá pro všechny významy označení tímto jedním slovem. Navíc v naší společnosti je láska v současné době spojována spíše se sexem na úkor jiných významů.¹⁹ Proto bude dobré připomenout si všechny významy, které slovo láska v sobě obsahuje.

Řekové měli čtyři různá slova k popisu vlastností lásky. Přirozenou lásku mezi členy rodiny nazývali *storge*. Je to láska pečovatelská a ochranná, přijímaná i dávaná. Zvláštní druh lásky, náklonnosti a oddanosti mezi přáteli nazývali slovem *filia*. Romantickou lásku, která touží po jednotě a fyzickém spojení nazývali slovem *eros*. Nejvyšší druh lásky vyjadřovali slovem *agapé*. Jedná se o lásku, která se sama dává, aniž by očekávala od druhého opětvání této lásky. Je to láska, která se dává i v případě, že se druhý stává nehodným této lásky. Je to

¹⁵ Srov. KKC 1604.

¹⁶ Mt 22,37-40.

¹⁷ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 26, 4 (citace KKC 1766).

¹⁸ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 187.

¹⁹ Srov. *Příprava na manželství – základní materiál* [online]. Praha: Centrum pro rodinu při arcibiskupství pražském, 2003 [cit. 2010-01-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.cpr.apha.cz/priprava-na-manzelstvi-zakladni-material/>>, s. 18.

osobní akt věrnosti a rozhodnutí. Nemyslí na sebe, ale hledá dobro druhého. Je plná laskavosti, starostlivosti a sympatií. Dokáže se pro druhého obětovat.²⁰

Tak jako už staří antičtí filosofové rozlišovali lásku podle její povahy a dokonalosti, tak i francouzský filosof Jacques Maritain ve svém pojednání „Láska a přátelství“ mluví o pojmu lásky a o jejích různých úrovních. Nejnižší úroveň nazývá lásku žádosti a vášně a lásku romantickou, kterou nezatrácuje, ale spatřuje ji jako počáteční stimul manželství.²¹ Druhým stupněm lásky je láska přející nebo-li přátelská a to mezi manžely, jejímž bytostným cílem je mimo jiné duchovní společenství muže a ženy pro vzájemnou pomoc zde na zemi při naplňování jejich údělu.²² Nejvyšší úroveň lásky nazval lásku „pošetilou“, v níž je přivedeno k vrcholné a absolutně úplné podobě přímé, zjevné a odhalené darování celé osoby. Maritain doslova uvádí: „Pošetilá láska tedy přichází jako něco přidaného, ale jako odpověď **na základní touhu vepsanou do lidské bytosti**, neboť pošetilá láska – v níž je milující ve vytržení nad milovanou a milovaná nad milujícím a stává se tělem jeho (jejího) těla a jedním duchem s ní (s ním) – je vrcholem a dokonalostí lásky mezi mužem a ženou. Je tedy také vrcholem a dokonalostí lásky mezi manžely. Nemyslím, že se tohoto vrcholu dosahuje často – zdaleka ne! Ale když je dosaženo – díky mimořádnému štěstí, jež je zvláštním a zdarma daným darem -, je slávou a nebem zde na zemi. **Realizuje se v něm pradávňý sen, soupodstatný s přirozeností člověka;** o touze po něm, **tkvící hluboko v ubohém lidstvu**, svědčí všechny svatební zpěvy po dlouhou řadu staletí.“²³

Člověk je stvořen pro lásku. Chce být milován a zároveň sám chce milovat. Vynecháme-li problematiku homosexuálního soužití, muži touží po ženě a ženy touží po muži. Touží po osobě opačného pohlaví, s kterou by mohli navázat hlubší, trvalý, intimní vztah. Písmo svaté tvrdí, že muž a žena jsou stvořeni jeden pro druhého: „*Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc*

²⁰ Srov. *Příprava na manželství – základní materiál* [online]. Praha: Centrum pro rodinu při arcibiskupství pražském, 2003 [cit. 2010-01-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.cpr.apha.cz/priprava-na-manzelstvi-zakladni-material/>>, s. 18.

²¹ Srov. MARITAIN, J. *Láska a přátelství*, s. 32.

²² Srov. tamtéž, s. 33.

²³ Tamtéž, s. 34.

jemu rovnou“²⁴. Následuje známé biblické vyprávění o stvoření ženy, kterou Bůh stvořil z žebra prvního muže – Adama. Tento příběh starý několik tisíc let obrazně ukazuje blízký vztah mezi mužem a ženou. Tento vztah lze nejnaterněji rozvinout v manželství. Jinými slovy muži i ženy ve svém nitru touží po opravdové, dokonalé lásce, lásce s velkým „L“, kterou očekávají od osoby opačného pohlaví. Té se chtějí vydat, důvěřovat jí, otevřít se jí a celou ji zároveň přijmout. Dokonalou lásku krásně popsal před dvěma tisíci lety apoštol Pavel v listu, který zaslal křesťanům do Korinta: „*Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale neměl lásku, jsem jako znějící kov a cimbál zvučící. Kdybych měl dar prorokovat, rozuměl všem tajemstvím, ovládal všechno, co se může vědět, a víru měl v nejvyšší míře, takže bych hory přenášel, ale neměl lásku, nejsem nic. A kdybych rozdal všechno, co mám, a pro druhého do ohně skočil, ale neměl lásku, nic mi to neprospěje. Láska je shovívavá, láska je dobrosrdečná, nezávidí, láska se nevychloubá, nenadýmá, nedělá, co se nepatří, nemyslí jen a jen na sebe, nerozčiluje se, zapomíná, když jí někdo ublíží, má zármutek, když se dělá něco špatného, ale raduje se, když lidé žijí podle pravdy. Láska všechno omlouvá, všemu věří, nikdy nad ničím nezoufá, všechno vydrží. Láska nikdy nepřestává.*“²⁵

Pokud muž zahoří opravdovou láskou vůči ženě a žena zahoří opravdovou láskou vůči muži, zatouží oba dva sdílet svůj osud společně, jednotně, napořád. Zde má nastoupit instituce manželství, která umožňuje rozvíjení lásky ve všech jejích podobách *storge, filia, eros a agapé*. Zároveň ji chrání před cizími narušiteli, zvláště v období manželských krizí.

²⁴ Gn 2,18.

²⁵ 1 Kor 13,1-8.

1.1.3 Ježíš Kristus – dokonalý obraz Boha

Podle biblického vyprávění člověk byl stvořen, aby byl Božím obrazem.²⁶ Obrazně je zde vyjádřen vztah blízkosti člověka k Bohu. Tuto naši blízkost nemůžeme vnímat v podobnosti fyzické, tedy těla a kostí. Bůh je duch. Základ jeho bytí není hmotný. Ale naše duše, naše niterné „já“ je Bohu podobné. Bůh je milující, rozumná Osobnost, která přemýšlí, rozhoduje se, cítí. Naše já je rovněž schopné racionálně přemýšlet, rozhodovat se, milovat a toužit.²⁷ V tom jsme Bohu podobní. Můžeme tak navazovat hluboké vztahy lásky a přátelství a to nejen mezi lidmi, ale i s Bohem.

Tento vztah lásky a přátelství byl narušen hříchem. Podle katolické teologie padlý anděl – Satan, svedl člověka do vzpoury proti Bohu.²⁸ Člověka přesvědčil, že může být rovný Bohu.²⁹ Tak bylo lidstvo a celé stvoření zasaženo hříchem, propadlo smrti.³⁰ Obrazně byl člověk vyhnán z ráje, z přímého společenství s Bohem.³¹ Přesto touhy a ideály, které můžeme spatřovat v Božím obrazu v nás, z člověka nevytizely, jen jsou hříchem někdy více, někdy méně zatemněny. Tak i láska člověka je hříchem zasažena, jak vůči Bohu, tak vůči svým bližním a dokonce i vůči vlastní osobě.

Dokonalým obrazem Boha je Ježíš Kristus.³² Syn Boží, ač byl rovný Bohu, stal se člověkem³³, aby lidstvo vymanil z područí hříchu³⁴. Pro křesťany se tak Ježíš Kristus stal základním měřítkem pro lidské jednání. Ježíš Kristus při svém pozemském působení znovu ukazuje lidem podstatu pravé lásky a to nejen slovy, ale i svými činy. Na otázku farizeů, zda je možné se s ženou rozvést upozorňuje na prastaré starozákonní vyprávění, že člověk byl stvořen jako muž a žena a muž a žena stanou se jedním tělem. K tomu dodává: „*Co Bůh spojil, člověk*

²⁶ Srov. Gn 1,27.

²⁷ Srov. CRABB, L. *Manželství je vztah*, s. 24.

²⁸ Srov. KKC 391,392.

²⁹ Srov. Gn 3,5.

³⁰ Srov. Gn 2,17.

³¹ Srov. Gn 3,23.

³² Srov. Kol 1,15.

³³ Srov. Flp 2,6-7.

³⁴ Srov. 1 Petr 1,18.

nerozlučuj“³⁵. Ježíš tak poukazuje na aktuálnost a stálou platnost Božího záměru s člověkem, na společenství muže a ženy, které má tvořit jednotu v lásce a věrnosti. Z této lásky a věrnosti mají vzejít noví lidé.

1.2 Manželství a zodpovědné rodičovství z pohledu křesťanské etiky

Etika je filosofickou disciplínou, jejímž předmětem jsou správná pravidla lidského jednání. Etika se neptá, jak se lidé chovají, nýbrž jak se chovat mají a zda jednání je správné. Vychází ze skutečnosti, že člověk na rozdíl od zvířat dokáže jednat svobodně na základě rozumové úvahy. Individuální jednání má vliv na chování ostatních lidí a v důsledku na celou společnost. Pro složitost a rozmanitost situací, v nichž se člověk rozhoduje, se etika snaží stanovit pravidla, případně normy, které našemu jednání poskytují orientační směrnice.³⁶

Křesťanská etika vychází z přesvědčení, že člověk a celý kosmický svět nevznikl dílem náhody a z ničeho, ale jeho příčinou je stvořitelské dílo Boha, který mu dává svůj přirozený řád a smysl. Proto podstatnou součástí křesťanské etiky je teologická orientace, která je přítomná ve všech morálních úvahách. Kromě teologie čerpá křesťanská etika poznatky z antropologických věd, především z lékařství, psychologie a sociologie, aby dosáhla co nejlepších poznání o lidské přirozenosti.³⁷

1.2.1 Láska, věrnost, nerozlučitelnost

Důvěrné společenství muže a ženy vytváří instituce manželství. Podle křesťanské etiky k manželství neodmyslitelně patří láska, vzájemná úcta mezi

³⁵ Mt 19,6.

³⁶ Srov. ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*, s. 9.

³⁷ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 21-22.

manželi, věrnost, nerozlučitelnost a zodpovědné rodičovství. II. vatikánský koncil uvádí: „A tak muž a žena, kteří díky manželskému svazku ,nejsou už dva, ale jedno tělo‘, prokazují si důvěrným spojením svých osob a činností vzájemnou pomoc a službu, zakoušejí smysl své jednoty a stále plněji ji dosahují. **Toto důvěrné sjednocení**, jakožto vzájemné darování dvou osob, a také dobro dětí **vyžaduje úplnou manželskou věrnost** a důrazně požaduje jejich **nerozlučitelnou jednotu**.“³⁸

Papež Jan Pavel II. ve své apoštolské adhortaci *Familiaris consortio* mluví obdobnými slovy: „První společenství je to, které se vytváří a rozvíjí mezi manžely. **Mocí tohoto manželského pouta lásky** nejsou muž a žena ,už dva, nýbrž jeden‘ a jsou povoláni stále zvětšovat svou jednotu věrností, s jakou denně plní svůj manželský slib vzájemného úplného sebeodevzdání.“³⁹

Z pohledu křesťanské etiky významným účelem realizovaným v manželském svazku je vzájemná pomoc manželů a jejich doplňování v lásce. Muž a žena se v tomto svazku doplňují svými rozmanitými dary a schopnostmi. Vzájemnou pomoc nemůžeme chápat jen v radosti a šťastných hodinách společenství manželů, ale i v utrpení a bolesti. Manželé mají vynakládat všechno své úsilí, aby dokázali vytvořit a udržet šťastný rodinný život.⁴⁰

Vzájemná láska se má projevovat nejen vzájemnou pomocí a službou partnerovi způsobem, který pozvedne vědomí jeho hodnoty, ale i tělesnou jednotou, sexuálním vztahem.⁴¹ „Poskytnutí manželského styku je podstatnou součástí manželského stavu. Pokud si manželé tento projev manželského společenství bez dostatečného důvodu odpírají, prohřešují se proti lásce, kterou si jsou povinováni.“⁴² Bezdůvodné odmítnutí ohrožuje stabilitu manželství, a je proto vážným proviněním. Apoštol Pavel píše: „*Muž ať prokazuje ženě, čím je jí povinen, a podobně i žena muži. Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže. Podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu.*“⁴³

³⁸ II. vatikánský koncil, GS 48.

³⁹ Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 19.

⁴⁰ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 417.

⁴¹ Srov. CRABB, L. *Manželství je vztah*, Praha, s. 104.

⁴² PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 451.

⁴³ 1 Kor 7,3-4.

Samozřejmě manželství je víc než tělesný vztah. Je to také duchovní společenství. Proto nesmí být sexualita odtržena od celku manželského života a od bezpečnosti pozorností, které manželská láska vyžaduje. Manželský akt se musí dít v určité přiměřené atmosféře osobní lásky osvobozené od egoistické žádostivosti. Proto Pavlova slova nemůžeme vykládat tak, že by byl věřící povinen nechat se v manželství partnerem zneužívat nebo pokořovat. Naopak má povinnost podle možností takovému jednání zabránit.⁴⁴

Přes určité nebezpečí žádostivé lásky, která sama o sobě není hříšná, ale je dokonce žádaná, pokud je zproštěna egoistické žádostivosti, je sexualita podstatným prvkem manželské spirituality. V opravdovém manželství muž ani žena nemají uvažovat o své osobě individuálně, soukromě. Žena se má primárně vnímat jako milenka svého manžela. Podobně manžel je primárně milencem své ženy, který z ní dělá naprostý střed své pozornosti. Patří jí a ne sobě. S tím také souvisí péče o tělo a o zevnějšek, aby manželé byli jeden pro druhého přitažliví a žádoucí. Podobně důležité jsou projevy něžnosti a lásky vyjadřující manželské city.⁴⁵

Sexuální vášeň mezi manželi nemá být pouze na počátku manželství, ale má v něm být trvale přítomna. Proto je potřeba i v sexualitě objevit její duchovní rozměr. „V sexuální jednotě se spojují a jeden druhému i budoucnosti toho druhého vydávají dvě bytosti vrchovatě šťastné. Jsou šťastné nejen fyziologickou rezonancí, ale také sjednocené v dalších vrstvách své existence důležitých pro humanitu člověka.“⁴⁶

Dalším podstatným znakem manželství z pohledu křesťanské etiky je vzájemná věrnost manželů a nerozlučitelnost manželství. Z teologického hlediska se vychází především z Ježíšových slov v Matoušově evangeliu: „*Já však vám pravím, že každý kdo propustí svou manželku, mimo případ smilstva, uvádí ji do cizoložství; a kdo by se s propuštěnou oženil, cizoloží.*“⁴⁷ Později Ježíš při polemice s farizeji o Mojžíšově ustanovení, že muž smí propustit svou manželku

⁴⁴ Srov. BAUMERT, N., GRUBER, M. *Láska u sv. Pavla: Muž a žena v těle Kristově*, str. 10.

⁴⁵ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 453.

⁴⁶ KONZAL, J. *Orientace na cestě životem : Průvodce ke křesťanské dospělosti*, s. 172.

⁴⁷ Mt 5, 32.

tím, že jí dá rozlukový list znovu opakuje: „*Pro tvrdost vašeho srdce vám Mojžiš dovolil propustit manželku. Od počátku to však nebylo. Pravím vám, kdo propustí svou manželku z jiného důvodu než pro smilstvo a vezme si jinou, cizoloží.*“⁴⁸

Z etického hlediska vyjmenoval II. vatikánský koncil tři důvody proti rozluce manželství a to dobro manželů, dobro jejich dětí a dobro společnosti.⁴⁹ Muž a žena se nemohou jeden druhému cele darovat pokud připouští, že jejich společenství může být rozloučeno. Opravdová láska usiluje o trvalé spojení. Vzájemná pomoc a ochrana je zaručena jen v trvalém spojení muže a ženy, a to zejména v těžkých životních situacích. Věrnost je sestra pravé lásky. Pravá láska není slučitelná s časově omezenou věrností.⁵⁰

Dojde-li k rozvodu manželství, děti přichází většinou o jednoho rodiče. Rozvodem trpí především děti. Stávají se obětí zájmů nebo nálad svých rodičů. Nevlastní otec nebo matka mohou jen s obtížemi nahradit genetické rodiče. Dobro dětí vyžaduje jen zřídka úplnou rozluku. Naopak tím, co děti skutečně potřebují je stabilita manželství.

Pro dobro společnosti je stabilní rodina nezbytná. Dobře fungující rodina zajišťuje zdravou výchovu mladé generace a ve společenství působí jako záruka důvěry a solidarity. Školní výchova by měla zahrnovat výchovu k dobrému rodičovství a poukazovat na hodnoty manželství.⁵¹

1.2.2 Otevřenost pro život

Zodpovědným rodičovstvím má křesťanská etika na mysli otevřenost manželů pro přijetí dětí do rodiny a jejich zodpovědnou výchovu. Bible manželům nediktuje ideální počet dětí, přesto katolická církev zdůrazňuje význam plodnosti a chápe ji jako dar a podstatný cíl manželství: „*Manželství a manželská láska jsou zaměřeny svou povahou k plození a výchově potomstva. Děti jsou jistě*

⁴⁸ Mt 19,8-9.

⁴⁹ Srov. II. vatikánský koncil, GS 48.

⁵⁰ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 427.

⁵¹ Srov. tamtéž, s. 428.

*nejvýznamnější dar manželství a svým rodičům přinášejí velmi mnoho dobrého. Sám Bůh, který řekl: „Není dobré, aby člověk byl sám a který na začátku učinil lidi jako muže a ženu“, chtěl jim dopřát nějakou zvláštní účast na svém díle stvoření, a proto muži a ženě požehnal slovy: „Plodte a množte se“.*⁵²

Touha manželů po vlastních dětech je přirozená a Bohem chtěná. Koncil upozorňuje na právo i povinnost manželů zodpovědně rozhodnout o počtu svých dětí. Přitom manželé přihlédnou jak k vlastnímu dobru, tak k dobru svých dětí, ať již narozených nebo v budoucnu předvídaných. Uváží též hmotné i duchovní podmínky doby a své situace. Křesťanští manželé si mají být vědomi toho, že způsob svého jednání nemohou určovat podle své libovůle, ale že se vždycky musí řídit svědomím, které se má přizpůsobit Božímu zákonu.⁵³

Tento úsudek si musí udělat manželé před Bohem sami. Není možné o tomto rozhodovat veřejnou mocí.⁵⁴ V Apoštolské adhortaci Jana Pavla II. *Familiaris consortio*, jejíž podtitul zní: O úkolech křesťanské rodiny v současném světě, papež dodává, že se musí odsoudit každé násilné opatření veřejné moci směřující k zabránění početí, nebo dokonce k sterilizaci nebo potratu.⁵⁵ Reaguje tak na snahu některých států direktivně nařizovat počet dětí v rodinách (např. v Číně).

II. vatikánský koncil jednoznačně zavrhuje potrat, tedy násilné přerušení těhotenství: „Bůh, pán nad životem, svěřil totiž lidem vynikající úkol udržovat život; tento úkol mají však plnit způsobem hodným člověka. **Život se má tedy s největší péčí chránit už od samého početí**; potrat a usmrcení nemluvněte jsou hanebné zločiny.“⁵⁶

Na druhé straně koncil přiznává problémy některých zemích s rychlým růstem obyvatelstva. Uznává právo manželům řídit porodnost, je-li spolehlivost metod v řízení porodnosti ve shodě s mravním řádem a ve shodě s jejich svědomím. Mezi takové metody patří přirozené plánování rodičovství.⁵⁷ Důvodem

⁵² II. vatikánský koncil, GS 50.

⁵³ Srov. tamtéž.

⁵⁴ Srov. II. vatikánský koncil, GS 87.

⁵⁵ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 30.

⁵⁶ II. vatikánský koncil, GS 51.

⁵⁷ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 35.

je, že člověk u této metody využívá přirozených zákonitostí a cyklů plodnosti, které sám Bůh vložil do přírody. Člověk tím neruší otevřenost manželského aktu pro předávání života.

1.2.3 Rodina a výchova dětí

„Plodnost manželské lásky se rozšiřuje na plody mravního, duchovního i nadpřirozeného života, který rodiče předávají svým dětem výchovou.“⁵⁸ V tomto smyslu je základním úkolem manželství a rodiny být ve službě života.⁵⁹ Manželství je tak úzce spjato s rodinou. Podle křesťanského sociálního učení má rodina plnit dva úkoly: péči o tělesné potřeby a péči o duchovní, mravní a náboženské hodnoty.⁶⁰

Rodiny péčí o tělesné potřeby zajišťují dítěti existenční zázemí, pocit bezpečí, společenství rodičů a dětí a domov, neboli společnou domácnost. Rodiče musí dbát na blaho dítěte už před jeho narozením. Během těhotenství se musí vyhýbat všemu, co by nenarozenému dítěti mohlo ublížit. Rodiče mají povinnost pečovat o své děti způsobem důstojným lidské osoby. Musí se postarat přiměřeně svým možnostem o jejich výživu, oblečení, zdraví a ubytování.⁶¹

Výchova dětí je společným úsilím otce i matky. Oni dali dětem život a mají povinnost je vychovávat. Proto mají být rodiče uznáváni za první a hlavní vychovatele svých dětí. Vychovatelské pověření od rodičů vyžaduje, aby usilovali o morální a osobnostní rozvoj dítěte. Rodiče mají vytvořit rodinné prostředí prochnuté láskou a oddaností Bohu a lidem, příznivé pro celkovou výchovu dětí, a to osobní i společenskou.⁶² „Láska je totiž ve výchově nepřekonanou a podstatnou silou.“⁶³

⁵⁸ KKC 1653.

⁵⁹ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 28.

⁶⁰ Srov. HÖFFNER, J. *Manželství a rodina*, s. 22.

⁶¹ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 485.

⁶² Srov. II. vatikánský koncil, GE 3.

⁶³ PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 487.

Také sociální ctnosti, bez nichž společnost nemůže existovat, si člověk osvojuje v rodině: lásku k bližnímu, ohleduplnost, snášenlivost, spravedlnost, solidaritu, umění poslouchat i udílet rozkazy.⁶⁴

Přítom všem nesmíme přehlédnout, že i od dětí vychází směrem k rodičům výchovný účinek. Podobně i sourozenci vychovávají jeden druhého. Přes rozdílnost věku, pohlaví a temperamentu tvoří sourozenci živé společenství, kde jeden druhého trvale formuje.⁶⁵

Také odborníci z oboru sociální psychologie upozorňují na fakt, že rodina navzdory proměnám, kterými prochází a pochybám, kterými čelí, je významným faktorem v úspěšném psychosociálním vývoji jedince. Pokud rodina dobře plní své funkce, je tím nejlepším prostředím, které potřebují děti a dospívající pro rozvoj své osobnosti, zdravý vývoj a úspěšnou socializaci.⁶⁶ Proto úplná rodina je nejvhodnějším prostředím pro reprodukci lidského rodu. Navzdory vysoké rozvodovosti jsou manželské svazky stabilnější než neformální soužití. Vdané ženy tak mají ve svých rodinách zpravidla větší počet dětí než ženy nevdané.⁶⁷

1.3 Ideál Nazaretské rodiny

Z každodenní praxe víme, že naplňovat ideály manželství z pohledu křesťanské etiky není vůbec snadné a to i pro křesťany. Přesto křesťané a předpokládejme, že ve své podstatné většině i nekřesťané po takovém manželství touží. Touhu po tomto manželství a po těchto ideálech jsem přirovnal k touze po ideálu Nazaretské rodiny. Mám tím samozřejmě na mysli pozemskou rodinu Ježíše Krista, pěstouna Josefa a Marie. Proč ale zrovna Josef a Marie mají být pro nás vzorem manželství a rodičovství?

⁶⁴ Srov. HÖFFNER, J. *Manželství a rodina*, s. 29.

⁶⁵ Srov. tamtéž s. 28.

⁶⁶ Srov. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, s. 149.

⁶⁷ Srov. FIALOVÁ, L. Sňatečnost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online].

Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27].

Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-a-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-eske-republiky-v-letech-20012006>>, s. 23.

Církev Josefa i Marii prohlásila za svaté, od počátku oba dva uctívala a zvláště Panna Maria získala v katolické i pravoslavné církvi velkou úctu. Jan Pavel II. ve své apoštolské adhortaci *Redemptoris custos*, O svatém Josefovi a jeho poslání v životě Krista a církve, dává svatou Rodinu všem rodinám za vzor.⁶⁸ Vzorem jsou pro nás především v lásce a poslušnosti Bohu.

Josef byl manželem Marie ještě dříve, než s ní začal bydlet. V židovské společnosti se manželství uzavíralo ve dvou momentech, zasnoubením (*kiddushin*) a svatbou (*nisuin*). Zasnoubení z právního hlediska již znamenalo uzavření manželství. Při této příležitosti dal muž ženě zpravidla peníze nebo cenný dar a sepsanou smlouvu (*tenaim*). Po slavnosti zasnoubení žena někdy zůstávala u rodičů i několik měsíců, než se odstěhovala ke svému manželovi. Svatba spočívala ve slavnostním uvedení nevěsty do domu ženicha.⁶⁹

Marie byla s Josefem zasnoubena, ale do jeho domu se ještě nepřestěhovala. V tomto období ji anděl Gabriel zvěstuje, že se stane Matkou Božího Syna. Na to Maria řekla andělovi: „*Jak se to stane? Vždyť muže nepoznávám!*“ Anděl jí odpověděl: „*Duch svatý sestoupí na tebe a moc Nejvyššího tě zastíní! Proto také dítě bude nazváno svaté, Syn Boží.*“⁷⁰

Když Josef poznal, že je Maria těhotná, rozhodl se podle Písma s Marií tajně rozejít: „*Když už to chtěl udělat, zjevil se mu ve snu anděl Páně a řekl: ‚Josefe, synu Davidův, neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů.‘ To všechno se stalo, aby se naplnilo, co řekl Pán ústy proroka: ‚Hle, panna počne a porodí syna a dájí mu jméno Emanuel,‘ to znamená ‚Bůh s námi‘. Když se Josef probudil ze spánku, udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě. Ale nepoznal ji, dokud neporodila syna. A dal mu jméno Ježíš.*“⁷¹ „⁷²

⁶⁸ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, 21.

⁶⁹ Srov. KAŠNÝ, J. Uzavírání manželství a fragmentace manželské rodiny.

In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*, s. 43-57.

⁷⁰ Lk 1,34-35.

⁷¹ Ježíš (hebrejsky Jehošua, zkráceně Ješua) znamená „Bůh je spása“.

⁷² Mt 1,20-25.

Josef, stejně jako Maria, byl poslušný Boží vůli. Z textů evangelií můžeme navíc usuzovat, že Josef Marii velmi miloval, když ji nechtěl vydat veřejně soudy jako cizoložnici. Marii by nejspíš čekal trest smrti ukamenováním a to Josef nechtěl připustit. Proto se s ní chtěl rozejít tajně, tj. v přítomnosti a s podpisem dvou svědků jí dát rozlukový list.⁷³

Jan Pavel II. se dál zamýšlí nad láskou Josefa a jeho poslušností k Bohu touto úvahou: „Josef udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě. To, co počala ‚je z Ducha Svatého‘ – copak na základě těchto slov by se nemělo přijmout, že také i ona **Josefova láska k Marii se počala v té době znovu, z Ducha Svatého?** Copak není třeba si myslet o této Boží lásce, rozlité v lidském srdci Duchem Svatým, který je nám dán, že dokonale utváří každou lidskou lásku? Utváří – ovšem jedinečným způsobem – manželskou lásku obou manželů, prohlubuje v ní všechno to, co je lidsky důstojné a krásné, co má charakteristická znamení této výlučné důvěry a úmluvy osob, hodnověrné společenství podle vzoru trojičního tajemství.“⁷⁴

Panna Maria uchráněna dědičného hříchu,⁷⁵ jak věří katolická církev, je od tajemství vtělení plná Ducha svatého. V jejím mateřském lůně po devět měsíců přebývá ten, skrze Něhož bylo vše stvořeno⁷⁶ – Boží Syn. Bůh je láska,⁷⁷ Maria byla naplněna touto láskou. Josef byl muž spravedlivý, poslušný Ducha a tak skrze manželské pouto s Marií byl rovněž naplněn touto láskou: „Nepochybně důstojnost Matky Boží je tak vysoká, že nic většího stvořit není možné. **Poněvadž však byl Josef spojen s nejsvětější Pannou manželským poutem, proto se nepochybně nejvíce přiblížil k oné vznešené důstojnosti, kterou Bohorodička o mnoho převýšila všechno stvoření.** Protože manželství je naprosto zásadním společenstvím a svazkem, proto i ze své přirozenosti si vyžaduje vzájemné společenství všech dober manželů. Jestliže tedy Bůh určil svatého Josefa za manžela nejsvětější Panny, učinil ho tak s jistotou ne pouze společníkem jejího

⁷³ Srov. *Nový zákon s podrobnými výkladovými poznámkami*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 17.

⁷⁴ Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, 19.

⁷⁵ Srov. KKC 490-493.

⁷⁶ Srov. Kol 1,16.

⁷⁷ Srov. 1 Jan 4,8.

života, svědkem jejího panenství, ochráncem jejích ctností, ale **manželským svazkem také účastníkem na její vznešené důstojnosti. Tato láska formovala život svaté Rodiny** nejdříve v ubohosti Betléma, potom na útěku do Egypta a na konec – po návratu – v Nazaretě. **Církev zahrnuje hlubokou úctou svatou Rodinu a dává ji všem rodinám za vzor.** Svatá Rodina z Nazareta, bezprostředně spojená s tajemstvím Vtělení, je sama též zvláštním tajemstvím.⁷⁸

Josef i Maria byly smrtelníci stejně jako my. Přesto se od nás ostatních v něčem lišili. Podle učení katolické církve Panna Maria byla uchráněna dědičného hříchu. Bůh si ji předem vyvolil jako Matku pro svého Syna. To ale není tím podstatným, proč svatá Rodina představuje pro nás ideál manželské lásky, vzájemné úcty, věrnosti, nerozlučitelnosti a zodpovědné výchovy. To podstatné v jejich životě, čímž se zejména pro věřící manžele stávají inspirací, je jejich každodenní sdílení s Bohem. A to ne jenom transcendentně, ale i fyzicky a bezprostředně osobně. Ježíšovo jméno „Bůh je spása“ platilo v případě Nazaretské rodiny stonásobně. Bůh byl uprostřed jejich rodiny. On se stal pro ně vším, smyslem jejich existence. Maria i Josef skrze manželské pouto jsou naplněni dokonalou láskou samotného Boha. Jistě i oni zažívali nejrůznější trápení, námahu, vyčerpání, stresy, lidskou slabost, ale skrze Boha čerpali z nekonečného zdroje lásky, síly a života, které je dokázalo stále znovu a znovu postavit se na nohy a v moudrosti a lásce jednat a rozhodovat se. Tím jsou pro nás hlavním vzorem. Každodenní život s Bohem, kde Bůh není něco abstraktního, nedosažitelného, ale naší každodenní zkušeností, posilou, ochranou a požehnáním. U křesťanských manželů se tento vztah s Bohem odehrávat ve svátosti manželství.

⁷⁸ Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, 20-21.

1.4 Shrnutí

- Základním pramenem křesťanské etiky je Písmo a církevní dokumenty. Kniha Genesis mluví o stvoření člověka jako muže a ženy s cílem vzájemného partnerství a vzájemné rovnocenné pomoci. Člověk byl stvořen z lásky Boha a pro lásku. Také jednota manželství má být vyjádřena láskou ve všech jejích podobách, nejen té sexuální. K pravé manželské lásce neodmyslitelně patří věrnost, která je vlastností jednoty. Mluvíme tak o ideálu lásky a věrnosti.
- Dalším ideálem je nerozlučitelnost. Opět je inspirací pro křesťanskou etiku Písmo. Manželé se stali jedním tělem, vzájemně provázanou bytostí, nejen fyzicky a duševně, ale převážně spirituálně. Ježíšova slova: „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj*“, bere vážně.
- Cílem každého manželství má být prospěch manžela a zplození a výchova dětí.⁷⁹ Manželství je tak víc než legitimní instituce na rozmnožování lidského rodu. Samo o sobě má hodnotu jako prostředí růstu a osobnostního dozrávání muže a ženy.⁸⁰
- K manželství patří rodina. Proto k ideálům lásky, věrnosti a nerozlučitelnosti můžeme přiřadit i ideál zodpovědného rodičovství, čímž je míněna otevřenost manželů pro přijetí dítěte do rodiny a zodpovědná výchova dětí. Umělé přerušování těhotenství je naprosto nepřijatelné s výjimkou ohrožení života matky. Děti jsou nejcennějším darem manželství.
- Zodpovědná výchova dětí zahrnuje péči o tělesné potřeby dítěte a péči o duchovní, mravní a náboženské hodnoty.
- Ideály manželské lásky, věrnosti, nerozlučitelnosti a zodpovědné výchovy zosobňuje svatá Rodina.

⁷⁹ Srov. CIC, kán. 1055 - § 1.

⁸⁰ Srov. SLAVÍK, M. *Manželství – od snů k realitě*, s. 33.

2 Svátostná a nesvátostná manželství

Manželství vzniká na základě svobodného souhlasu muže a ženy. U katolických křesťanů se podle učení církve jedná o svátostné manželství. V této kapitole se proto krátce zmíníme obecně o svátostech, svátosti manželství a ustanovené kanonické formě manželského slibu. Zaměříme se i na nesvátostná manželství a jejich ideály a zkusíme porovnat rozdíly mezi svátostnými a nesvátostnými manželstvími.

2.1 Manželství jako svátost

Když vstupují do manželství katoličtí křesťané, mají vidět jeden druhého jako člověka stvořeného Bohem a milovaného Bohem. Když se navzájem odevzdávají a přijímají, stává se jejich závazek milovat jeden druhého viditelným znakem Kristovy lásky v tomto světě. Vstupují do manželství v „Pánu“. Jejich manželství je svátostné. Než začneme uvažovat, co je to svátost manželství, řekněme si nejdříve, co to svátost vlastně je.

Je mnoho definic, které se snaží popsat tajemství, které se skrývá ve svátosti. Stručná a výstižná definice zní: „Svátost je viditelné znamení neviditelné milosti.“⁸¹ Přináší plody v těch, kteří jsou připraveni ji přijmout ve víře.⁸² Těmito plody se rozumí především růst v lásce a v poslání křesťanů vydávat svědectví.⁸³

Svátost je ustanovena Ježíšem Kristem, Božím Synem, která má pomoci člověku na jeho cestě ke spáse, tedy k věčnému životu s Bohem a ve společenství Božího lidu. Ve svátosti se člověk setkává s Ježíšem Kristem a je obdařen milostí, jako projevem Boží lásky k člověku. Milost je nezasloužený dar, který člověka pozvedá k jeho pravé důstojnosti, k jaké byl stvořen na počátku lidských dějin.

⁸¹ KAŠPARŮ, M. *Malý kompas víry*. s. 50.

⁸² Srov. KKC 1131.

⁸³ Srov. KKC 1134.

Prvotní svátostí je křest. Ten je vstupní branou k životu v Duchu.⁸⁴ Křtem jsme osvobozeni od hříchu a znovuzrozeni jako Boží děti, stáváme se „novým stvořením.“⁸⁵ Křest otevírá cestu pro přijetí ostatních svátostí, svátosti biřmování, eucharistie, kněžství, smíření, pomazání nemocných a svátosti manželství.

Apoštol Pavel se zmiňuje o manželství jako o velkém tajemství, které přirovnává k tajemství vztahu Krista a církve: „*Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce a budou ti dva jedno tělo. Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a na církev.*“⁸⁶ Místem z knihy Genesis Pavel připomíná, že manželství ustanovil sám Bůh a tedy i manželská láska pochází od Boha. Proto muži mají milovat své ženy, tak jako Kristus se zamiloval do církve a sám se za ni obětoval, aby ji posvětil a očistil křtem vody a slovem.⁸⁷ Žena má mít před mužem úctu.⁸⁸

Každý pokřtěný žije v církvi a z církve. Také křesťanští manželé jsou součástí církve, kteří v jednotě s Kristem a církví žijí ze spasitelné milosti. Společenství Krista s církví se projevuje tedy i ve společenství mezi mužem a ženou. Je naplněné milostí darovanou Kristem jeho nevěstě církvi. Křesťanské manželství se tak stává nejmenší dílčí nebo „domácí církví“.⁸⁹

V kodexu kanonického práva se dočteme: „Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejnuitrnější společenství celého života, zaměřeného svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost.

Proto mezi pokřtěnými nemůže být platná manželská smlouva, která by nebyla svátostí.“⁹⁰

Svátost manželství podle II. vatikánského koncilu dává manželům sílu „aby si navzájem pomáhali k svatosti manželským životem i přiváděním dětí na svět a jejich výchovou. Tak mají v Božím lidu vlastní dar, který odpovídá jejich

⁸⁴ Srov. KKC 1213.

⁸⁵ Srov. 2 Kor 5,17.

⁸⁶ Ef 5,31-32.

⁸⁷ Srov. Ef 5,25.

⁸⁸ Srov. Ef 5,33.

⁸⁹ Srov. ADAM, A. *Liturgika*. s. 283-284.

⁹⁰ CIC, kán. 1055, 1-2.

způsobu života a stavu.⁹¹ Manželé jsou tedy posíleni samotným Bohem, před kterým se navzájem odevzdali a přijali. Opravdová manželská láska je tak pozdvižena k účasti na božské lásce.⁹² Dává manželům milost milovat se láskou, jakou Kristus miluje svou církev. „Tak milost svátosti zdokonaluje lidskou lásku manželů, upevňuje jejich nerozlučitelnou jednotu a posvěcuje je na pouti k věčnému životu.“⁹³

Svátostnost manželství je tedy více než požehnáním, které dává církev, je více než slavností, která doprovází uzavření sňatku. Je naplněním manželského svazku Kristovou slávou.⁹⁴ O sňatek v kostele by tak měli žádat jen ti, kteří touží po svátostném manželství, žijí s Ježíšem Kristem a chtějí v manželství vytvořit vztah, který Kašparů přirovnal k manželskému trojúhelníku: muž – žena – Ježíš Kristus.⁹⁵ Tento vztahový trojúhelník musí zůstat po celý život trvalý a vše, co do života manželů přichází, ať radostného nebo bolestného, tento trojúhelník zpevněný Ježíšem Kristem unese.

2.2 Manželský slib

A tím se pomalu dostáváme k manželskému slibu, bez něhož by svátostné manželství nevzniklo. Manželský slib ve své stručnosti vystihuje podstatu křesťanského ideálu manželství. „Ve vzájemné lásce manželů, v jejich vzájemné službě a sebeobětování, v jejich snášení a odpouštění, v jejich věrnosti až do smrti se má ukazovat, čím je i v současnosti Kristus pro lidstvo, a zvláště pro svou církev, a jak v nich působí. Tak se může a má stát každé křesťanské manželství znamením a svěděním pro Krista.“⁹⁶

„Manželství se zakládá na souhlasu těch, kteří uzavírají manželskou smlouvu, to je na vůli se navzájem a definitivně odevzdat jeden druhému s cílem

⁹¹ II. vatikánský koncil, LG 11.

⁹² Srov. II. vatikánský koncil, GS 48.

⁹³ KKC 1661.

⁹⁴ Srov. ADAM, A. *Liturgika*, s. 284.

⁹⁵ Srov. KAŠPARŮ, M. *Malý kompas víry*, s. 54.

⁹⁶ ADAM, A. *Liturgika*, s. 284-285.

žít společenství věrné a plodné lásky.⁹⁷ „To znamená, že tuto svátost neuděluje církev nebo oddávající kněz, nýbrž manželští partneři sami sobě, kdykoli vyslovují své „ano“ v nějaké církevně uznané formě.“⁹⁸

„Všechna manželství, v nichž alespoň jeden z partnerů je katolík, musí být uzavřeno před příslušným katolickým duchovním a dvěma svědky. Tímto závazným předpisem se má manželům důrazněji dát na vědomí, že jejich manželský souhlas je i rozhodnutím před Bohem a veřejností Božího lidu a jejich svazek lásky a života musí být utvářen vírou církve a ji dosvědčovat.“⁹⁹

Manželský slib sám o sobě přes svoji stručnost obsahuje celý základní děj, který musí mezi manželi proběhnout a stále probíhat, aby jejich manželství bylo svátostným manželstvím.¹⁰⁰

Snoubenci si podají ruku a jeden po druhému říkají:

*„Já, (jméno snoubence/ky) odevzdávám se tobě, (jméno snoubenky/ce), a přijímám tě za manželku (manžela). Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.“*¹⁰¹

Tento manželský slib hezky rozebral teolog Aleš Opatrný v přípravě mladých lidí na manželství. Stručně zkusím uvést některé jeho myšlenky:

„*Odevzdávám se tobě.*“ Odevzdáním snoubenci vyjadřují ochotu zřít se sebe samého ve prospěch druhého. „Znamená to, že už nikdy nebudu zcela sám sobě pánem, že už nebudu moci „beztrestně“ myslet jenom sám na sebe, že už nikdy nebudu moci dělat rozhodnutí jenom sám za sebe.“

„*...přijímám tě...*“ U přijetí snoubenci přijímají toho druhého se vším všudy, s jeho dobrými i špatnými vlastnostmi, s jeho minulostí, rodinou, ale

⁹⁷ KKC 1662.

⁹⁸ ADAM, A. *Liturgika*, s. 285.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Srov. OPATRŇÝ, A. *Příprava na manželství – přednášky: kapitola 7 – Obsah a výklad manželského slibu*. [online]. 2001, [cit. 2010-02-28].

Dostupné na WWW: <http://www.vira.cz/knihovna/index2.php?sel_kniha=15>, s. 33.

¹⁰¹ ADAM, A. *Liturgika*, s. 290.

i s jeho budoucností, i když je to veličina nepoznaná. „Manželský slib obsahuje ochotu přijmout svého partnera v každém případě, ať nastanou jakékoliv nepředvídané okolnosti. Znamená to, že jsou schopni vzájemné oběti.“ „Člověk není dělitelný, nemůžeme ho mít čtyři pětiny doma a pátou za dveřmi, protože právě tu nesnáším. Zde je to ‚buď všechno nebo nic.‘“

„*Zachovám ti lásku...*“ Slibem zachování lásky je „nutné si dostatečně uvědomit rozdíl mezi láskou a zamilovaností, rozdíl mezi ohromně krásnými pocity a šedí všedního života, v němž se láska projevuje zejména překonáváním nekonečného množství drobných problémů a nepříjemností.“

„*Zachovám ti úctu...*“ „Jestliže druhý člověk ke mně ztratí úctu, pak se tím cítím být ponížěn a naopak ... vzájemnou úctu v manželství lze ztratit velice snadno. Člověk se může před svým partnerem shodit různým způsobem – neupraveností, lží, vztekem atd. Úctu k partnerovi je tedy zapotřebí neustále udržovat a je i nutné se chovat tak, aby on neztratil úctu ke mně.“

„*Zachovám ti věrnost...*“ „Zejména v tom striktním smyslu slova, že neučiním svou ženou (mužem) někoho jiného. Prostředí, v němž se dnes pohybujeme věrnosti rozhodně nenapomáhá... Tuto zásadu si manželé musí hájit.“

„...*že tě nikdy neopustím...*“ „Toto je potřeba chápat v širším smyslu. Opustit člověka můžeme ve chvíli, kdy nám jeho starosti začnou být lhostejné, ve chvíli, kdy ho v něčem necháme.“ „Stejně tak lze druhého opustit mezi lidmi, když se jeden přidá na jejich stranu proti svému partnerovi.“

„...*a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti.*“ „Dobré – to člověk většinou nepočítá, to bere jaksi automaticky.“ „Prožívá-li člověk se svým partnerem další špatnou věc, pak by si měl spočítat, že těch dobrých bylo mnohem více a přitom je nepočítal.“ Mají-li být manželé sjednoceni, pak to nejde jinak, než že spolu ponesou dobré i zlé.

„*K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.*“ „Věta, která sice vypadá jako zbožný dovětek a přitom by měla být řečena s největší opravdovostí. Manželství je sice pro lidi, ale mezi lidmi zasaženými hříchem a proto dobré manželství je úkolem téměř nadlidským. Přesto je to zcela žádoucí a i možné. Důležité je, zda

při plnění tohoto úkolu bude křesťan počítat jen s vlastními silami, nebo i s Boží pomocí. Mám-li v nějaké těžké věci obstát, pak bych se nejen neměl Boží pomoci zříkat, ale měl bych ji dokonce vyhledávat.“ „Celé manželství náleží Bohu a tím patří i do života církve, v níž je možností Boží pomoci celá řada.“¹⁰²

2.3 Nesvátostná manželství

V úvodu je potřeba se zmínit, že stát ve svém právním řádu pojem svátost nezná. Z pohledu církevního práva jsou nesvátostná manželství všechna ostatní manželství, která nejsou svátostná. Nesvátostná manželství tvoří převážně občanské sňatky většinou nepokřtěných lidí, kteří v současné době uzavírají manželství převážně v obřadních síních radnic. Zkusme se podívat na ideje, které nesvátostná manželství charakterizují.

Důsledkem novověkého procesu ovlivňovaného hlavně osvícenskou filosofií dochází k postupnému oddělení státu od církve. V oblasti manželství se u nás fakticky završil v roce 1919 takzvanou manželskou novelou, kdy byl občanský a církevní sňatek postaven naroveň.¹⁰³ Končí tak monopol církevního sňatku.

Uzavírání manželství, práva a povinnosti manželů, jakož i vztahy mezi rodiči a dětmi se řídí v České republice podle zákona o rodině.¹⁰⁴ Jestliže si pozorně přečteme zákon o rodině, najdeme v něm jednak paragrafy, které jsou podobné paragrafům církevního práva¹⁰⁵ a jednak paragrafová znění, která zdůrazňují křesťanské ideály manželství podle učení katolické církve.¹⁰⁶

¹⁰² OPATRŇY, A. *Příprava na manželství – přednášky: kapitola 7 – Obsah a výklad manželského slibu*. [online]. 2001, [cit. 2010-02-28].

Dostupné na WWW: <http://www.vira.cz/knihovna/index2.php?sel_kniha=15>, s. 33-34.

¹⁰³ Srov. PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., ŠÍMA, A. *Základy rodinného práva*, s. 25.

¹⁰⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ Srov. např. zák. o rodině, § 3 odst. 1 a CIC kán. 1057 - § 1; zák. o rodině, § 3 odst. 2, § 4 odst. 1 a CIC 1108 - § 1; zák. o rodině § 4 odst. 4 a CIC kán. 1118 - § 2; zák. o rodině § 58 odst. 1 a CIC kán. 1138 - § 2.

¹⁰⁶ Srov. zákon o rodině, § 1 a § 18 a CIC kán. 1134–1136.

Tuto shodnost si můžeme jednoduše vysvětlit tím, že při vzniku legislativy upravující takzvaný občanský sňatek a vztahy manželů a dětí, sehrál důležitou roli, jako jeden z pramenů rodinného práva, kodex kanonického práva. Z něho bylo použito to, co se zdálo autorům zákona dobré a užitečné pro společnost. Zdá se tak, že v přirozenosti člověka je snaha o dodržování ideálů křesťanského manželství. Zřejmě i autoři, kteří vytvářeli právní předpis upravující oblast manželství a rodiny nezávislý na právu církve, se snažili tyto ideje do těchto zákonů zakomponovat.

Snad i proto se v zákoně o rodině hned v úvodu dočítáme, že „manželství je **trvalé** společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“¹⁰⁷

Za konstitutivní prvek vzniku manželství se považuje svobodné prohlášení muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství. Můžeme v tom vidět podobnost s manželským slibem vyžadovaným církevním právem. I když se výslovně nevyžaduje předepsaná forma tohoto prohlášení, kromě zmínky, že se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků, je z § 18 zřejmé, k čemu se ženich či nevěsta takovým prohlášením zavazuje: „Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. **Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.**“¹⁰⁸

Manželé jsou povinni žít spolu, což je myšleno i sexuálním soužitím,¹⁰⁹ být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si navzájem, společně vychovávat děti. Jsou zde tedy zastoupeny téměř všechny podstatné znaky, které má mít ideální křesťanské manželství. Proč téměř?

Chybí zde jasně deklarovaná zásada nerozlučnosti manželství oproti definici církevního práva.¹¹⁰ I když je hned v úvodu zákona manželství definováno jako trvalé společenství muže a ženy, zákon sám toto trvalé

¹⁰⁷ Zákon o rodině, § 1.

¹⁰⁸ Zákon o rodině, § 18.

¹⁰⁹ Srov. PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., ŠÍMA, A. *Základy rodinného práva*, s. 35.

¹¹⁰ Srov. CIC, kán. 1056.

společensví relativizuje tím, že připouští možnost rozvodu.¹¹¹ Zde je potřeba se zmínit, že i církevní právo připouští z vážných důvodů takzvané odloučení manželů, avšak při zachování manželství.¹¹² Oproti tomu zákon o rodině připouští rozvodem nový občanský sňatek.¹¹³

Na první pohled tedy není rozdíl mezi ideály občanského manželství a ideály křesťanského manželství. Přesto v nich určitý rozdíl je. Pominu-li podstatnou zásadu, která v zákoně o rodině chybí a to je zásada nerozlučitelnosti manželství, jejíž absence ostatní ideje lásky, věrnosti a zodpovědné výchovy dětí jasně oslabuje, je zde ještě jeden podstatný a zásadní prvek, který těmto idejím dává oživující schopnost pro jejich naplňování v každodenní praxi manželů. Tímto podstatným prvkem je svátost.

2.4 Rozdíl mezi svátostným a nsvátostným manželstvím

Hned v úvodu je potřeba se zmínit, že křesťanská etika nevnímá nsvátostná manželství jako manželství II. kategorie. Je si vědoma, že manželství a rodina mají nesmírnou hodnotu. Je ale přesvědčena, že naplněním všech nadějí, které člověk právem vkládá do manželství a do rodiny je v přijetí radostné zprávy evangelia o spáse člověka v Ježíši Kristu. Jedině Kristus může uzdravovat rány manželů způsobené hříchem a tím manželství pozvedat k původní čistotě vzájemných niterných vztahů zamýšlené Bohem již při samém stvoření.¹¹⁴

Podstatný rozdíl v manželstvích tedy nemůžeme spatřovat v ideálech občanských a křesťanských manželstvích, které jsou na první pohled stejné. Základní rozdíl mezi nimi není ani v tom, jestli obřad proběhne na radnici nebo v kostele, ani v tom, jestli vůli novomanželů být spolu a nést společně dobré i zlé popřeje starosta nebo požehná kněz. Tím základním rozdílem je nově vytvořený

¹¹¹ Srov. zákon o rodině, hlava pátá.

¹¹² Srov. CIC, kán. 1151–1155.

¹¹³ Srov. zákon o rodině, § 6 odst. 2.

¹¹⁴ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 3.

vztah. U manželství nesvátočného je vztah utvořen mezi mužem a ženou. U svátočného manželství je vztah utvořen vzájemně mezi mužem, ženou a Bohem.

Nesvátočná manželství se tak mohou ve své podstatě opírat jen sami o sebe, případně spoléhat na dokonalost svého manžela či manželky. K tomu se dá namítnout, že v dnešní době není problém navštívit odborné manželské poradny nebo se zkontaktovat s fundovaným psychologem. Ano, to lze a je dobře, že tato možnost v naší zemi existuje a je dostupná široké veřejnosti. Přesto svátočná manželství by oproti nesvátočným manželstvím měla mít jednu zásadní výhodu.

Svátočná manželství mohou čerpat sílu k překonávání překážek na cestě životem přímo u Boha. Bůh je v jejich manželství přítomen a má zájem pozvedat manžele k božské lásce a svatosti. Ve svatosti manželství se tak manželé setkávají se samotným Bohem - Ježíšem Kristem, tím nejlepším radcem a tím nejlepším lékařem lidských srdcí. On má moc uzdravovat naše bolesti a trápení a proměňovat zdánlivě neřešitelné situace.

Pokud tedy žijí křesťanští manželé své manželství nejen na úrovni tělesné a duševní, ale i na úrovni duchovní, měli by mít větší předpoklady k tomu, že jejich manželství oproti nesvátočným manželstvím vydrží. Především ve spirituální rovině dokáží manželé nalézat řešení pro nové začátky, znají hodnotu odpuštění, oběti, cesty k pramenům lásky a životodárné síly.¹¹⁵ Tato manželství by neměla řešit hned první krizi rozvodem.

Rovněž otevřenost pro přijetí dítěte do rodiny se dá u svátočných manželství více předpokládat. Nalézt odvahu přijmout nové dítě do rodiny i za situace, kdy se rodiče sami necítí dostatečně připraveni na další fyzickou i psychickou zátěž, které těhotenství, porod a zejména pak zodpovědná výchova bezesporu představuje, můžou lépe zvládnout manželé, kteří přijali svátoč manželství. Manželé žijící z této svatosti by měli mít zkušenost, že na každodenní starosti, které rodinné problémy s sebou přináší, nejsou sami, ale že mohou spoléhat na pomoc Nejvyššího.

¹¹⁵ Srovnej KAŠPARŮ, M. *Malý kompas víry*, s. 10.

3. Krize manželství a rodičovství z pohledu křesťanské etiky

CO JE DOBRÉ PRO OBA RODIČE, JE DOBRÉ I PRO DÍTĚ.

CO JE DOBRÉ PRO DÍTĚ JSOU OBA RODIČE.

(základní teze skandinávského modelu opatrovnických regulí)

Svět se mění a s ním i situace rodin a manželství. Podle teologa Michaela Slavíka jsou některé změny instituce manželství pozitivní. Mezi ně patří zlepšení postavení ženy, jejích práv a rovnocenné důstojnosti v manželství, prohlubování osobní odpovědnosti a svobody jednotlivců. Na druhé straně rozvody jako běžné řešení problémů, nevěry jako součást životní kultury a potraty jako zákonem dovolený způsob rodinného plánování jsou alarmující.¹¹⁶

3.1 Rozvodovost

Rodina a manželství, jejich vznik a existence, jsou v každé době ovlivňovány celou řadou společenských a sociálních faktorů, jako jsou kultura a tradice, stupeň zachování religiozity, hodnotová orientace, růst individualismu, emancipace žen, populační politika a také právní dostupnost rozvodu.¹¹⁷

Rozvod představuje vedle úmrtí jednoho z partnerů zákonný způsob zániku manželství. V České republice se počet rozvodů od počátku 80. let trvale zvyšoval. V polovině 80. let přesáhl hranici 30 tisíc rozvodů ročně. Přitom v 19. století se počet rozvádějících manželství počítal na promile.¹¹⁸

¹¹⁶ Srov. SLAVÍK, M., *Manželství – od snů k realitě*, s. 54.

¹¹⁷ Srov. KALIBOVÁ, K. Rozvodovost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-ceske-republiky-v-letech-2001-2006>>. s. 31.

¹¹⁸ Srov. VODIČKA, J., RŮŽKA, J., VORLA, R., PATERA, L., FIALA, J. *Moderní koncept rodinného práva*. [online]. 2008, [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<http://www.iustin.cz/files/koncept8.pdf>>, s. 3.

Intenzitu rozvodovosti nejpřesněji vystihuje ukazatel úhrnné rozvodovosti. Podle této metody měření rozvodovosti bylo do poloviny 50. let minulého století rozvedeno každé desáté manželství. Od poloviny 60. let rozvodem končilo každé páté manželství. Od 80. let se rozvádí každé třetí manželství. V současné době se hodnota úhrnné rozvodovosti blíží hranici 50 %. To znamená, že se téměř každé druhé manželství po kratší či delší době rozvádí.¹¹⁹

Při hodnocení intenzity rozvodovosti je nutné sledovat i strukturu rozvodů podle délky trvání manželství. Od počátku 90. let došlo ke snížení počtu rozvodů po krátké době trvání manželství ve prospěch rozvodů déletrvajících manželství. Zcela opačný vývoj byl ale pozorován u déletrvajících manželství, kde počet rozvodů vzrůstal. Nejvíce je to patrné u počtu rozvedených manželství trvajících 20 a více let (tab. 1).¹²⁰

Tab. 1: Rozvody podle délky trvání manželství (%)

Rok	Délka trvání manželství v letech									Rozvody celkem
	0-1	2	3	4-5	6-7	8-9	10-14	15-19	20+	
1990	8,8	8,7	8,1	13,5	10,3	7,7	17,1	13,2	12,6	100,0
1995	4,5	6,7	8,1	15,2	11,6	9,4	16,6	12,6	15,3	100,0
2000	4,3	5,5	6,0	10,6	10,5	10,7	20,8	12,8	18,8	100,0
2001	4,1	5,0	5,6	10,1	9,8	10,1	22,0	14,0	19,3	100,0
2002	4,0	4,7	5,3	10,7	8,9	9,2	22,1	15,0	20,1	100,0
2003	4,1	4,6	5,2	10,1	9,2	7,9	21,7	15,8	21,4	100,0
2004	3,9	4,5	4,9	10,0	9,3	8,0	21,2	16,4	21,8	100,0
2005	3,7	4,3	4,8	10,1	9,1	7,7	19,5	17,5	23,3	100,0

Zdroj: KALIBOVÁ, Rozvodovost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006*, PŘF UK, 2007

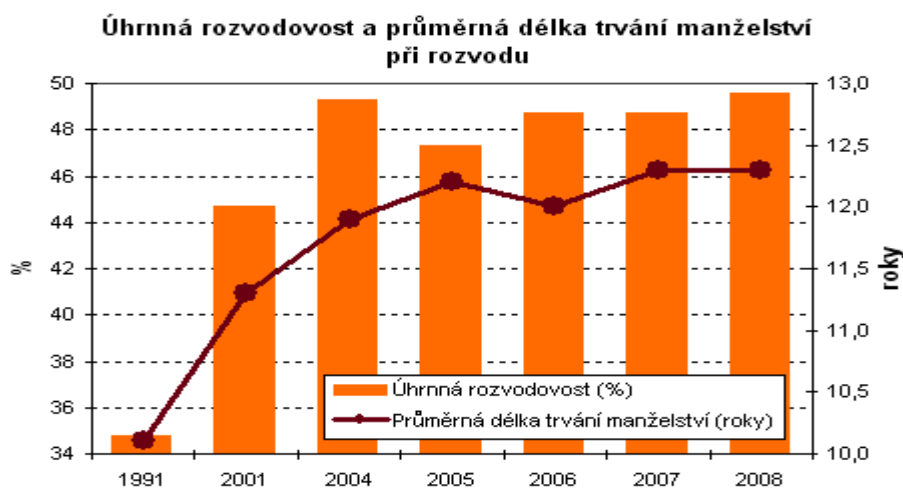
Přitom se všeobecně předpokládalo, že posunem horní hranice věku mladých lidí vstupujících do manželství se rozvodovost sníží z důvodu větší

¹¹⁹ Srov. KALIBOVÁ, K. Rozvodovost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-ceske-republiky-v-letech-2001-2006>>, s. 32.

¹²⁰ Srov. tamtéž, s. 34.

připravenosti k manželskému soužití. Tento předpoklad se vyplnil pouze částečně. Intenzita rozvodovosti se sice v prvních letech trvání manželství snížila, ale v dalších letech trvání manželství nadále pokračuje její vzestup. V souvislosti s tím dochází k prodloužení průměrné délky rozvedeného manželství.

Graf 1:

Zdroj: Rozvodovost, ČSÚ, 2010.

Došlo tedy pouze k odkladu podání žádosti o rozvod. Vysoká úroveň rozvodovosti byla totiž obvykle dávana do vztahu s vysokou úrovní sňatečnosti v poměrně nízkém věku, absencí moderních forem antikoncepce a následným vysokým zastoupením z důvodu těhotenství partnerky. Většina těchto faktorů se na úrovni rozvodovosti v současné době podílí v omezené míře a přesto ke snížení počtu rozvodů nedochází. Podle Květy Kalibové vysokou rozvodovost ovlivňují spíše kulturní faktory a tradice. V české společnosti rozvod je a byl považován za přijatelné řešení manželských problémů a tomuto pojetí odpovídal i vývoj legislativy. Klíčovou roli podle ní bezesporu hraje i nízký stupeň religiozity českého obyvatelstva.¹²¹

¹²¹ Srov. KALIBOVÁ, K. Rozvodovost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-ceske-republiky-v-letech-2001-2006>>. s. 36.

Jako příčiny rozvratu manželství rozvádějící se páry označují nejčastěji rozdílnost povah, názorů a zájmů (tab. 2). Průzkumy naznačují, že nevěra v manželství není tak vážný problém, jak by se mohlo zejména pod dojmem médií zdát. Hlavním problémem, který je završen rozvodem, je postupné a většinou vzájemné odcizení párů během manželství.

Tab. 2: Evidované příčiny rozvratu rozvedených manželství (v %)

Příčina rozvodu	Na straně muže					Na straně ženy				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Nesouladý zájem	1,0	1,8	1,2	1,1	0,9	1,6	1,8	1,2	1,1	0,9
Aklimatizace	3,2	4,0	4,4	4,2	4,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Neměra	7,2	6,5	6,0	6,1	5,8	4,7	4,0	4,0	4,0	3,7
Nesoulad o rodinu	4,9	4,0	3,6	4,0	3,5	1,3	1,2	1,3	1,3	1,1
Zlá vůle (zájem, hraní čín)	1,7	1,5	1,1	1,2	1,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Rozdílné povahy, názory a zájmy	46,5	49,1	50,6	51,3	52,1	47,4	49,5	50,2	51,0	50,6
Ztracení důvěry	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Sexuální ocsahody	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3
Ustátní příčiny	24	20,9	24,6	23,1	23,2	29,7	29,2	29,5	29,2	28,7
Soucí manželé zavázání	8,1	7,8	7,6	6,4	6,4	74	0	12,8	12,2	13,8

Zdroj: KALIBOVÁ, Rozvodovost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006*, PČF UK, 2007

Psycholožka Alice Vondrová pod termínem „nesoulad povah, názorů a zájmů“ vidí jednak chybný výběr partnera v období zamilovanosti, jednak v neústupnosti obou partnerů ze svých dokonalých představ o správném fungování manželství a poruchou komunikace. Ta se vyznačuje ztrátou sdělování svých pocitů, problémů, radostí i starostí mezi manželi. Omezí se pouze na komunikaci provozní, která řeší kdo dovede děti do školky, na kroužky, kdo nakoupí, vyvenčí psa atd. Takováto komunikace v manželství nestačí a během doby bývá velmi častým důvodem k rozvodu.¹²²

¹²² Srov. ZUNOVÁ, A. Nejčastější důvody rozpadu manželství. *Novinky.cz* [online]. 2010, [cit. 2010-01-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/190239-nejcastejsi-duvody-rozpadu-manzelstvi.html>>.

Důsledkem rozvodu kromě rozbitého manželství bývá často i rozbitá rodina. V ČR je každoročně vystaveno rozvodu svých rodičů přibližně 30 tisíc nezletilých dětí.¹²³ Bohužel čím dál častěji se stává, že z milujících partnerských dvojic, kteří si na začátku řekli své „ano“, se později stanou dva nesmiřitelní sokové. Touto „válkou“ mezi rodiči jsou postižené nejvíce děti a v konečném důsledku celá společnost. Rodič, který má svěřené dítě do své péče a pro něhož je druhý rodič konkurentem, si chce urvat větší díl „duše dítěte“ jenom pro sebe. Objevuje se tak nový fenomén ve společnosti, který je popsán jako „syndrom zavrženého rodiče“.¹²⁴ Dítě vyrůstající v takovémto prostředí je cíleně programováno proti druhému rodiči. Původně pozitivní emoce k zavrženému rodiči jsou postupně potlačeny a dítě dává volný průběh neopodstatněné nenávisti za úplné absence pocitů viny. U dítěte se tak rozvíjí značná psychopatologie. Je u něho poškozen emocionální a psychosociální vývoj projevující se zvýšeným výskytem poruch pozornosti, nedostatkem sebedůvěry, vytvářením falešného ega a narušením vztahu k autoritám.

Také zahraniční výzkumy prokazují, že rozvodem jsou postiženy převážně děti. Podle nedávno provedeného výzkumu v jižním Walesu a v jihozápadní Anglii bylo mimo jiné zjištěno, že děti z rozvedených manželství prožily v důsledku rozvodu svých rodičů typické následky jako šok, nedůvěra a emocionální stres. Dokonce i děti, které přímo vnímaly vyhrocené vztahy svých rodičů, jako například hádky nebo domácí násilí, prožívaly stejně těžké porozvodové následky.¹²⁵

¹²³ Srov. KALIBOVÁ, K. Rozvodovost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-ceske-republiky-v-letech-2001-2006>>, s. 36.

¹²⁴ Srov. BAKALÁŘ, E. et al. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*, str. 40–58.

¹²⁵ Srov. ROBINSON, M., BUTLER, I., SCANLAN, L., DOUGLAS, G., MURCH, M. *Children and the changing family : between transformation and negotiation*, s. 76.

3.2 Proměny rodinného života

Podle výsledků sčítání obyvatelstva ČR z roku 2001 představovaly úplné rodiny přibližně jednu polovinu všech domácností. Oproti předchozím sčítáním tak počet úplných rodin neustále klesá. V roce 1961 žilo v úplných rodinách 86 % všech obyvatel ČR, v roce 1991 to bylo 78 % a ve zmíněném roce 2001 už jenom 71 % obyvatel republiky.¹²⁶

Velká intenzita rozvodovosti v ČR podporuje zvyšující se počet neúplných rodin, většinou tvořených matkou a dítětem. Dalším významným faktorem je odklad sňatku do vyššího věku spojený často s odkladem rodičovství. Mladí lidé tak zůstávají žít déle v domácnosti rodičů nebo vytváří domácnosti jednotlivců nebo nesezdané soužití s partnerem mimo domácnost rodičů.

Posledně jmenovaný typ soužití Český statistický úřad započítává mezi úplné rodiny a to s dětmi i bez dětí. K němu se přihlásilo v roce 2001 celkem 125 269 nesezdaných párů. Bylo to přibližně o 50 % více než v roce 1991.¹²⁷

Tento způsob soužití preferuje podle provedených výzkumů téměř 70 % mladých svobodných. Podle jejich názoru je vhodným předstupněm manželství. Délka trvání takového soužití zpravidla nepřekročila 3 roky.¹²⁸ Přesto se zdá, že mladých lidí dávajících přednost partnerskému soužití bez závazků manželských neustále přibývá. Svědčí tomu neustále zvyšující se počty narozených dětí mimo manželství. Nesezdané dvojice již běžně nerodí jenom první dítě a po té dodatečně uzavírají manželství. Stoupá počet těch nesezdaných párů, kteří do tohoto typu soužití přijímají nejenom druhé dítě, ale i více dětí (tab. 3). S největší pravděpodobností tak při příštím sčítání obyvatelstva bude zjištěna u tohoto typu soužití vzrůstající tendence.

¹²⁶ Srov. *Národní zpráva o rodině* [online]. Praha: MPSV, 2004 [cit. 2010-02-06].

Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>, s. 36.

¹²⁷ Srov. tamtéž, s. 38.

¹²⁸ Srov. FIALOVÁ, L. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 122.

Tabulka 3: Počet živě narozených dětí v manželství a mimo manželství

	1991	2001	2004	2005	2006	2007	2008
Živě narození podle pořadí							
1. pořadí	64 762	43 337	48 066	49 930	51 823	54 050	56 941
2. pořadí	45 916	34 216	35 669	37 993	39 038	43 400	45 291
3.+ pořadí	18 676	13 162	13 929	14 288	14 970	17 182	17 338
Živě narození v manželství	116 651	69 439	67 825	69 802	70 572	75 095	76 113
1. pořadí	56 859	30 873	29 615	29 962	30 287	30 333	30 638
2. pořadí	43 476	29 026	28 672	30 079	30 237	32 999	33 883
3.+ pořadí	16 316	9 540	9 538	9 761	10 048	11 763	11 592
Živě narození mimo manželství	12 703	21 276	29 839	32 409	35 259	39 537	43 457
1. pořadí	7 903	12 464	18 451	19 968	21 536	23 717	26 303
2. pořadí	2 440	5 190	6 997	7 914	8 801	10 401	11 408
3.+ pořadí	2 360	3 622	4 391	4 527	4 922	5 419	5 746

Zdroj: IV. Porodnost. In *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2008*, ČSÚ, 2009

Někteří autoři odborných publikací vidí v chování mladých lidí zdráhajících se uzavřít manželství nedůvěru ve svou vlastní schopnost dodržovat sliby a schopnost celoživotně se vázat k jedné osobě. Z těch samých důvodů podezírají i svého partnera. A protože díky vysoké rozvodovosti má zkušenost s tímto fenoménem každý a jsou známi často emočně bolestivé manželské rozchody a spory o děti, přijde mladým lidem praktičtější manželství vůbec neuzavírat.¹²⁹

3.3 Problematika potratů

Termínem „potrat“ se rozumí vypuzení či odstranění plodu z dělohy před porodem, kdy plod ještě není schopen samostatného přežití. Lékaři tohoto termínu užívají nejčastěji v souvislosti se spontánním neboli samovolným potratem. V těchto případech není většinou potrat rozpoznán a žena ho považuje za oddálení menstruace. Proto přesnějším označením pro umělé přerušování těhotenství je termín „interrupce.“¹³⁰

¹²⁹ Srov. POHUNKOVÁ, D. Manželství, sexualita a plodnost v měnícím se světě.

In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*, s. 95-103.

¹³⁰ Srov. ČERNÝ, M., SCHELLEOVÁ, I. *Právní úprava umělého přerušování těhotenství*, s. 9.

Interrupce je chirurgický výkon určený k ukončení těhotenství. Česká legislativa nerozlišuje mezi potratem a interrupcí, a tak ukončení těhotenství, při němž plod neprojevuje známek života a umělým přerušением těhotenství důsledkem lékařského zákroku, definuje jednotně slovem potrat.¹³¹ I církevní dokumenty většinou mluví o potratu ve smyslu umělého přerušení těhotenství. Proto i v následujících textech, pokud užití pojmu potrat, budu mít na mysli umělé přerušení těhotenství.

Podle zákona se „ženě uměle přeruší těhotenství, jestliže o to písemně požádá, nepřesahuje-li těhotenství dvanáct týdnů a nebrání-li tomu její zdravotní důvody.“¹³² Před zákrokem je lékař povinen poučit ženu o možných zdravotních důsledcích tohoto zákroku.¹³³

Ze zdravotních důvodů a v ohrožení života matky je možné provést potrat kdykoliv. Také v případech, že je ohrožen zdravý vývoj plodu a nebo po lékařském vyšetření je plod vyhodnocen jako geneticky vadný, je možné provést potrat kdykoliv během devíti měsíců těhotenství.¹³⁴

3.3.1 Počátky a metody interrupce

Potrat na přání ženy byl poprvé legalizován 8. listopadu 1920 v Sovětském svazu.¹³⁵ Několik let před druhou světovou válkou byl zakázán a deset let po válce v roce 1955 byl opět povolen.¹³⁶ Pod politickým vlivem tehdejšího Sovětského svazu zavedla legalizaci potratů většina socialistických republik. U nás k tomu došlo v roce 1957.¹³⁷ Uzákonění interrupcí v západních zemí proběhlo většinou v sedmdesátých letech minulého století.

¹³¹ Srov. vyhláška č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky, § 4.

¹³² Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, § 4.

¹³³ Srov. tamtéž, § 7.

¹³⁴ Srov. zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, § 5.

¹³⁵ Srov. Proč pláčeš, Miriam : Utrpení žen po umělém potratu, s. 101.

¹³⁶ Srov. KÜHN, Z. Ochrana lidského plodu v trestním právu, s. 17.

¹³⁷ Srov. ČERNÝ, M., SCHELLEOVÁ, I. Právní úprava umělého přerušení těhotenství, s. 15.

K umělému ukončení těhotenství se používá několik metod interrupce. Většinou se volí metoda v závislosti na stupni těhotenství ženy. V České republice je nejčastěji používána miniinterrupce. Při ní lékař vsune do dělohy plastickou trubičku s ostrým hrotem připojenou na silnou vývěvu. Ta roztrhá embryo na malé kousky a vysaje ho do nádoby. V případě potřeby se poté do dělohy vsune kyreta (ocelový nůž ve tvaru lžičky bez dna), aby se vyškrábla placenta a zbytky plodu. Z celkového počtu provedených interrupcí za rok u nás tuto metodu podstupuje asi 80 % těhotných žen.¹³⁸

Miniinterrupce může být použita do 8. týdne těhotenství. V pokročilejším stadiu těhotenství se používá do 12 týdne kyretáž. Zárodek a placenta jsou postupně vyřezány kyretou a poté zbytky odsáty. Do 16. týdne se potrat provádí potratovými kleštěmi. Do dělohy se vsunou kleště, uchopí se část těla plodu a kroutivými pohyby se části těla odstraňují. Páteř musí být přelomena a lebka rozdrcena, aby mohly být z dělohy odstraněny. Po 16. týdnu těhotenství se podávají léky vyvolávající silné děložní stahy. Ty jsou silnější než normální přirozené porodní stahy, takže plod je při porodu většinou usmrcen. Při této metodě se někdy k usmrcení plodu používá chlorid draselný. Ten je vstříknut do srdce plodu. V pokročilém stadiu těhotenství až do porodu se používá hysterotomie neboli malý císařský řez. Děloha je otevřena břišním řezem, dítě vyjmuto a zabito.¹³⁹

Při interrupci se může vyskytnout celá řada zdravotních problémů. Tyto komplikace dělíme na bezprostřední, časné a pozdní. Do bezprostředních následků patří silné krvácení, poranění děložního hrdla či jeho perforace. K časným následkům řadíme zánětlivé komplikace. Vzácně také může dojít v důsledku selhání interrupce k pokračování těhotenství. Mezi pozdní následky lze zahrnout záněty, poruchy menstruačního cyklu a psychické potíže. Pozánětlivé změny mohou vést nebo omezit schopnost dalšího přirozeného těhotenství.

¹³⁸ Srov. ČERNÝ, M., SCHELLEOVÁ, I. *Právní úprava umělého přerušeni těhotenství*, s. 10 a srov. BARTÁK, A. *Antikoncepce*, s. 123.

¹³⁹ Srov. ČERNÝ, M., SCHELLEOVÁ, I. *Právní úprava umělého přerušeni těhotenství*, s. 11 a srov. GRADY, J. L. *Interrupce ano nebo ne?*, s. 7.

Postinterrupční syndrom neboli postabortivní syndrom představuje soubor psychologických příznaků, které mohou nastat jako důsledek po prožití potratu. V první řadě se tento problém týká žen, které potrat podstoupily, ale může se týkat i jejich partnerů a dokonce i zúčastněných lékařů a zdravotnického personálu.¹⁴⁰

Důvodem příznaků tohoto onemocnění je masivní potlačení prožitého. Podle vědeckého průzkumu psycholožky Marie Simonové z univerzitní kliniky ve Würzburgu se jedná o dlouhodobé pocity lítosti a viny a také stavy úzkosti nebo těžké deprese. S tím často souvisí tělesné příznaky: migréna, poruchy srdečního rytmu nebo žaludeční a střevní potíže.¹⁴¹ Problém nastává i v partnerském soužití: pocity nenávisti, citový chlad, problémy v sexuálním soužití, které mohou vést až k frigiditě.

3.3.2 Lidský život hoden ochrany již před narozením

Z právního hlediska je interrupce v naší zemi více jak 50 let legální. Z etického hlediska jsou o správnosti tohoto činu vážné výhrady. Jádrem sporu mezi zastánci a odpůrci potratu je otázka vzniku člověka a právo ženy rozhodovat o svém těle a plodu.

Zatímco obě dvě strany se shodnou, že zabití dítěte je zločin, v otázce nenarozeného dítěte zastánci potratů míní, že nenarozené dítě nemá stejnou nedotknutelnou důstojnost jako narozené. Jsou pak různé teorie obhajující toto stanovisko. Například o člověku je možné mluvit až po porodu, kdy spatří světlo světa. Nebo člověk vzniká tehdy, kdy je schopno žít mimo matčino tělo (asi 28. týden těhotenství). Nebo člověk vzniká tehdy, kdy je ukončen embryonální vývoj, což je asi 60 dní po početí. Extrémní teorie mluví o právu nenarozeného dítěte na život v případě, že s tím souhlasí jeho matka nebo je po lékařském vyšetření prohlášeno za „hodné života“.¹⁴²

¹⁴⁰ Srov. *Proč pláčeš, Miriam : Utrpení žen po umělém potratu*, s. 9.

¹⁴¹ Srov. *tamtéž* s. 10.

¹⁴² Srov. *Život z víry*, s. 200.

Pohled křesťanské etiky na tuto problematiku nebyl tak jednoduchý, jak by se na první pohled zdálo. Uměle ukončené těhotenství odmítali již první křesťané, kteří s tímto jevem byli konfrontováni před dvěma tisíci lety. „Doklady o tom se nachází v Didaché, v Barnabášově listu, u Tertuliána a Augustina.“... „Teologický důvod tohoto odmítání spočívá v mimořádné úctě k lidskému životu a k důstojnosti osoby. Je-li každý člověk povolán k věčné spáse, vyplývá z toho, že lidský život má nezměrnou hodnotu.“¹⁴³ Ale otázka vzniku člověka byla a je předmětem úvah mnoha filosofů i teologů. Problémem je, kdy dochází k oživení oplodněného vajíčka duchovou duší.

„Člověk je závislý na svém těle, a to do té míry, že je dokonce možné říct, že svým tělem je, ... Přesto je současně víc než toto tělo, ...“¹⁴⁴ Snaha formulovat onen přesah, kterým jsme víc než naše tělo je od nepaměti spojena s pojmem duše.

Staré texty knihy Genesis mluví obrazně o stvoření člověka takto: „*Bůh vytvořil člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřipí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.*“¹⁴⁵ Člověk je tak jednota duše i těla. Jako tělesná bytost v sobě zahrnuje prvky hmotného světa. Ale zároveň ji mnohonásobně převyšuje, není pouhou částí přírody nebo bezejmennou jednotkou lidské společnosti. Tím, co má ve svém nitru, převyšuje vesmír věcí. Když „vstupuje“ do svého srdce, může se setkat s Bohem.¹⁴⁶

Člověk má totiž ve svém srdci zákon vepsaný samotným Bohem. V poslušnosti vůči němu spočívá jeho důstojnost a podle něho bude souzen. Tímto zákonem se myslí svědomí člověka, nejtajnější střed a svatyně člověka. Hlas svědomí člověka stále vybízí, aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu.¹⁴⁷ K tomu je nutné poznamenat, že pro člověka je důležité naučit se vnímat toto svědomí a umět ho správně posuzovat. Bez toho se neobejde takzvaná výchova svědomí, která je pro člověka celoživotním úkolem. Bez této výchovy hrozí

¹⁴³ ROTTER, H. *Důstojnost lidského života*, s. 52.

¹⁴⁴ HOLUB, Š. *Duše a osoba v etické argumentaci*.

In Pastorační a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality, s. 139–146.

¹⁴⁵ Gn 2,7.

¹⁴⁶ Srov. II. vatikánský koncil, GS 14.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, GS 16.

nebezpečí, že pod vlivem špatného prostředí, společnosti nebo našeho opakujícího se hříšného jednání, nedokážeme hlas čistého svědomí dostatečně vnímat a naše špatné jednání budeme považovat za mravně dobré.¹⁴⁸

Katolická církev učí, že „duchová duše je bezprostředně stvořena Bohem - není tedy ‚zplozena‘ rodiči - a že je nesmrtelná: nezaniká při smrti, ve chvíli svého oddělení od těla, a znovu se spojí s tělem ve chvíli konečného vzkříšení.“¹⁴⁹ Duše se tak stává univerzálním garantem lidské důstojnosti.¹⁵⁰ Lidský život a celá lidská osoba je hodna ochrany.

Okamžikem, kdy vzniká člověk obdařený duší, se zabýval už ve starověku známý filosof Aristoteles. On a v návaznosti na něj o více jak tisíc let sv. Tomáš Akvinský se domnívali, že k oduševnění těla rozumovou duší dochází později, kdy embryo dosáhne určitého vývojového stadia. Ten se předpokládal asi 4 až 8 týdnů po početí.¹⁵¹

Na konci 18. století pod vlivem nových lékařských poznatků dochází u mnoha teologů ke změně postoje k této všeobecně uznávané teorii. Zejména pak objevem ženského vajíčka,¹⁵² bez něhož by vznik člověka nebyl možný, se začala uznávat teorie vzniku člověka a jeho oduševnění okamžikem početí.

Koncem 20. století se začala objevovat znovu teorie obhajující oduševnění rozumovou duší až po početí. Podle této teorie dochází k oduševnění někdy po 16 dnech od početí, tedy po skončení tzv. předembryonálního stadia. Vychází tak především ze zjištění, že během tohoto stadia je možné rozdělení shluku buněk v jednovaječná dvojčata. Rovněž spojením dvou oplodněných vajíček může vzniknout jediný člověk. Z toho někteří teologové vyvozují, že není možné mluvit do ukončení předembryonálního stadia, o shluku buněk, tzv. zygoty,¹⁵³ jako o lidském individuu, tedy lidské osobě.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Srov. KKC 1783–1785.

¹⁴⁹ KKC, 366.

¹⁵⁰ Srov. HOLUB, Š. Duše a osoba v etické argumentaci.

In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*, s. 141.

¹⁵¹ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 287.

¹⁵² Roku 1826 Karlem Ernstem Baerem.

¹⁵³ Zygota – oplozené vajíčko s ženským a mužským prvojádrém.

¹⁵⁴ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 288-289.

Na novou teorii o oduševnění těla rozumovou duší reaguje nový dokument o bioetice *Dignitas personae*, který vydává Kongregace pro nauku víry katolické církve. Podle tohoto dokumentu je „**tělo lidské bytosti** již od prvních stadií své existence **neredukovatelné** na pouhý souhrn svých buněk. Embryonální tělo se rozvíjí postupně a podle přesně definovaného „programu“ a s vlastním cílem, který se ukáže narozením každého dítěte. ...Lidský plod proto od začátku své existence, tedy **od okamžiku vzniku zygoty** vyžaduje bezpodmínečnou úctu, která morálně náleží lidské bytosti v její tělesné a duchovní celistvosti. Lidskou bytost je **nutno** od okamžiku početí **respektovat jako osobu** a jako s osobou s ní také zacházet. Od téhož okamžiku je třeba také uznat práva této lidské bytosti jako osoby, mezi něž patří především neporušitelné právo na život náležející každému nevinnému lidskému tvor. ...Ačkoli **přítomnost duchovní duše** nelze prokázat žádným experimentálním poznatkem, poskytují závěry vědeckého bádání o lidském embryu cenné informace, podle kterých je možno rozumem rozpoznat osobní přítomnost již v okamžiku prvních projevů lidského života: jak by tedy živý lidský jedinec mohl nebýt lidskou osobou?“¹⁵⁵

Poznatky moderní genetiky a embryologie nepřipouští pochybnosti o tom, že oplodněním začíná lidský život. Už v okamžiku početí je rozhodnuto o pohlaví budoucího člověka. Vajíčko přijalo genetickou informaci od spermie. Od prvních okamžiků nastává proces, který vede ke vzniku jedince, který geneticky bude podobný otci i matce. Pátý týden od oplodnění embryo vypadá a chová se jako lidská bytost. Má tlukoucí srdce, nohy, ruce s prsty, páteř. Všechny důležité orgány jsou na svých místech. Samo si od početí řídí svůj růst a vývoj.

Také nové poznatky v oblasti prenatální psychologie potvrzují, že dítě již před narozením má svůj duševní život, své reakce, své slasti i strachy. Embryo se začíná podílet na všem, co ovlivňuje jeho matku a odráží se na něm všechno, co ona zažívá.¹⁵⁶

Křesťanská etika odmítá veškeré potraty a pokládá je za vraždu nevinného člověka. Zároveň vždy uznávala přípustnost nepřímého potratu v případě vážného

¹⁵⁵ Instrukce *Dignitas personae*, 4-5.

¹⁵⁶ Srov. SMAHEL, R. *Rozhlasové přednášky o výchově dětí*, s. 16.

ohrožení života matky. Na názor zastánců potratu, že matka dítěte má právo rozhodovat o svém těhotenství a mateřství odpovídá, že člověk je správcem života a nikoli jeho pánem. Základní přikázání lásky k bližním se vztahuje na všechny lidi a vyžaduje úctu před každým lidským životem i tím nenarozeným.¹⁵⁷

3.3.3 Projekce obyvatelstva České republiky

„Podle údajů Světové zdravotnické organizace (WHO) je na světě provedeno celkem 40 až 60 miliónů potratů ročně.“¹⁵⁸ V České republice vývoj potratovosti souvisel s přijetím nových legislativních úprav v roce 1957, které právně zlegalizovaly těhotným ženám přístup k ukončení takzvaných nechtěných těhotenství. Vyjdeme-li ze statistik, které jsou v České republice poměrně přesné a sečteme-li počty uměle přerušovaných těhotenství od roku 1958 do roku 2008 zjistíme, že za dobu 50 let bylo v naší zemi provedeno 2 648 802 interrupcí.¹⁵⁹ V této souvislosti vyzní trošku paradoxně hned úvodní paragraf zákona o umělém přerušení těhotenství, který vysvětluje účel zákona takto: „Zákon upravuje umělé přerušení těhotenství a **se zřetelem na ochranu života** a zdraví ženy a **v zájmu plánovaného o odpovědného rodičovství** stanoví podmínky pro jeho provádění.“¹⁶⁰

Ještě více rozpačitě působí listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. V článku 6 pojednávajícím o lidských právech a svobodách se dočteme: „Každý má právo na život. **Lidský život je hoden ochrany již před narozením.** Nikdo nesmí být zbaven života. Trest smrti se nepřipouští.“ Hned poté je dodáno: „Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.“¹⁶¹ Měli zákonodárci na mysli i uměle přerušovaná těhotenství?

¹⁵⁷ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 292.

¹⁵⁸ *Proč pláčeš, Miriam : Utrpení žen po umělém potratu*, s. 86.

¹⁵⁹ Srov. *Vývoj potratovosti v České republice* [online]. Praha: ČSÚ, 2004 [cit. 2010-02-27].

Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4028-04>>.

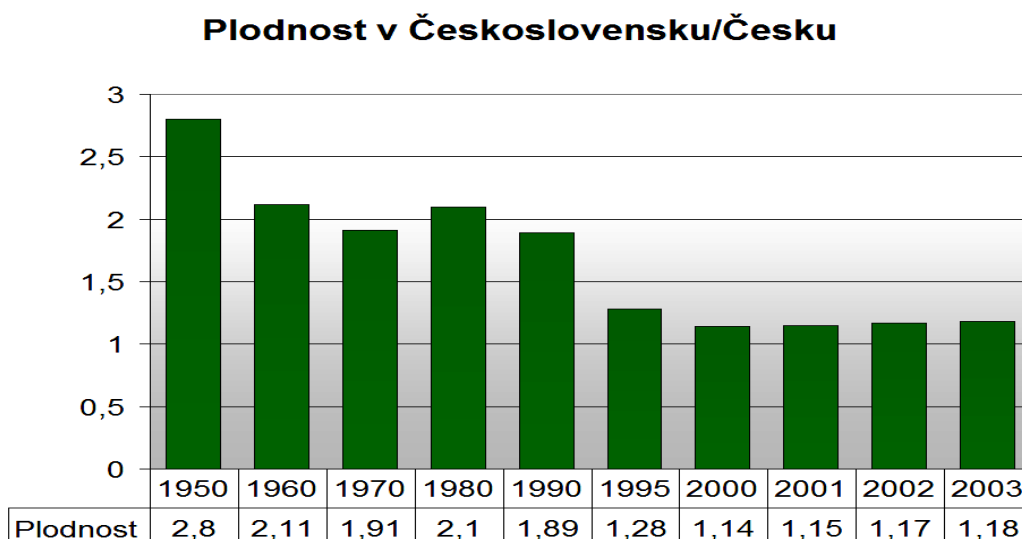
¹⁶⁰ Zákon č. 66/1986 Sb., *o umělém přerušení těhotenství*, § 1.

¹⁶¹ Listina základních práv a svobod, čl. 6.

Pokud ano, tak článek 6 listiny základních práv a svobod České republiky působí bohužel cynicky.

Obdobím s nejvyšší potratovostí byla v České republice druhá polovina osmdesátých let minulého století. Tehdy se počet uměle ukončených těhotenství téměř vyrovnal počtu porodů. Interrupci nejčastěji podstupovaly ženy ve věku 20 až 34 let a zároveň ženy žijící v manželství. Po roce 1990 nastal výrazný úbytek interrupcí pravděpodobně způsobený značným rozšířením hormonální antikoncepce. Současně ale dochází k poklesu plodnosti. Na přelomu tohoto století dosáhla takového minima, že připadlo na 1 ženu v roce 1999 historicky nejnižší číslo od vzniku samostatné České republiky a možná i českých dějin vůbec a to 1,13 narozených potomků na jednu ženu (*srov. graf 2*). Tím se Česká republika dostala na konec pomyslného žebříčku porodnosti na světě. Přitom za hodnotu potřebnou k zachování populace se považuje 2,1 potomků na jednu ženu.

Graf 2:

Demografové upozorňují, že současný propad úrovně plodnosti hluboko pod hranici prosté reprodukce vytváří negativní populační moment, jehož výsledkem je rychlé demografické stárnutí a nastolení poklesové spirály. Méně početné generace tak budou rodit ještě méně dětí a postupně se tak vytváří

posloupnost početně se zmenšujících generací. Za kritickou úroveň plodnosti se přitom považuje hodnota 1,3. Země, které se pohybují kolem této hodnoty nebo dokonce nižší, se nacházejí v nebezpečné zóně pasti nízké plodnosti. Každá další generace, která trvá zhruba třicet let, se sníží na 63 % početnosti té předchozí. Za devadesát let tak dosáhne 4. generace 25 % početnosti první generace!¹⁶²

Česká republika patřila od roku 1995 do roku 2006 do této nebezpečné zóny pasti nízké plodnosti. Výhledové oživení plodnosti je velmi problematické. Silné ročníky sedmdesátých let minulého století, které odkladem vstupu do manželství zvedaly úroveň plodnosti začátkem 21. století až na úroveň 1,5 narozených dětí na 1 ženu v roce 2008, již převážně odrodily. Další ročníky už nejsou tak populačně silné, aby se dala očekávat vyšší porodnost, což už se projevilo v roce 2009. Navíc vzhledem k modelu dvou dětí v rodině, který se u nás prosadil po druhé světové válce, většina rodičů odmítá přijmout další děti do rodiny. Přitom hodnota plodnosti byla pod úrovní 2,1 již od roku 1981 a podle současných prognóz demografů této hodnoty české obyvatelstvo do roku 2065 nedosáhne.¹⁶³ Pokud se tak mladí lidé budou chovat stejně jako generace před nimi, ocitá se celá společnost na prahu velkých změn etnika obyvatelstva České republiky.

Po roce 2016 více Čechů ročně zemře, než se narodí. Podíl přistěhovalců a jejich dětí bude ročně stoupat až na hodnoty přesahující 20 % celkového počtu obyvatel v roce 2065. Za předpokladu, že nedojde k válečným konfliktům, přírodním či jiným katastrofám nebo k šíření smrtelných epidemií, bude původní české obyvatelstvo v minoritním společenském postavení ve vlastním státě již po roce 2100.

Než byla interrupce legalizována, byla do roku 1957 trestným činem a jako taková přísně trestána. Pokud by byl v České republice ctěn život již od počtí

¹⁶² Srov. RYCHTAŘÍKOVÁ, J. Porodnost v České republice: současný stav a nedávné trendy. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-ceske-republiky-v-letech-2001-2006>>, s. 80.

¹⁶³ Srov. *Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2009)* [online]. Praha: ČSÚ, 2009 [cit. 2010-02-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/4020-09>>, s. 1.

i od roku 1958, bylo by v současné době v Česku asi 13 miliónů obyvatel převážně národnosti české, moravské a slezské. Žilo by zde cca o 2,5 miliónů více lidí ve věku 0 až 51 let, kteří svůj započatý život předčasně skončili ve zdravotnických zařízeních.

Podle ekonoma Romana Dvořáka politici a ekonomové měli po druhé světové válce strach, že produkce potravin neuživí rychle rostoucí populaci. Podcenili ale tempo růstu produktivity a technologického pokroku. Místo hladu a podvýživy se objevil opačný problém – obezita. A místo hladových dětí dělá politikům a ekonomům vráska na čele jiná hrozba – hladoví důchodci.¹⁶⁴

Již od roku 2006 je počet důchodců starších 65 let větší než dětí ve věku 0–14 let. Tento početní rozdíl se nadále bude zvyšovat ve prospěch staršího obyvatelstva. V roce 2065 může počet osob starších 65 let dosáhnout počtu 3 až 4 miliónů ze současných 1,5 miliónů.¹⁶⁵

Tyto prognózy nutí politiky a ekonomy už delší dobu připravovat legislativní změny v oblasti povolování pobytu cizincům a v oblasti důchodového zabezpečení. V podpoře mladých rodin zůstalo více u slov, než u konkrétních činů. Za to se už několik let objevuje na veřejnosti téma euthanasie.

3.3.4 Antikoncepční mentalita

Se zajímavou úvahou o příčinách poměrně vysokého počtu interrupcí a nízké porodnosti přichází filosof Tomáš Machula. Krize manželství a rodiny se dá v jednom z úhlu pohledu označit jevem, který nazývá „antikoncepční mentalitou“. Jedná se o mentalitu odmítající děti nebo stavící se k přijetí dítěte velmi rezervovaným způsobem. Má namysli programový odpor řady manželství

¹⁶⁴ Srov. DVOŘÁK, R. *Nízká porodnost, nízké důchody?* [online]. 2006, [cit. 2010-02-28].

Dostupné na WWW: <<http://www.investujeme.cz/clanky/nizka-porodnost-nizke-duchody/>>.

¹⁶⁵ Srov. *Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2009)* [online]. Praha: ČSÚ, 2009 [cit. 2010-02-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/4020-09>>, s. 6.

k určité změně životního stylu, kterou s sebou příchod dalšího potomka přináší. To je zásadní problém, který úzce souvisí s problematikou interrupce. Rodiče žijící touto mentalitou zjištěním, že čekají miminko, často nechtějí přijmout zodpovědnost za své jednání. Pod dojmem možného návratu do minulosti, tedy změny toho, co se stalo, se snaží nalézt co „nejjednodušší řešení“. Tím je pro ně potrat. Osobně se domnívá, že hlavním určujícím faktorem vedoucí k tomuto jednání je strach ze změny životního stylu a ze závazků, které z přijetí dítěte vyplývají. Nemyslí si, že by současní lidé byli v dnešní postmoderní společnosti méně schopní nebo méně mravní. Avšak všudypřítomná lidská slabost a strach byly v minulosti do značné míry „drženy na uzdě“ společensky sdílenými vzorci, normami a zvyky. Ty v dnešní pluralitní době vymizely, případně ztratily pro většinu společnosti na své autoritativnosti.¹⁶⁶

Právní normy zakazující interrupci vymizely ve většině států Evropy v minulém století. Veřejnost si rychle zvykla, že takovéto počínání není trestné a přijala ho za morálně akceptovatelné. Alespoň navenek. Terapeuti, zdravotníci a duchovní mají zkušenosti, že ženy, které si nechal uměle ukončit těhotenství mají často nejrůznější zdravotní, psychické či spirituální problémy. Zastánci interrupcí to dávají většinou za vinu církvím, které viní z ovlivňování svědomí těchto žen. Lékaři provádějící interrupce zase tvrdí, že o těchto problémech nic neví, případně jsou počtem zanedbatelné. Přesto doporučují z psychického hlediska interrupční zákrok raději zaspat pod narkózou.¹⁶⁷

V současné sekularizované České republice je však situace taková, že hlas církve není prakticky slyšet a pokud ano, tak se mu nevěnuje patřičná pozornost, případně je náležitě zkritizován. Prostřednictvím internetu není složité si udělat aspoň malý přehled o ženách dnešní doby, které se k tomuto tématu vyjadřují na nejrůznějších internetových diskusních stránkách. Ženy podstupující uměle přerušené těhotenství zpravidla nepřemýšlí zda je interrupce morální či nemorální, ale uvažují ve smyslu zda přijmout dítě a změnit tak svůj životní styl nebo si svůj životní styl zachovat (profese, studium, sport, dovolená, atd.) a dítě odmítnout.

¹⁶⁶ Srov. MACHULA, T. Evropan budoucnosti bude buď křesťan, nebo nebude vůbec.

In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*, s. 131–138.

¹⁶⁷ Srov. BARTÁK, A. *Antikoncepce*, s. 123–127.

Samozřejmě jsou ženy ve svém rozhodování často ovlivněny také životním postojem svého partnera. Z těchto diskusí a názorů jsem vybral dva články (viz příloha I a příloha II), které názorně vystihují, jak člověk vnímá své svědomí, i když zpravidla o něm neuvažuje v náboženském kontextu. V prvním článku je patrné, že žena nerozumí hlasu svého svědomí, potlačila ho a ospravedlňuje svůj čin jako morálně přijatelný. V druhém článku žena má správně vyvinuté svědomí a ačkoliv racionálně byla spíše pro interrupci, dostala sílu i díky svému partnerovi poslechnout hlas svého svědomí. Důsledek byl jasný. Pokoj v její duši a samozřejmě darovaný život svému dítěti.

Dnes každý ví, že život člověka je započat oplodněním ženského vajíčka mužskou spermií. V tomto okamžiku se nastartuje proces, jehož výsledkem není kočka ani pes, ale narození člověka ve vývojovém stadiu novorozence. Je-li myšlenka embrya coby osoby někomu cizí, měl by si položit otázku, zda je lidsky důstojné započatý život člověka zničit. Každý z nás začal život splynutím buněk svého otce a matky. Kdyby se naši rodiče rozhodli, že není ta správná doba pro přijetí dítěte do rodiny, protože zrovna staví, studují nebo mají malý byt, tak na tomto světě jednoduše nejsme. Pokud lidé připouští, že by jim to nevadilo, tak pravděpodobně ztratili úctu k životu a lidskou důstojnost člověka vnímají jenom v měřítku přeplněné lednice jídlem a dobrým pitím a plné nádrže benzínu svého nového auta.

Závěrem bych ocitoval část z projevu Matky Terezy při příležitosti převzetí Nobelovy ceny za mír v Oslu 11. prosince 1979: „Chtěla bych vám sdělit něco, o čem jsem přesvědčena. Největším nepřítelem míru je dnes výkřik nevinného, nenarozeného dítěte. Když matka může zabít své vlastní dítě ve svém lůně, který zločin je horší, než když se navzájem vraždíme!“ ...“Národy, které legalizovaly potraty, jsou pro mne těmi nejchudšími zeměmi.“¹⁶⁸

¹⁶⁸ *Proč pláčeš, Miriam : Utrpení žen po umělém potratu*, s. 58.

4. Empirická část

Instituce manželství se nejenom v České republice, ale prakticky v celé Evropě a Severní Americe nachází ve velké krizi. Rozvodovost manželství v České republice dosahuje 50 % vzhledem k původnímu počtu uzavřených manželství. Zároveň s tím klesá počet nově uzavřených manželství. Plodnost dlouhodobě nepřesáhla hodnotu 1,5 potomků na jednu ženu. Jsou to vážná statistická čísla, která nás upozorňují na to, že něco není v pořádku. Zejména sociologové a psychologové upozorňují na problémy neúplných rodin, rozbitých vztahů mezi manželi, rodiči a dětmi. Toto všechno nese celou řadu problémů, od zatížení celé „armády“ soudců, úředníků, psychologů, právníků, lékařů, až po obtížné hledání vlastních rolí novomanželů v novém stavu manželském, který často ve svém dětství poznali různě zdeformovaný vzhledem k ideálu křesťanského manželství.

4.1 Východiska, cíl a předmět výzkumu

Empirická část této práce je složena z dotazníkového šetření a analýzy matričních zápisů a údajů evidence obyvatel. Předmětem výzkumu dotazníkového šetření budou postoje k manželství současné mládeže ve věku od 18 do 29 let, která je ve stavu svobodném. Cílem tohoto výzkumu je zjistit představy, hodnoty a ideály, které mládež má o instituci manželství. Celkovým záměrem je snaha zjistit, nakolik se tyto představy o manželství současné mládeže blíží ideálu křesťanského manželství, vycházejícího z křesťanské spirituality. Jedná se především o křesťanský ideál věrnosti a nerozlučitelnosti manželství, úcty k životu a zodpovědného rodičovství se zaměřením na ochotu přijetí dětí do rodiny a problematiku interrupce.

Analýzou matričních zápisů matričního obvodu Pelhřimov a jeho okolí se zaměřím na rozvodovost manželství uzavřených v letech 1993–1998. Dále zjistím počet narozených dětí vzešlých z těchto manželství. Zjištěné výsledky roztřídím

a vzájemně porovnáám podle místa uzavření manželství a to na manželství uzavřená na radnici nebo v kostele.

Cílem této snahy je pokusit se odpovědět na otázku, zda je možné žít ideál Nazaretské rodiny. Svatá Rodina pro nás představuje zosobněné křesťanské ideály manželství a zodpovědné výchovy.¹⁶⁹ Přitom vycházím z předpokladu, že žít ideál mohu v případě, že ideály jsou lidem dostatečně známy. Tento předpoklad zjišťuje dotazníkové šetření. Analýzou matričních zápisů zjistíme, zda se daří naplňovat tyto ideály v praxi a zda jsou rozdíly při naplňování těchto ideálů mezi manželstvími občanskými a církevními.

4.2 Hypotézy

Každý jedinec má nějakou představu o manželství, kterou získal z vlastních životních zkušeností vlivem společnosti a prostředí, ve které se nachází. I když tyto zkušenosti nemusí být vždy dobré a pozitivní, předpokládám, že většina mladých lidí bude mít v sobě „zakořeněné“ ideály blízké se křesťanskému ideálu manželství.¹⁷⁰ Dále se domnívám, že větší pravděpodobnost naplňovat tyto ideály v každodenní manželské praxi budou mít ta manželství, která praktikují křesťanský způsob života.¹⁷¹

HYPOTÉZA 1

Většina mladých lidí chce žít s jedním partnerem, ať už v manželství nebo bez sňatku.

- 1.1 Postoj vůči žití s jedním stálým partnerem se neliší vzhledem k pohlaví respondenta.

¹⁶⁹ Srov. kap. 1.3 Ideál Nazaretské rodiny, s. 21.

¹⁷⁰ Srov. kap. 1.2 Manželství a zodpovědné rodičovství z pohledu křesťanské etiky, s. 15.

¹⁷¹ Srov. kap. 2.4 Rozdíl mezi svátostným a nsvátostným manželstvím, s. 33.

- 1.2 Mladí lidé praktikující křesťanský způsob života volí nejčastěji jako ideální formu partnerského života „žít v jednom manželství po celý život“.
- 1.3 Postoje vůči žití s jedním stálým partnerem se neliší vzhledem ke zkušenostem typu rodiny, ve které respondent vyrůstal.

HYPOTÉZA 2

Většina mladých lidí očekává od svého budoucího partnera (manžela) sexuální věrnost a sami věrnost vůči svému partnerovi (manželovi) chtějí dodržovat.

- 2.1 Postoje vůči sexuální věrnosti se neliší vzhledem k pohlaví respondenta.
- 2.2 Postoje vůči sexuální věrnosti se neliší vzhledem k praktikování či neprovození křesťanského způsobu života respondenta.
- 2.3 Postoje vůči sexuální věrnosti se neliší vzhledem ke zkušenostem typu rodiny, ve které respondent vyrůstal.

HYPOTÉZA 3

Většina mladých lidí nehodlá krizi svého manželství řešit rozvodem.

- 3.1. Postoje k řešení krize manželství pomocí rozvodu se neliší vzhledem ke zkušenostem typu rodiny, ve které respondent vyrůstal.
- 3.2 Pro mladé lidi praktikující křesťanský způsob života je rozvod jako řešení manželské krize většinou spíše nepřijatelný nebo nepřijatelný.

HYPOTÉZA 4

Většina mladých lidí má úctu k životu.

- 4.1 Většina mladých lidí si přeje vychovat alespoň dvě děti.
- 4.2 Většina mladých lidí je proti umělému přerušení těhotenství.
- 4.3 Většina mladých lidí vnímá interrupci jako zabití plodu dítěte.

HYPOTÉZA 5

Církevní manželství se v praktickém životě ve vztahu k ideálu křesťanského manželství liší od občansky uzavřených manželství.

- 5.1 U církevních manželství je menší rozvodovost, než u občanských manželství.
- 5.2 Církevní manželství mají větší počet dětí, než občanská manželství.

4.3 Dotazníkové šetření

Dotazník tvoří úvod a deset otázek.¹⁷² V úvodu jsou zjišťovány demografické údaje o věku, pohlaví, stavu a nejvyššího dosaženého vzdělání respondenta. Protože cílem dotazníkového šetření je zjistit postoje, které má mládež k ideálům křesťanského manželství, týkal se tento průzkum pouze mládeže ve stavu svobodném. Z vlastních zkušeností každý víme, že lidé často slevují ze svých představ a ideálů ve střetu s každodenní realitou. Člověk má pak tendenci omlouvat vlastní jednání tím, že si tvoří své normy a ideály, které vyhovují jeho individuální praxi. Měl-li jsem zjistit, zda ideály manželství podle křesťanské etiky a biblických textů jsou Bohem dané již při stvoření a tedy pro člověka zcela přirozené a vrozené, musel být výzkum zaměřen pouze na mládež

¹⁷² Srov. příloha III, s. 98.

ve stavu svobodném. Tedy lidi nezkušené s každodenní manželskou praxí. Proto otázka zaměřená na rodinný stav respondenta byla pouze kontrolní.

Věkové rozpětí respondentů jsem určil od 18 do 29 let. Podle našeho právního řádu člověk dosahuje zletilosti v osmnácti letech. Je plně zodpovědný za své jednání a v souladu se zákonem o rodině již může uzavřít právoplatný sňatek.¹⁷³ Horní hranici věku dvaceti devíti let jsem zvolil z důvodu průměrného věku snoubenců, kteří v současné době vstupují do manželství. Dalším důvodem je stejné věkové rozpětí respondentů u celostátních sociologických výzkumů, které chci porovnávat s mými výsledky sociologického průzkumu v závěru této práce.

Výběr respondentů proběhl náhodně prostřednictvím emailové pošty. Dotazník jsem zaslal na konci roku 2009 přátelům, které mám uložené ve svém adresáři. Protože se většinou jednalo o lidi, kteří nespĺňují zadané kritérium rodinného stavu a věku, požádal jsem je, aby dotazník požadované skupině respondentů zaslali svým známým a řetězovou reakcí dotazník pustili do oběhu. Odpovědi jsem tak obdržel téměř z celé republiky, několik jich bylo napsáno ve slovenštině.

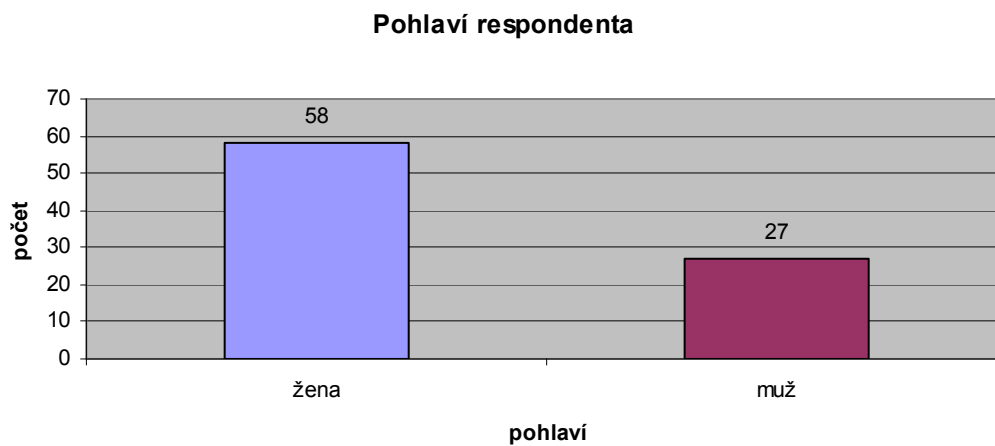
Uzávěrku jsem stanovil k 15. lednu 2010. Do té doby přišlo celkem 85 dotazníků. Každá otázka je vyhodnocena samostatně a odpovědi jsou pro větší přehlednost zpracovány formou grafu nebo tabulky. Dále vzájemně porovnávám odpovědi na otázky, které byly cíleně stanoveny na základě předpokládaných hypotéz.

Otázek je v dotazníku celkem 10. Na devět z nich se označením křížkem „X“ vybírala odpověď v tabulce, která nejvíce vyjadřovala mínění respondenta. Na otázku č. 7 musel respondent sám formulovat písemně svou odpověď.

¹⁷³ Srov. zákon o rodině, § 13 odst. 1.

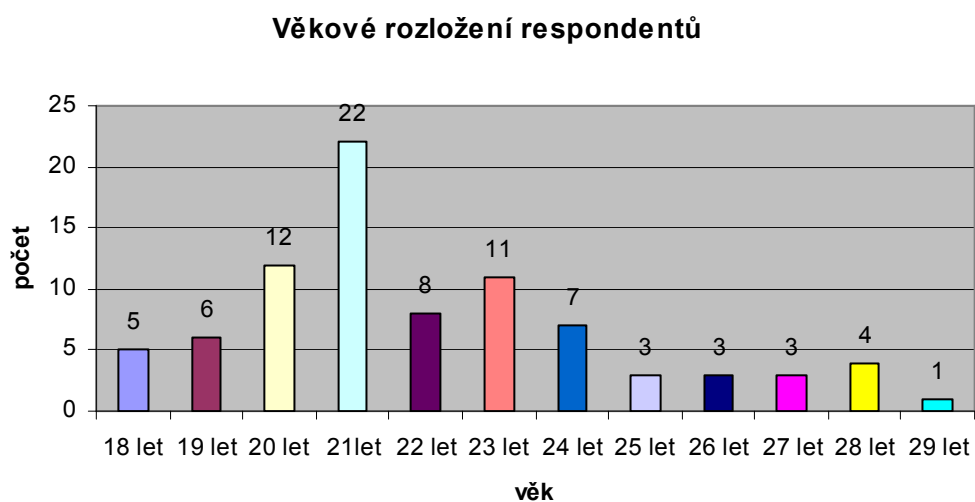
4.3.1 Vyhodnocení úvodní části dotazníku

Graf 3:

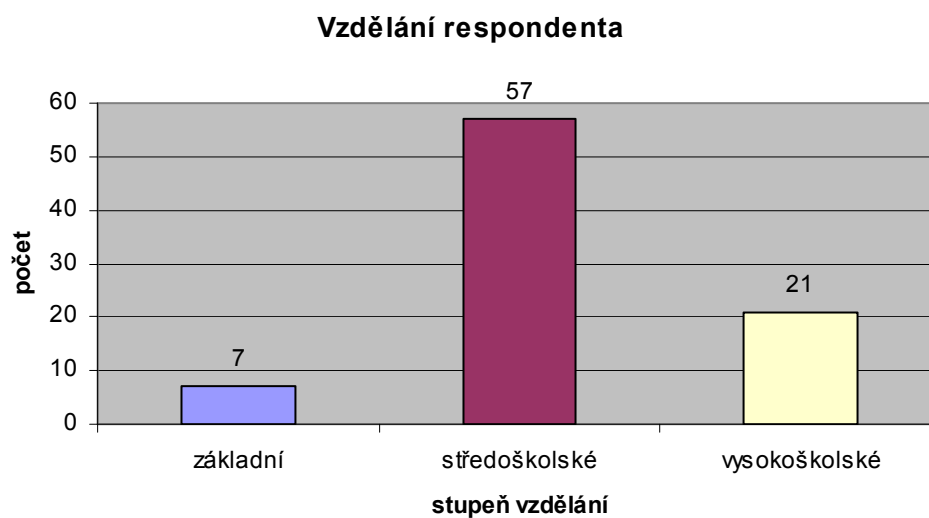
Průzkumu se zúčastnilo 58 žen a 27 mužů (graf 3). Celkem 85 respondentů.

Graf 4:

Zastoupeny byly všechny věkové skupiny v stanoveném rozmezí 18–29 let. Přitom nejpočetnější věková skupina byla ve věku 21 let v počtu 22 respondentů. Jeden respondent byl ve věku 29 let (graf 4).

Graf 5:

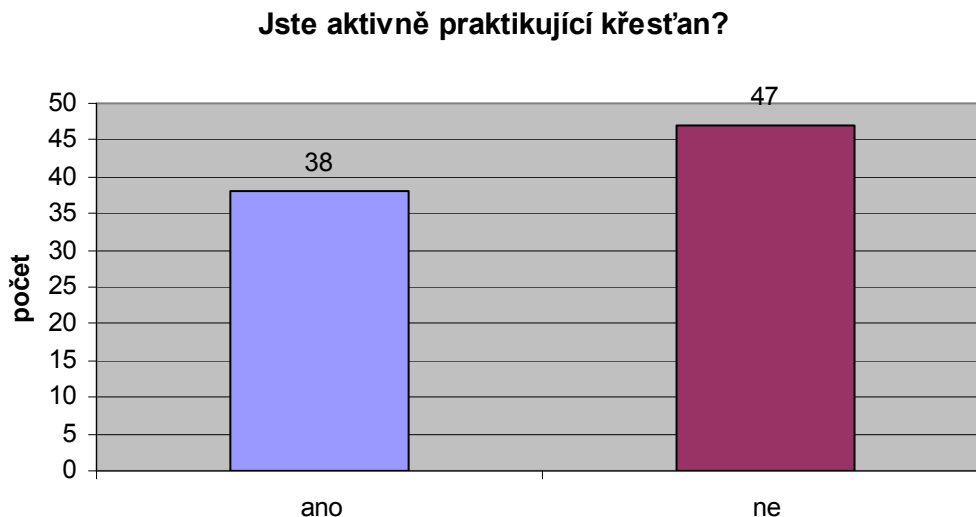

Z pohledu vzdělání respondenta se průzkumu nejvíce zúčastnilo 57 středoškoláků. Zde je nutné zmínit, že jsem nerozlišoval středoškolské vzdělání s maturitou a bez maturity. Vzhledem k zadanému cíli průzkumu jsem přesnějšímu rozlišení středoškolského vzdělání nepřikládal velký význam. Podobně ani u vysokoškolského vzdělání.

4.3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření – otázky č. 1–10

Otázka č. 1: Jste aktivně praktikující křesťan?

Graf 6:

K této otázce jsem pro lepší srozumitelnost uvedl, že pod slovy „praktikující křesťan“ rozumím křesťana, který se pravidelně modlí a chodí pravidelně na bohoslužby. Tedy snaží se být s Bohem a s ostatními věřícími v určitém kontaktu a vztahu. Podle mého názoru jde o zásadní chybu všech výzkumů, které zkoumají postoj věřících a přitom nezkoumají stupeň religiozity respondentů. Při sčítání obyvatelstva se k církvím hlásí relativně velký počet lidí. Při posledním sčítání v roce 2001 se ke katolické církvi hlásilo 2 740 780 lidí.¹⁷⁴ Z pohledu církve ale často neplní ani minimální požadavky, které jsou po věřících vyžadovány. Proto také statistika návštěvnosti při bohoslužbách vykazuje mnohem menší počet praktikujících věřících (v roce 1999 zjištěno 414 539 lidí).¹⁷⁵ Někteří lidé tak s církvemi pouze sympatizují, ale zpravidla základní

¹⁷⁴ Srov. *Obyvatelstvo hlásící se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem* [online]. Praha: ČSÚ, 2003 [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/2003ediciplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem>.

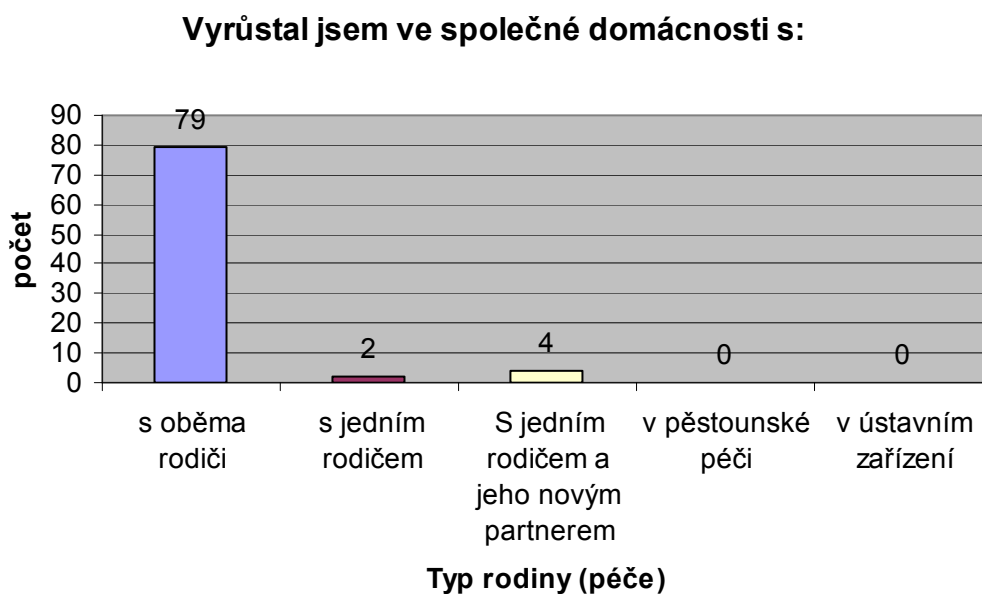
¹⁷⁵ Srov. HŮLE, D. *Analýza: Víra deklarovaná x realizovaná* [online]. Praha: Demografické informační centrum, 2005 [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=161>.

články víry církve neznají. Zjištěné sociologické výzkumy tak mohou být značně zkreslené.

Kladná odpověď relativně velkého počtu respondentů je zřejmě způsobena větším počtem věřících přátel, kterým jsem zaslal dotazník s žádostí o jeho přeposlání požadované skupině respondentů splňující zadané kritérium rodinného stavu a věku. Aniž bych o to přímo usiloval, máme k dispozici relativně dvě stejně velké početní skupiny v rozdílném postoji k praktikování křesťanské víry a možnost porovnání jejich odpovědí na další otázky.

Otázka č. 2: Vyrůstal jste ve společné domácnosti s:

Graf 7:

Pro většinu respondentů typem rodiny ve které vyrůstali, je úplná rodina s oběma biologickými rodiči. Smyslem této otázky byla stanovená *hypotéza 1.3* a *hypotéza 2.3*. Záměrem bylo dokázat tvrzení, že i přes různou zkušenost s typem rodiny respondenta, případně zkušeností s ústavní výchovou, budou respondenti ve většině případů na otázky věrnosti v partnerském soužití odpovídat kladně.

Pro úplnost k uvedeným výsledkům grafu 7 musím dodat, že jeden respondent odpověděl, že poznal výchovu v rodině jak s oběma biologickými rodiči, tak posléze s jedním rodičem a v současné době žije v rodině s jedním biologickým rodičem a jeho novým partnerem. Po krátké úvaze jsem tuto odpověď zařadil mezi respondenty vyrůstajícími v rodině jednoho biologického rodiče a jeho nového partnera. Jedná se o současný stav respondenta a o jeho osobní zkušenost s tímto typem rodiny.

Otázka č. 3: Jaká je pro Vás ideální forma partnerského života podle typu soužití?

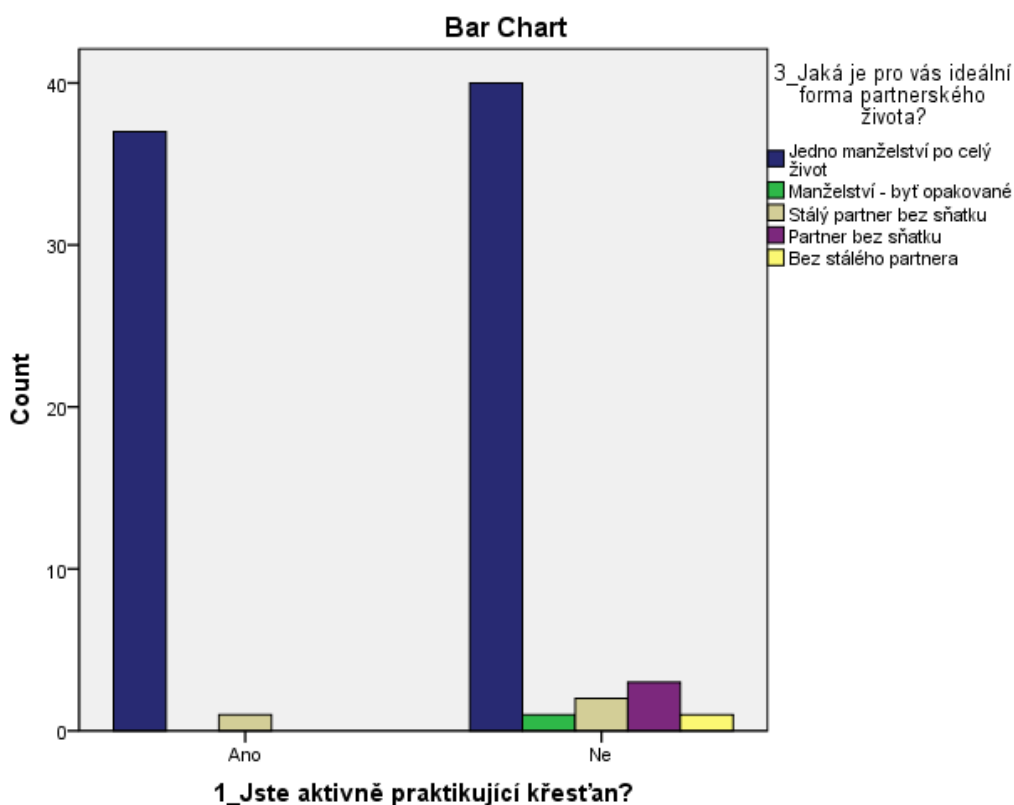
Tabulka 4: Porovnání odpovědí na otázku č. 3

	ŽENY		MUŽI		PRAKTIKUJÍCÍ KŘESŤANI		OSTATNÍ	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
Žít v jednom manželství po celý život	52	89,7	25	92,6	37	97,4	40	85,1
Žít v manželství, byť opakovaném	1	1,7	0	0,0	0	0,0	1	2,1
Žít se stálým partnerem bez sňatku	2	3,4	1	3,7	1	2,6	2	4,3
Žít s partnerem bez sňatku	2	3,4	1	3,7	0	0,0	3	6,4
Žít sám bez stálého partnera	1	1,7	0	0,0	0	0,0	1	2,1
Celkem	58	100	27	100	38	100	47	100

Na tuto otázku odpověděla většina respondentů „žít v jednom manželství po celý život.“ Přitom ženy i muži preferovali typ soužití partnerského života přibližně stejně. Tento průzkum tak nevyvrátil stanovenou *hypotézu 1.1*, ale naznačil, že většina mladých lidí chce žít s jedním stálým partnerem a tento postoj se neliší vzhledem k pohlaví respondenta (příloha IV, graf 18).

Respondenti nepraktikující křesťanský způsob života volili stálého partnera v manželství v 85,1 % případů a soužití se stálým partnerem bez uzavření manželství ve 4,3 % odpovědí. Celkem tedy necelých 90 % odpovědí. Respondenti praktikující křesťanský způsob života volili odpověď „žít v jednom manželství po celý život“ téměř ve sto procentech. Pouze jeden respondent uvedl jako ideální formu partnerského života „žít se stálým partnerem po celý život“ (graf 8). Nepodařilo se tak vyvrátit stanovenou *hypotézu 1.2* a průzkum naznačil, že mladí lidé praktikující křesťanský způsob života volí nejčastěji jako ideální formu partnerského života „žít v jednom manželství po celý život.“

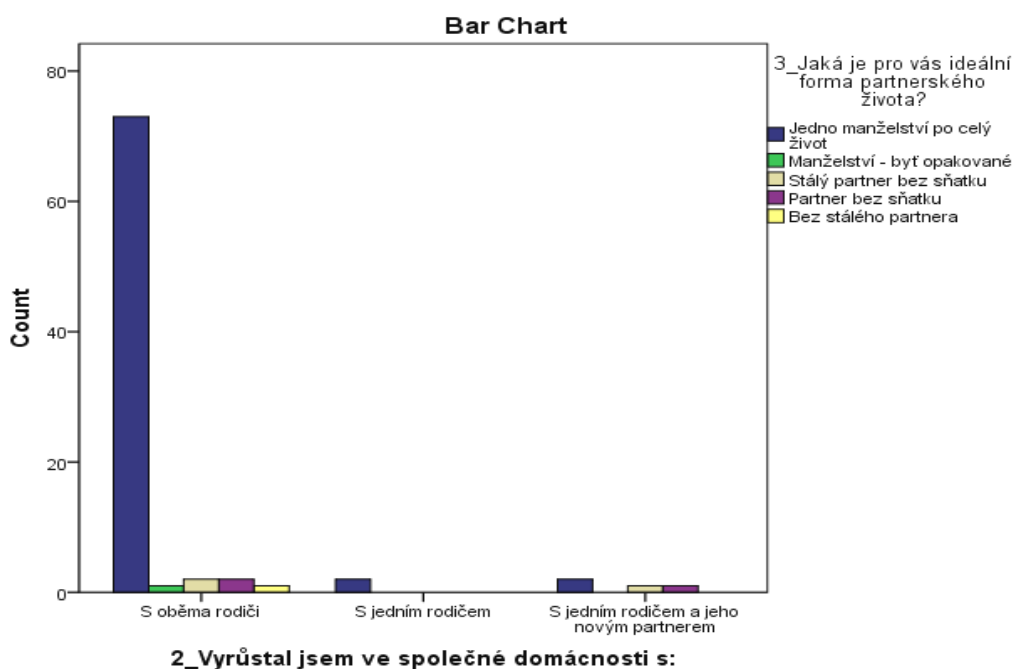
Graf 8: Ideální forma partnerského života podle religiozity respondenta

Ani *hypotézu 1.3* (postoje vůči žití s jedním stálým partnerem se neliší vzhledem ke zkušenostem typu rodiny, ve které respondent vyrůstal) se nepodařilo vyvrátit. Odpovědi mladých lidí z pohledu zkušenosti rodiny, ve které vyrůstali jsou přibližně stejné. Většina respondentů zvolila jako ideální formu partnerského

života žít v jednom manželství po celý život nebo se stálým partnerem bez sňatku (graf 9). Respondenti vyrůstající ve společné domácnosti s jedním rodičem tak odpověděli vždy. Pouze jeden respondent vyrůstající ve společné domácnosti s jedním rodičem a jeho novým partnerem odpověděl na tuto otázku „žít s partnerem bez sňatku“. Ani zkušenost soužití s jiným typem rodiny, než je takzvaná úplná rodina s oběma rodiči zřejmě neměla vliv na postoj respondenta vzhledem k ideálu jednoho partnera po celý život. Naopak odpovědi proti tomuto ideálu uvedli někteří respondenti vyrůstající v úplné rodině.

Graf 9: Ideální forma partnerského života podle rodiny respondenta

V příloze IV uvádím ještě graf 19 zachycující odpověď na tuto otázku z hlediska vzdělání respondenta. Z něj je patrné, že vzdělání respondenta na volbu ideální formy partnerského života nemělo zásadní vliv.

Otázka č. 4: Budete očekávat (vyžadovat) od svého manžela (partnera) sexuální věrnost?

Tabulka 5: Porovnání odpovědí na otázku č. 4

	ŽENY		MUŽI		PRAKTIKUJÍCÍ KŘEŠŤANI		OSTATNÍ	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
Rozhodně ano	46	79,3	24	88,9	34	89,5	36	76,6
Spíše ano	12	20,7	3	11,1	4	10,5	11	23,4
Spíše ne	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Rozhodně ne	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Celkem	58	100	27	100	38	100	47	100

Odpovědi respondentů na otázku č. 4 nevyvrátily *hypotézu 2.1 ani hypotézu 2.2*. Všech 85 respondentů uvedlo, že bude od svého manžela nebo partnera vyžadovat sexuální věrnost. Rozdíl můžeme najít pouze v důrazu odpovědi. Zatímco 80 % žen uvádí, že sexuální věrnost partnera bude zásadně vyžadovat, 20 % žen by zřejmě bylo ochotno menší selhání partnera omluvit. Muži jsou v této otázce o něco více radikálnější než ženy a to v poměru 89 % ku 11 %. Také křesťané jsou radikálnější v zásadním vyžadování sexuální věrnosti svého partnera než ostatní respondenti.

Z hlediska typu rodiny, ve které respondent vyrůstal, uvedli tři respondenti ze čtyř vyrůstající v rodině jednoho rodiče a jeho nového přítele, že sexuální věrnost svého partnera budou „spíše vyžadovat“. Jsou tak o něco méně radikálnější, než respondenti vyrůstající v úplné rodině nebo v domácnosti s jedním rodičem (příloha IV, graf 20).

Otázka č. 5: Budete sami svému manželovi (partnerovi) sexuálně věrní?

Tabulka 6: Porovnání odpovědí na otázku č. 5

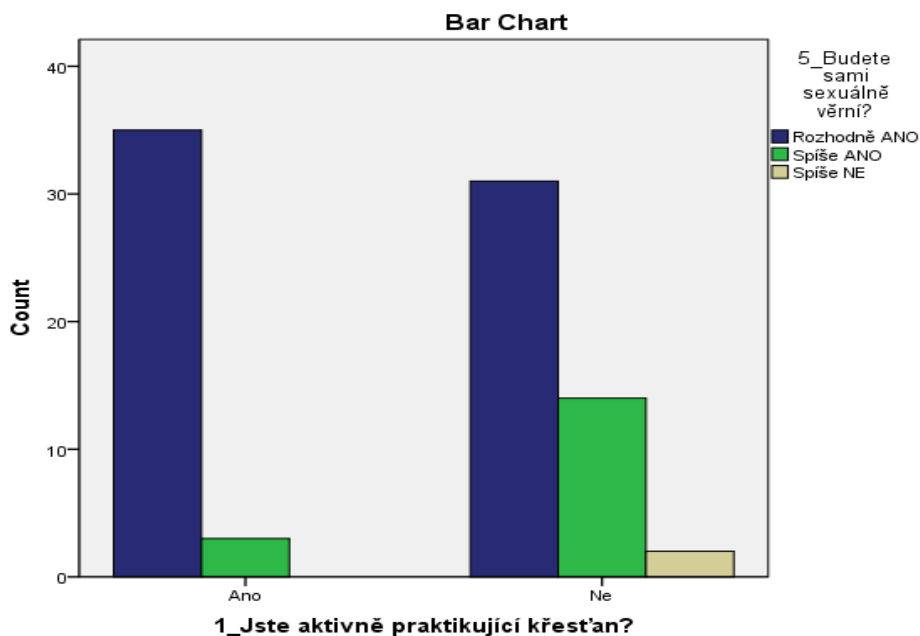
	ŽENY		MUŽI		PRAKTIKUJÍCÍ KŘESŤANI		OSTATNÍ	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
Rozhodně ano	47	81,0	19	70,4	35	92,1	31	66,0
Spíše ano	10	17,2	7	25,9	3	7,9	14	29,8
Spíše ne	1	1,7	1	3,7	0	0,0	2	4,3
Rozhodně ne	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Celkem	58	100	27	100	38	100	47	100

Ani odpovědi respondentů na otázku č. 5 nevyvrátili *hypotézy 2.1 a 2.2*. Většina mladých lidí chce být svému manželovi, případně partnerovi sexuálně věrná. Zajímavé je srovnání s otázkou č. 4. Zatímco počet žen odpověděl přibližně stejně na obě dvě otázky, tedy cca 80 % „rozhodně ano“, u mužů je radikální rozhodnost v dodržování sexuální věrnosti partnerce oproti jejímu vyžadování téměř o 20 % menší.

Odpovědi křesťanů oproti ostatním respondentům jsou v otázce věrnosti více rozhodnější (graf 10). Křesťané odpovídali na otázku č. 4 a č. 5 přibližně stejně radikálně, tedy cca 90 % „rozhodně ano“. Rozhodnost v dodržování sexuální věrnosti partnerovi u ostatních respondentů poklesla proti rozhodnému vyžadování sexuální věrnosti partnera vůči vlastní osobě respondenta ze 76,6 % na 66 % (srov. tab. 5 a tab. 6).

Dva respondenti uvedli, že v dodržování sexuální věrnosti svému partnerovi spíše nebudou věrní. Z hlediska typu rodiny, ve které respondenti vyrůstali jsou zmíněni dva respondenti z rodin úplných. Respondenti vyrůstající s jedním rodičem nebo s jedním rodičem a jeho novým partnerem chtějí dodržovat sexuální věrnost svému partnerovi a to poměrově shodně v odpovědích rozhodně ano a spíše ano (příloha IV, graf 21).

Graf 10: Odhodláni dodržovat sexuální věrnost partnerovi z hlediska religiozity respondenta

Otázka č. 6: Představuje pro Vás rozvod přijatelné řešení manželské krize?

Tabulka 7: Porovnání odpovědí na otázku č. 6

	ŽENY		MUŽI		PRAKTIKUJÍCÍ KŘEŠŤANI		OSTATNÍ	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
Rozhodně ano	4	6,9	0	0,0	0	0,0	4	8,5
Spíše ano	13	22,4	8	29,6	1	2,6	20	42,5
Spíše ne	35	60,3	12	44,4	30	78,9	17	36,2
Rozhodně ne	6	10,3	7	25,9	7	18,4	6	12,8
Celkem	58	100	27	100	38	100	47	100

Odpovědi respondentů na otázku č. 6 nevyvrátily hypotézu 3 (většina mladých lidí nehodlá řešit krizi svého manželství rozvodem). Zatímco ženy a muži v zjednodušené odpovědi na „ano“ a „ne“ odpovídali prakticky poměrově shodně,

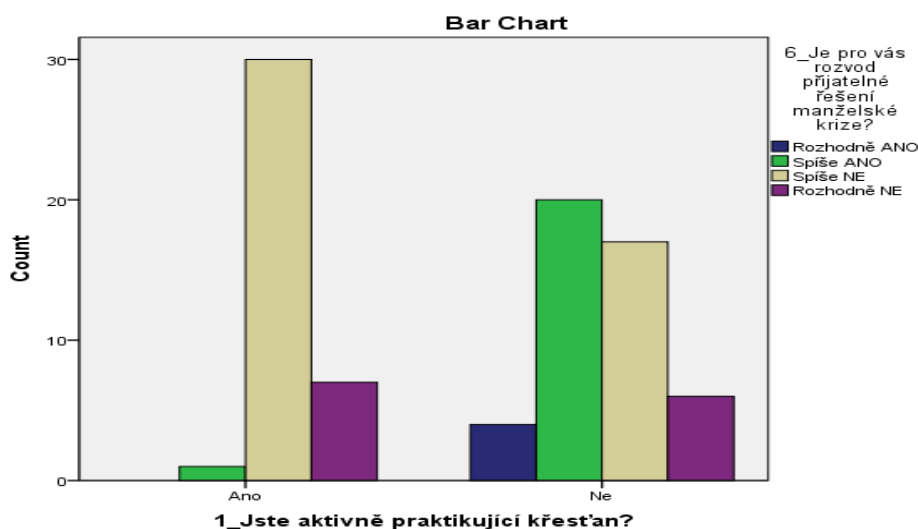
cca 70/30 ve prospěch odpovědi „ne“, z hlediska praktikování a neproaktívování křesťanské víry už shodnost není (tab. 7).

Praktikující křesťané téměř ve 100% většině nehodlají krizi svého manželství řešit rozvodem. Tento průzkum tak nevyvrátil *hypotézu 3.2.* a naznačil, že pro mladé lidi praktikující křesťanský způsob života je rozvod jako řešení manželské krize většinou spíše nepřijatelný nebo nepřijatelný. V rozhodnosti neřešit krizi svého manželství rozvodem respondenti praktikující křesťanství nejsou tak radikální jako v otázce sexuální věrnosti. „Rozhodně ne“ odpovědělo cca 18 % křesťanů.

Ostatní respondenti v názoru na řešení krize manželství pomocí rozvodu odpovídali s mírnou převahou 51 % ve prospěch zjednodušené odpovědi „ano“ (graf 11). Pokud by se tedy dělal výzkum jen mezi mladými lidmi neproaktívující křesťanství ve svém životě, *hypotéza 3* by v tomto průzkumu byla popřena s mírnou převahou jednocentního bodu ve prospěch řešení krize manželství prostřednictvím rozvodu.

Odpovědi respondentů vyrůstajících v takzvané neúplných rodinách se výrazně nelišily oproti odpovědím respondentů vyrůstajících v rodinách úplných. V zjednodušených odpovědích „ano“ a „ne“ odpovídali respondenti poměrově stejně (příloha IV, graf 22).

Graf 11: Přijatelnost rozvodu z pohledu religiozity respondenta

Otázka č. 7: Jaké jsou důvody podle Vás k podání žádosti o rozvod?

Na tuto otázku odpovídali respondenti volně bez předem daných možností odpovědí. Výstupní zpracování tak bylo poměrně složité pro velkou různorodost odpovědí a různě popsaným stylem uvedených důvodů, které by mohly být podnětem, podle mínění respondenta, k podání žádosti o rozvod. Pro srovnání alespoň dvou skupin respondentů jsem rozlišil názory respondentů praktikujících křesťanství (graf 12) a názory respondentů křesťanství neprotikujících (graf 13).

Z porovnání obou dvou grafů je zřejmé, že respondenti jako nejčastější důvod k podání žádosti o rozvod uváděli nevěru, rozdílnost povah, domácí násilí, alkoholismus a drogy. Další důvody jako nezájem o rodinu, vážný trestný čin, zdravotní důvody, sexuální neshody, finanční neshody, opakovanou lež a podvody uváděli respondenti méně často nebo vůbec. Odpovědi respondentů do jisté míry potvrzují i statistiku příčin rozvratu rozvedených manželství.¹⁷⁶ Tato statistika uvádí hned po rozdílu povah, názorů a zájmů, jako hlavní příčině rozvratu manželství, příčinu nevěry a alkoholismu. Dále následuje nezájem o rodinu, který respondenti v tomto dotazníkovém šetření většinou neuváděli.

Z většiny odpovědí respondentů bylo zřejmé, že rozvod je pro ně přijatelným řešením až po dlouhodobě trvající vážné manželské krizi, která se nepodařila uspokojivě vyřešit. V tomto smyslu respondenti uváděli věty typu: dlouhodobé nepochopení; dlouhodobá neschopnost vzájemné komunikace; když pro děti bude rozchod lepším řešením, než vyrůstat v dlouhodobě negativní rodinné atmosféře; spolužití nesnesitelné a nepomůže ani poradna ani rodina; dlouhodobá krize, kdy selhala jiná možná řešení; opakované násilí; neschopnost zbavit se patologické závislosti; drogová nebo alkoholová závislost a odmítnutí léčby; opakované nevyřešitelné hádky; ztráta úcty k partnerovi; když zmizí láska a nezůstane ani přátelství; fatální ztráta lásky; úplné a nezvratné vprchání lásky ze vztahu atd.

¹⁷⁶ Srov. tabulka 2, s. 38.

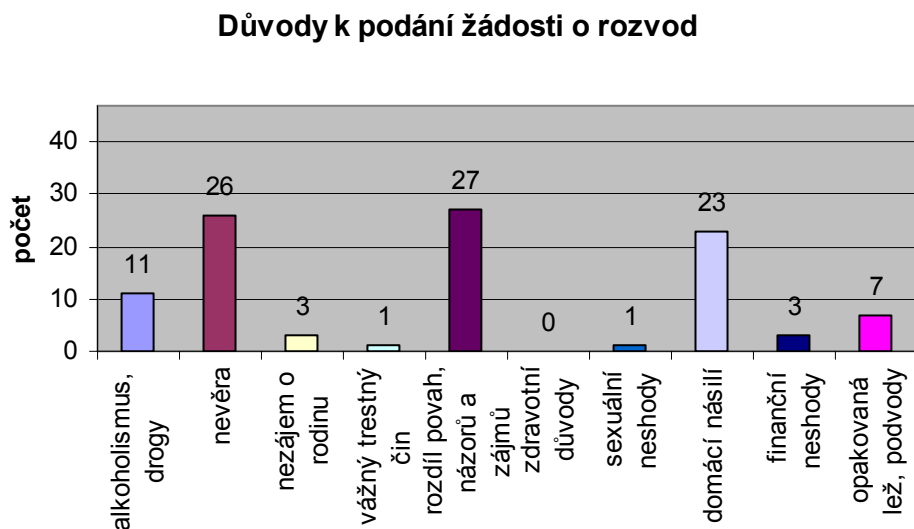
Také u nevěry, jako příčiny rozvratu manželství, velká skupina respondentů bez rozdílu náboženské praxe uváděla přijatelnost rozvodu jen v případě, že se bude jednat o opakovanou nevěru partnera.

Z respondentů praktikujících křesťanství několik jedinců uvedlo, že rozvod pro ně není prakticky přijatelný a tudíž nemají žádné důvody k podání návrhu na rozvod manželství. V tomto smyslu uváděli, že by přistoupili maximálně na církevní odluku, případně by musel partner zatajovat závažné nepřekonatelné skutečnosti v rozporu s církevním učením.

Graf 12: Názory respondentů praktikujících křesťanství (celkem 37 resp.)

Graf 13: Názory respondentů křesťanství nepraktikujících (celkem 48 resp.)

Otázka č. 8: Kolik dětí je podle Vás ideální pro Vaší budoucí rodinu?

Tabulka 8: Porovnání odpovědí na otázku č. 8

	ŽENY		MUŽI		PRAKTIKUJÍCÍ KŘESŤANI		OSTATNÍ	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
Žádné	2	3,4	0	0,0	1	2,6	1	2,1
Jedno	1	1,7	0	0,0	0	0,0	1	2,1
Dvě	24	41,4	16	59,3	11	28,9	29	61,7
Tři	22	37,9	8	29,6	15	39,5	15	31,9
Čtyři	7	12,1	1	3,7	7	18,4	1	2,1
Pět a více	2	3,4	2	7,4	4	10,5	0	0,0
Celkem	58	100	27	100	38	100	47	100

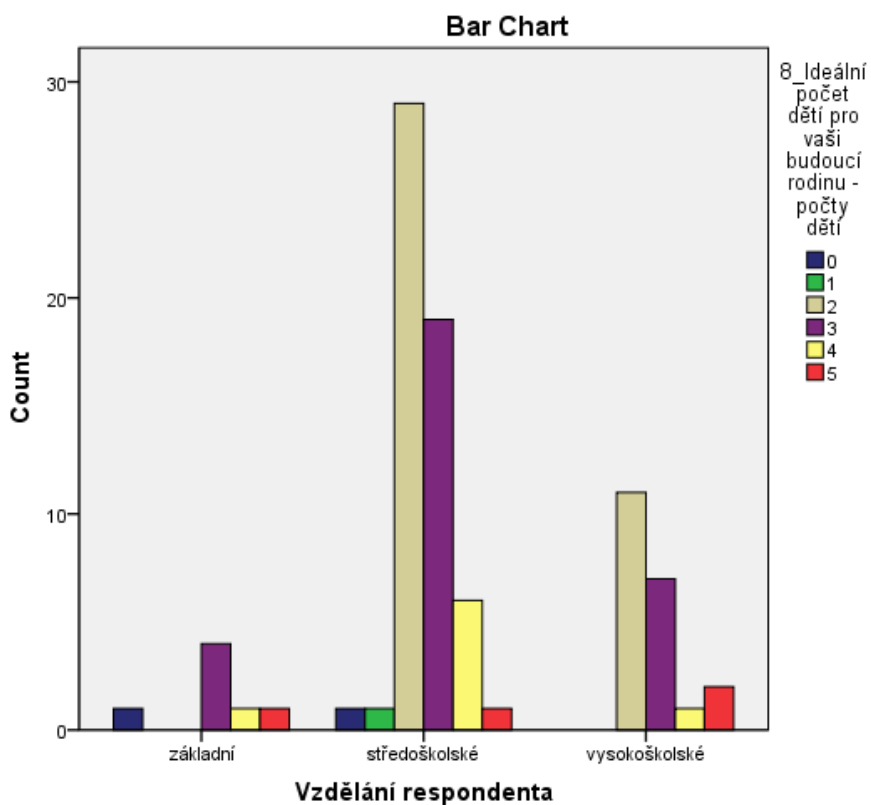
Srovnáme-li odpovědi respondentů na tuto otázku podle pohlaví, vidíme, že jsou to hlavně ženy, kteří si dokáží představit ve své rodině víc jak dvě děti a to tři nebo čtyři. Přesto obě pohlaví preferují nejvíce rodinu se dvěma dětmi. U žen je to cca 41 % u mužů cca 60 %. Nezanedbatelná část respondentů preferuje v rodině tři děti. U žen je to podle tohoto průzkumu 38 %, což je poměrně stejná početní skupina s porovnáním se skupinou žen preferující dvě děti. U mužů je to 30% zastoupení. To je o polovinu méně než je počet respondentů mužského pohlaví preferující ve své rodině dvě děti (příloha IV, graf 23).

Preference počtu dětí v případných rodinách respondentů se liší podle praktikování či neprovozování křesťanského způsobu života respondenta. Zatímco největší početní skupinou u křesťanů je ideální počet dětí v rodinách tři (cca 40 %), u ostatních respondentů je to rodina se dvěma dětmi (cca 62 %). Významná část křesťanů je ochotná přijmout do svých rodin i větší počet dětí. Čtyři děti preferuje cca 18 % křesťanů, pět a více dětí 10 % křesťanů. U ostatních respondentů si dokáže představit čtyři děti ve své rodině 2 % respondentů, pět a více dětí v rodinách nepreferuje nikdo (příloha IV, graf 24).

Vypočteme-li průměrný počet dětí na jednu virtuální rodinu respondenta, vyjde nám 3,02 dětí v rodinách respondentů praktikujících křesťanství a 2,29 dětí v rodinách ostatních respondentů. Tento průzkum tak nevyvrátil *hypotézu 4.1* a naznačil, že většina mladých lidí si přeje vychovat alespoň dvě děti.

Zajímavé je také srovnání vzdělání respondenta s jeho představou o ideálním počtu dětí ve své rodině (graf 14). Z něj vyplývá ochota přijetí většího počtu dětí do rodin bez ohledu na stupeň vzdělání respondenta.

Graf 14: Představa ideálního počtu dětí v rodině podle vzdělání respondenta

Otázka č. 9: Je pro Vás přijatelný potrat (interrupce) jako prostředek k řešení nenadálé životní situace?

Tabulka 9: Porovnání odpovědí na otázku č. 9

	ŽENY		MUŽI		PRAKTIKUJÍCÍ KŘESŤANI		OSTATNÍ	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
Rozhodně ano	3	5,2	4	14,8	0	0,0	7	14,9
Spíše ano	11	19,0	5	18,5	2	5,3	14	29,8
Spíše ne	20	34,5	10	37,0	11	28,9	19	40,4
Rozhodně ne	24	41,4	8	29,6	25	65,8	7	14,9
Celkem	58	100	27	100	38	100	47	100

Srovnáme-li odpovědi respondentů na otázku přijatelnosti interrupce v nenadálých životních situacích podle pohlaví zjistíme, že 15 % mužů by bez váhání řešilo nechtěné těhotenství interrupcí. U žen je to pouze 5 % odpovědí. Rozhodnější proti interrupci jsou opět ženy a to ve 41 % odpovědí, muži cca ve 30 % odpovědí. Poměrně stejné procentuální zastoupení mužů a žen není úplně rozhodnuto jak řešit nechtěné těhotenství. Větší skupina cca 36 % je spíše proti interrupci, menší 19 % skupina se přiklání spíše pro interrupci (tab. 9 a příloha IV, graf 25).

Větší rozdílnost v odpovědích můžeme vidět při rozdělení respondentů podle praktikování křesťanského způsobu života. Rozhodně proti interrupci je cca 66 % křesťanů oproti 15 % odpovědí ostatních respondentů. Rozhodně pro řešení nenadálých životních situací pomocí interrupce není ani jeden křesťan oproti 15 % odpovědí ostatních respondentů. V zjednodušených odpovědích na „ano“ a „ne“ je cca 95 % křesťanů proti umělému přerušení těhotenství. U ostatních respondentů je 55 % respondentů proti interrupci, cca 30 % připustilo možnost umělého přerušení těhotenství, jako přijatelné řešení jejich nenadálé životní situace. Tento výzkum tak nevyvrátil *hypotézu 4.2* a naznačil, že většina mladých lidí je proti umělému přerušení těhotenství. Přesto je patrné, že religiozita hraje v této otázce velkou roli (příloha IV, graf 27).

Otázka č. 10: Vnímáte potrat (interrupci) jako zabití plodu dítěte?

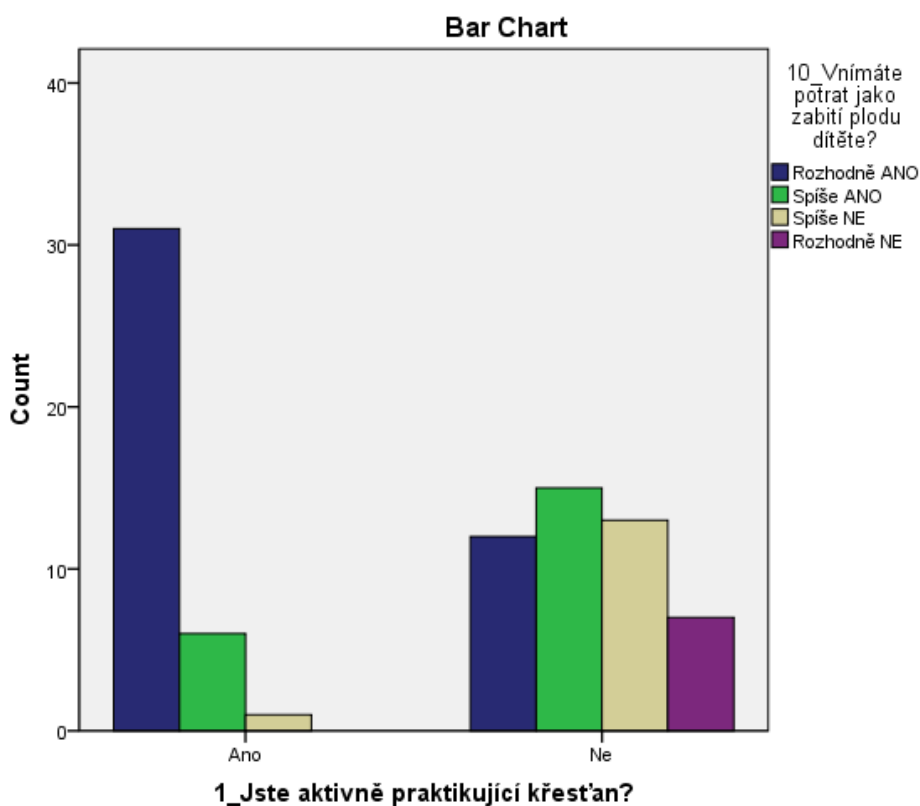
Tabulka 10: Porovnání odpovědí na otázku č. 10

	ŽENY		MUŽI		PRAKTIKUJÍCÍ KŘESŤANI		OSTATNÍ	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
Rozhodně ano	29	50,0	14	51,9	31	81,6	12	25,5
Spíše ano	15	25,9	6	22,2	6	15,8	15	31,9
Spíše ne	10	17,2	4	14,8	1	2,6	13	27,7
Rozhodně ne	4	6,9	3	11,1	0	0,0	7	14,9
Celkem	58	100	27	100	38	100	47	100

V odpovědi na tuto otázku se mužská i ženská část respondentů poměrově shoduje. Cca 50 % respondentů chápe umělé přerušování těhotenství jako zabití plodu dítěte a cca 25 % respondentů se spíše přiklání k tomuto názoru (tab. 10 a příloha IV, graf 26).

Postoj k interrupci u respondentů praktikujících křesťanský styl života je více jednotný. Téměř 82 % jich je přesvědčeno, že se jedná o zabití plodu dítěte oproti 25,5 % ostatních respondentů. V zjednodušených odpovědích na „ano“ a „ne“ je to pak 97,5 % křesťanů proti 57,5 % kladných odpovědích ostatních respondentů. I v tomto případě je vidět, že religiozita respondentů hraje v této otázce velkou roli. Přesto ani odpovědi respondentů nepraktikujících křesťanský způsob života nevyvrátily stanovenou *hypotézu 4.3* a naznačily, že většina mladých lidí vnímá interrupci jako zabití plodu dítěte (graf 15).

*Graf 15: Vnímání interrupce jako zabití plodu dítěte
podle religiozity respondenta*

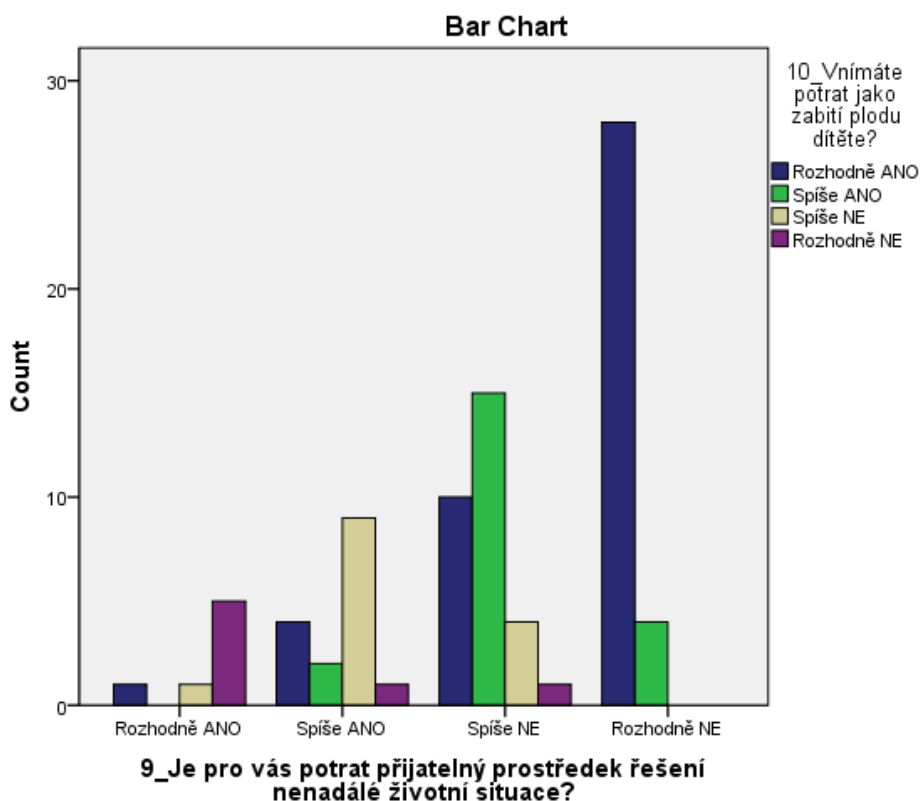

Zajímavé srovnání odpovědí respondentů nabízí graf 28 v příloze IV. Ten ukazuje vzájemnou souvislost mezi odpověďmi na otázku sexuální věrnosti vůči partnerovi respondenta a odpověďmi na otázku přijatelnosti potratu pro řešení nadále životní situace respondenta. Z něj vyplývá, že respondenti připouštějící možnost nevěry vůči svému partnerovi jsou při hledání řešení svých nenadálých životních situací více nakloněni umělému přerušení těhotenství.

Graf 16 ukazuje vzájemnou souvislost mezi odpověďmi respondentů na otázku přijatelnosti interrupce a vnímání interrupce jako zabití plodu dítěte. Respondenti, kteří jsou proti řešení své nenadále životní situace prostřednictvím interrupce, vnímají interrupci jako zabití plodu svého dítěte. Respondenti, kteří jsou pro řešení nechtěných těhotenství prostřednictvím potratu, interrupci většinou nevnímají jako zabití plodu dítěte. Přesto 5 respondentů připouštějící možnost

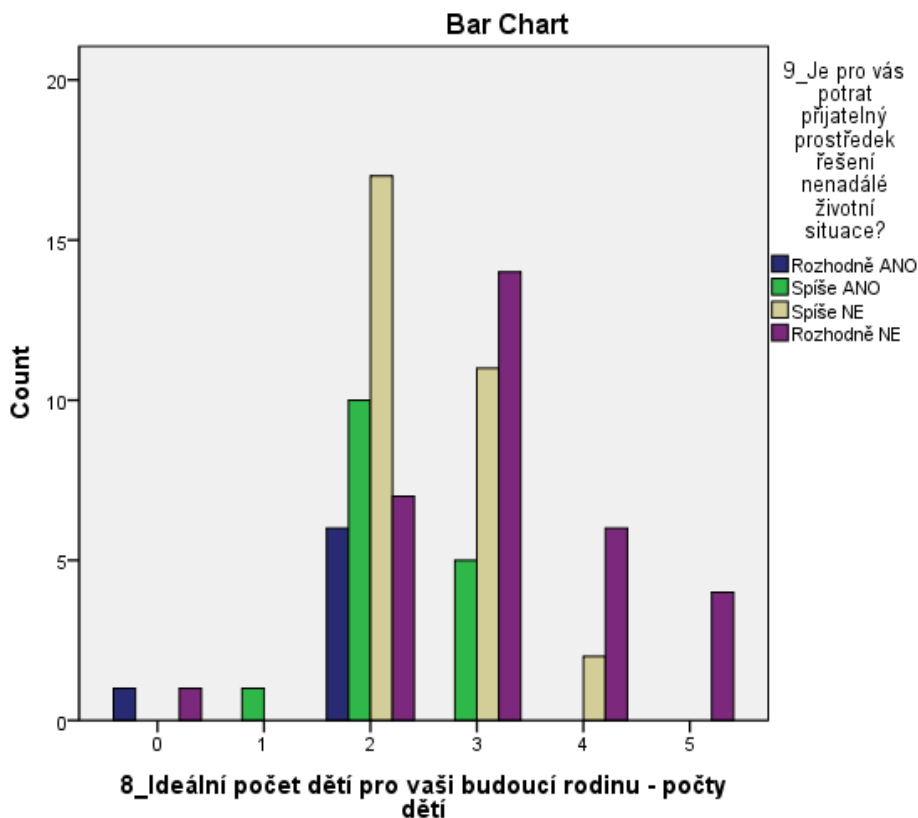
umělého ukončení těhotenství je přesvědčeno o zabití plodu dítěte tímto zákrokem. Další dva respondenti připouštějící možnost interrupce si myslí, že se jedná spíše o zabití plodu dítěte.

Graf 16: Vnímání potratu jako zabití plodu dítěte ve vztahu k přijatelnosti potratu respondentem

Zajímavé porovnání odpovědí respondentů na otázku č. 8 a otázku č. 9 nabízí graf 17. Z něj je patrné, že respondenti připouštějící větší počet dětí do svých rodin jsou ve své většině proti umělému přerušení těhotenství. Ve skupině respondentů, kteří neuvažují o dítěti vůbec nebo zvažují jedno až dvě děti do svých rodin, častěji možnost interrupce jako řešení nechtěného těhotenství spíše nebo určitě připouští.

Graf 17: Přijatelnost potratu ve vztahu
k ideálnímu počtu dětí v budoucí rodině respondenta

Z pohledu vzdělání respondenta se odpovědi na přijatelnost interrupce (příloha IV, graf 29) a vnímání interrupce jako zabití plodu dítěte (příloha IV, graf 30) příliš neliší. U vysokoškolsky vzdělaných respondentů je absence odpovědi „rozhodně ano“ na přijatelnost interrupce. U všech stupňů vzdělání respondentů převažují odpovědi proti přijatelnosti interrupce v nenadálých životních situacích. Také vnímání interrupce jako zabití plodu dítěte stupeň vzdělání u respondenta nemá výrazný vliv. V každé skupině podle úrovně vzdělání respondenta převažuje postoj k této otázce „rozhodně ano“.

4.4 Analýza matričních zápisů

Novelou zákona o rodině bylo po 42 letech od 1.7.1992 znovu umožněno uzavírat manželství před státem registrovanou církví, aniž by se snoubenci museli nejdříve zúčastnit svatebního obřadu na radnici.¹⁷⁷

Tato část empirické práce má být zaměřená na porovnání rozvodovosti a počtu narozených dětí církevních a občanských manželství. Díky povolení tajemníka Městského úřadu Pelhřimov jsem mohl porovnat manželství uzavřená v Pelhřimově a jeho okolí. Pro co největší objektivnost posouzení *hypotézy 5 (církevní manželství se v praktickém životě ve vztahu k ideálu křesťanského manželství liší od občanských uzavřených manželství)* jsem se rozhodl posuzovat manželství, která byla uzavřená krátce po novele zákona o rodině a to v letech 1993–1998. Od uzavření manželství tak uplynulo 11–17 let. V tomto období 6 let jsem porovnal celkem 792 sňatků. Data v matrikách a evidenci obyvatel jsem procházel koncem ledna a začátkem února 2010.

4.4.1 Porovnání rozvodovosti církevních a občanských manželství

Porovnání rozvodovosti církevních a občanských manželství uzavřených v Pelhřimově a jeho okolí v letech 1993–1998 znázorňuje tabulka 11. Za období 6 let bylo uzavřeno 600 občanských manželství a 192 církevních. Rozvodovost k počátku roku 2010 u občanských manželství dosahovala minimálních hodnot 21,2 % v roce 1997 a maximálních 36,2 % v roce 1995. Rozvodovost církevních manželství byla na minimální hodnotě 6,7 % v roce 1996 a maximální 20,8 % v roce 1997. Nejnižší hodnota rozvodovosti občanských manželství dosažená v roce 1997 byla i tak vyšší, než byla maximální hodnota rozvodovosti církevně uzavřených manželství. Celková hodnota rozvodovosti za celé sledované období 6 let dosáhla k počátku roku 2010 u občanských manželství 30,0 % a u církevně

¹⁷⁷ Srov. PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., ŠÍMA, A. *Základy rodinného práva*, s. 29.

uzavřených manželství 14,1 %. Nebyla tak vyvrácená *hypotéza 5.1*. Tento výzkum naznačuje, že církevní manželství mají menší rozvodovost, než manželství občanská. Podle tohoto výzkumu je rozvodovost církevních manželství cca o 50 % menší než rozvodovost občanských manželství.

Počet církví, ve kterých došlo k uzavření manželství v daném sledovaném období je tři. Jedno manželství bylo uzavřeno v církvi Svědkové Jehovovi, 4 manželství byly uzavřené v Českobratrské církvi evangelické a většina manželství v počtu 187 byla uzavřená v Římskokatolické církvi. Tři manželství ze čtyř uzavřených ve sledovaném období v českobratrské církvi se rozvedlo. Zohledníme-li výše uvedené údaje, vyjde rozvodovost uzavřených manželství v katolické církvi 12,8 %.

Tabulka 11: Porovnání rozvodovosti občanských a církevních manželství

ROK	POČET SŇATKŮ		ROZVEDENÁ MANŽELSTVÍ				PRŮMĚRNÁ DÉLKA ROZVED. MANŽELSTVÍ (V LETECH)	
	OBČANSKÝCH	CÍRKEVNÍCH	OBČANSKÁ		CÍRKEVNÍ		OBČAN- SKÁ	CÍRKEV- NÍ
			POČET	%	POČET	%		
1993	112	41	36	32,1	5	12,2	8,2	8,4
1994	107	34	30	28,0	5	14,7	6,5	11,6
1995	94	31	34	36,2	4	12,9	6,9	10,0
1996	97	30	30	30,9	2	6,7	5,6	11,0
1997	104	24	22	21,2	5	20,8	5,5	6,6
1998	86	32	28	32,6	6	18,8	4,6	5,2
CELKEM	600	192	180	30,0	27	14,1	6,2	8,8

U sledování rozvodovosti jsem si všiml také průměrné délky trvání rozvedených manželství. Z provedené analýzy vyplývá, že rozvedená církevní manželství v průměru trvala déle, než manželství občanská. Za příčinou zjištěného výsledku je možná snaha o naplnění ideálu nerozlučitelného manželství, kterému manželé nakonec nebyli schopni dostát v každodenní realitě manželského soužití.

4.4.2 Počet narozených dětí u sledovaných manželství

Kvůli zachování co největší objektivnosti pro zjištění správnosti předpokládané *hypotézy 5.2 (církevní manželství mají větší počet dětí, než občanská manželství)* jsem si stanovil několik kritérií. Do počtu sledovaných manželství jsem nezahrnoval ta manželství, kde alespoň jeden z manželů uzavíral manželství již ve stavu rozvedený nebo ovdovělý. Důvodem bylo zjištění, že nejčastěji rozvedení, kteří měli z předchozího manželství děti, v nově uzavřeném manželství zpravidla už děti neměli nebo měli jedno dítě. Důležitými faktory jsou v tomto ohledu věk rozvedeného a počet dětí z prvního manželství.

Dalším stanoveným kritériem pro posouzení počtu narozených dětí bylo trvání manželství k datu provedeného průzkumu. Důvodem bylo zjištění, že manželství rozvedená do 5 let často neměla děti žádné, případně jedno. Tím by došlo k značnému zkreslení celkového výsledku v neprospěch zejména občanských manželství.

V provedeném výzkumu jsou tedy zahrnuta manželství, kde oba dva snoubenci uzavírali manželství ve stavu svobodném a zároveň manželství, která se ke dni dokončení analýzy matričních zápisů (polovina února 2010) nerozvedla. Dalším omezením, tentokrát nechtěným, byla skutečnost, že pro zjištění počtu narozených dětí je nutné nahlédnout do evidence obyvatel vedené Městským úřadem Pelhřimov. Počet narozených dětí jsem tak mohl zjistit pouze z těch manželství, která měla trvalý pobyt v Pelhřimově a jeho okolí.

Z celkového počtu 792 uzavřených manželství jsem porovnával podle stanovených kritérií a možností městské evidence obyvatel 325 manželství. Z tohoto počtu bylo 202 občansky a 123 církevně uzavřených manželství. Posuzovaná církevní manželství jsou všechna uzavřená v katolické církvi. Manželství z ostatních církví nesplňovala zadaná kritéria nebo nebylo možné zjistit počet narozených dětí z těchto manželství s ohledem na jejich trvalý pobyt.

Výsledky provedeného výzkumu jsou znázorněny v tabulce 12 (graf 31 v příloze IV). Z tabulky vyplývá, že model dvou dětí v rodině prosazený po druhé světové válce je stále populární a to zejména u občanských sňatků (72 %).

Významná část občanských manželství má v rodině pouze jedno dítě a to 17 %. Společně s bezdětnými rodinami tvoří celkem 20 % a mají tak převahu nad rodinami, které mají 3 nebo 4 děti. Těchto rodin je celkem 8 %.

Také u církevně uzavřených manželství je hlavní model dvě děti v rodině. V porovnání s občanskými manželstvími není ale tak dominantní, cca 62 %. Patrný rozdíl je zejména u počtu rodin se třemi a více dětmi (24,4 %), které převažují nad rodinami s jedním nebo žádným dítětem (13,8 %). Pět a více dětí nemělo žádné posuzované manželství.

Tabulka 12: Počet narozených dětí v církevních a občanských manželství

POČET DĚTÍ	MANŽELSTVÍ			
	OBČANSKÁ		CÍRKEVNÍ	
	POČET	%	POČET	%
Žádné	6	3,0	3	2,4
Jedno	35	17,3	14	11,4
Dvě	145	71,8	76	61,8
Tři	13	6,4	26	21,1
Čtyři	3	1,5	4	3,3
Celkem	202	100	123	100

Podle provedeného výzkumu je každé čtvrté církevně uzavřené manželství ochotno přijmout a vychovat větší počet dětí, než je v současné době společensky uznávaný model dvou dětí v rodině. Církevně uzavřená manželství tak vykazují proti občanským manželstvím větší otevřenost pro přijetí dítěte do rodiny. Plodnost u sledovaných manželství je 1,86 potomků na jednu ženu u občanských manželství a 2,11 potomků na jednu ženu u církevních manželství. Nebyla tak vyvrácena *hypotéza 5.2*. Výsledky výzkumu naznačují, že církevní manželství mívají větší počet dětí, než občanská manželství.

Závěr

Shrneme-li výsledky dotazníkového šetření, můžeme konstatovat, že naznačují pravdivost tvrzení, že mladí lidé chtějí žít s jedním stálým partnerem po celý život (94,1 % respondentů). Navzdory současným zkušenostem s 50% rozvodovostí respondenti stále oceňují hodnotu manželství. V tomto průzkumu chce žít v jednom manželství po celý život 97,4 % praktikujících křesťanů a 85,1 % ostatních respondentů (srov. tab. 4 na s. 63).

Srovnáme-li tyto zjištěné hodnoty s celostátními sociologickými výzkumy, zjistíme určitý rozpor. Podle výzkumu provedeného v roce 2008 na otázku, zda-li respondent souhlasí s výrokem, že manželství je zastaralá instituce, mladí lidé ve věku 18–29 let odpověděli ve 43 %, že ano, v 57 % nesouhlasili.¹⁷⁸ V jiném průzkumu z roku 2002 uvedla stejná věková skupina respondentů ve 43,6 % ano k výroku: „Lidé, kteří chtějí mít děti, by měli uzavřít sňatek“.¹⁷⁹

Při porovnání těchto jednotlivých výzkumů je nutné si uvědomit, na jakou konkrétní otázku respondenti odpovídají. V pluralitní společnosti, v jaké mladí lidé žijí, je známá jejich vysoká tolerantnost. Proto na otázku, zda je nutné uzavírat manželství kvůli dětem mohla většina mladých respondentů lehce uvést, že nikoliv. Nemusí to ale nutně znamenat, že sami zamýšlejí žít po celý život s partnerem bez uzavřeného manželství. Vysoký počet odpovědí (43 %), že manželství je zastaralá instituce, může z části znamenat charakteristicky kritický postoj mládeže „ke všemu a ke všem“, ale také to, že hodnotu manželství neumí dostatečně ocenit a že této instituci čím dál méně rozumí. Zřejmě tomu nahrává dlouhodobá vysoká rozvodovost, která se od 80. let (30 %) dramaticky zvyšovala k současné 50% hranici rozvodovosti. S nepříznivými důsledky rozvodu má tak osobní zkušenost čím dál více mladých lidí. Alespoň se zdá, že to naznačuje tentýž výzkum, který porovnává odpověď na výrok „Manželství je zastaralá instituce“ z let 1991, 1999 a 2008. V roce 1991 s tímto výrokiem souhlasilo 11 %

¹⁷⁸ Srov. RABUŠIC, L., HAMANOVÁ, J. *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008*, str. 170.

¹⁷⁹ Srov. CHALOUPKOVÁ, J., ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*, s. 23.

mladých respondentů, v roce 1999 18 % a v roce 2008 už to bylo 43 % respondentů.¹⁸⁰

I když dospělá mládež může být ze zkušeností svých rodičů a příbuzných k instituci manželství skeptická, přesto pro velkou většinu z nich zůstává nadále ideálním vzorem partnerského soužití. Alespoň to naznačuje průzkum, který jsem provedl mezi náhodně vybranými respondenty.

Ideál věrnosti je u mladých lidí stále silný. Naznačuje to jak provedený průzkum pro tuto diplomovou práci, tak i celostátní sociologické výzkumy. V tomto průzkumu sexuální věrnost od partnera (manžela) bude rozhodně vyžadovat 89,5 % praktikujících křesťanů a 76,6 % ostatních respondentů. Zbytek respondentů odpověděl „spíše ano“. V dodržování věrnosti vůči partnerovi (manželovi) je pevně rozhodnuto 92,1 % praktikujících křesťanů a 66 % ostatních respondentů. V zjednodušené odpovědi „ano“ je to 100 % praktikujících křesťanů a 95,8 % ostatních respondentů (srov. tab. 5 a tab. 6).

V celostátním výzkumu na otázku, zda je pro manželství důležitá věrnost odpovědělo 65 % mladých respondentů velmi důležitá, 32 % respondentů spíše důležitá a jenom 3 % respondentů nepříliš důležitá.¹⁸¹ Tyto výzkumy tak konkurují zatím ojedinělým názorům, že nevěra je u člověka přirozená a dokonce žádaná.¹⁸²

Postoj mladých lidí k hypotéze 3 (většina mladých lidí nehodlá krizi svého manželství řešit rozvodem) je odlišný z hlediska jejich religiozity. Zatímco praktikující křesťané ve své většině 97,3 % odpověděli na otázku, zda je pro ně rozvod přijatelné řešení manželské krize „ne“, ostatní respondenti byli rozděleni. Mírnou převahu (51 %) získala ta část respondentů, která v zjednodušené odpovědi uvedla „ano“ (srov. tab. 7, s. 68). Při srovnání s celostátním výzkumem v roce 2002 odpovědělo 62,5 % respondentů ve věku 18–29 let „ano“ na tvrzení,

¹⁸⁰ Srov. RABUŠIC, L., HAMANOVÁ, J. *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008*, s. 170.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 156.

¹⁸² Srov. LABUSOVÁ, E. *Konstruktivní nevěra*. [online]. © 2006-2010, [cit. 2010-02-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.evalabusova.cz/ankety/konstruktivni.php>>.

že rozvod je zpravidla nejlepším řešením situace, kdy pár není schopen řešit manželské problémy.¹⁸³

Podle mého názoru nelze z obou dvou výzkumů vyvozovat, že mladí lidé při první vážné manželské krizi budou podávat žádost o rozvod. K tomuto závěru jsem došel zejména z odpovědí respondentů na otázku č. 7, která se ptala na jejich případné důvody zapříčínující podání žádosti o rozvod. Z většiny odpovědí bylo zřejmé, že rozvod je pro mladé lidi přijatelný až po dlouhodobě trvající vážné manželské krizi (srov. na s. 70). Průzkum tak podle mého názoru naznačuje, že ideál nerozlučitelnosti manželství není tak zcela zřejmý jen u praktikujících křesťanů, ale latentně i u většiny ostatních mladých lidí. Toto tvrzení nepřímo potvrzuje i nedávno provedený celostátní výzkum, kde 78 % respondentů ve věku 18–29 let odpovídá kladně na výrok, že dítě potřebuje domov s oběma rodiči, aby vyrůstalo šťastné.¹⁸⁴

Odpověď na pravdivost hypotézy 4 (většina mladých lidí má úctu k životu) je složitější. Průzkumem byla naznačena pravdivost hypotézy 4.1, že většina mladých lidí chce vychovat ve své rodině alespoň dvě děti (srov. tab. 8, s. 72). Průměrný počet dětí na jednu virtuální rodinu respondenta činil 3,02 dětí v rodinách praktikujících křesťanů a 2,29 dětí v rodinách ostatních mladých lidí. Zda byl proveden celostátní výzkum s podobně formulovanou otázkou se mi nepodařilo zjistit.

Interrupce jako řešení nenadálé životní situace je pro 65,8 % respondentů praktikujících křesťanství rozhodně nepřijatelná a pro 28,9 % spíše nepřijatelná. U ostatních respondentů je pro 14,9 % rozhodně nepřijatelná a pro 40,4 % spíše nepřijatelná (srov. tab. 9, s. 74). Interrupci jako zabití plodu dítěte vnímá 81,6 % respondentů praktikujících křesťanství a 25,5 % ostatních respondentů jako „rozhodně ano“. Odpověď „spíše ano“ uvedlo 15,8 % praktikujících křesťanů a 31,9 % ostatních respondentů (srov. tab. 10, s. 75).

Tento výzkum naznačil, že mladí lidé většinou vnímají interrupci jako zabití plodu dítěte a je pro ně interrupce spíše nepřijatelná. Přesto srovnáním

¹⁸³ Srov. CHALOUPKOVÁ, J., ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*, s. 23.

¹⁸⁴ Srov. RABUŠIC, L., HAMANOVÁ, J. *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008*, s. 168.

odpovědí respondentů praktikujících křesťanství a ostatních respondentů je jasné, že otázka religiozity hraje v této otázce velkou roli. Při zjednodušených odpovědích na „ano“ a „ne“ je to u respondentů nepraktikujících křesťanství 44,7 % pro přijatelnost interrupce a 55,3 % proti přijatelnosti interrupce jako prostředku k řešení nenadálé životní situace. Srovnáním s celostátními výzkumy odpovídají respondenti ve věku od 18 do 29 let v roce 2008 na otázku „schvalujete provedení potratu nechtějí-li mít manželé další děti“ většinou kladně (76 %). Na stejnou otázku v roce 1991 odpovědělo kladně 68 % respondentů stejné věkové kategorie.¹⁸⁵ Mladí lidé tak podle tohoto výzkumu přiznávají právo manželům rozhodnout se pro umělé přerušování těhotenství. Je otázkou, zdali sami chtějí řešit nechtěné těhotenství tímto způsobem.

Shrnutím výsledků dotazníkového šetření můžeme konstatovat, že podle tohoto výzkumu jsou ideály křesťanského manželství u současné mládeže praktikující křesťanství ve své naprosté většině živé a aktuální. U ostatní mládeže nepraktikující křesťanství je stále pozitivně vnímán ideál manželské věrnosti. Ideál nerozlučitelnosti manželství je u nich latentně přítomen. Pro většinu z nich je ideální forma soužití žít v jednom manželství po celý život (85,1 %) nebo se stálým partnerem po celý život (4,3 %). Ideál nerozlučitelnosti manželských dvojic je tedy vnímán velice pozitivně. Tento postoj ale ohrožuje sklon řešit manželské neshody rozvodem (51 %).

Ochota přijmout děti do svých rodin je také nad hranicí přirozené reprodukce plodnosti obyvatelstva (2,1) a to 2,29. Úctu k životu nenarozeného dítěte má podle pohledu křesťanské etiky z tohoto průzkumu asi 55 % mládeže nepraktikující křesťanství. Přesto ideu úcty k životu nemůžeme zpochybňovat u mládeže nepraktikující křesťanství ani jejím tolerantním postojem k interrupcím. Mládež je v této otázce hodně ovlivněna současným paradigmatem české společnosti. Ta potrat vnímá sice jako nežádoucí fenomén, ale na embryo v prvních 12 týdnech těhotenství pohlíží jako na shluk několika buněk.¹⁸⁶ Tomuto tvrzení nasvědčuje i sociologický průzkum této diplomové práce, kde jenom

¹⁸⁵ Srov. RABUŠIC, L., HAMANOVÁ, J. *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008*, s. 204.

¹⁸⁶ Srov. BARTÁK, A. *Antikoncepce*, s. 126.

1 respondent (1,2 %) je přesvědčen, že interrupce je zabití plodu dítěte a přesto je pro něj rozhodně přijatelný tento zákrok. Dalších 6 respondentů (7,1 %) připouští možnost interrupce a z nich 4 jsou přesvědčeni, že se jedná o zabití plodu dítěte a 2 si myslí, že se spíše jedná o zabití plodu dítěte. Celkem je tedy ochotno podstoupit interrupci 8,3 % respondentů s vědomím, že se jedná určitě nebo asi pravděpodobně o zabití plodu nenarozeného dítěte (srov. graf 16, s. 77).

Můžeme tedy konstatovat, že přes současnou vysokou rozvodovost uzavřených manželství (50 %) a nízkou plodnost žen (1,5 potomků na 1 ženu) jsou ideály věrnosti a nerozlučitelnosti manželství a idea úcty k životu u současné mládeže ve stavu svobodném stále pozitivně vnímány. Snad je tak touha člověka po těchto ideálech vrozeně dána bez ohledu na jeho náboženské zkušenosti.

Hlavní otázka této práce zní, zda je možné žít křesťanské ideály manželství v praktickém životě. Odpověď na tuto otázku nám měl nastínit poslední výzkum této práce. Zaměřen byl na porovnání rozvodovosti církevně uzavřených manželství a občanských sňatků a porovnání počtu narozených dětí z těchto manželství podle předem stanovených kritérií.

Z celkového sledovaného počtu 792 uzavřených manželství v Pelhřimově a jeho okolí v letech 1993–1998 bylo uzavřeno 600 občanských a 192 církevních manželství (srov. tab. 11, s. 80). K počátku roku 2010 bylo z těchto manželství rozvedeno 180 občanských manželství (30 %) a 27 církevně uzavřených manželství (14,1 %). Při porovnávání počtu narozených dětí z těchto manželství podle stanovených kritérií (srov. s. 81) bylo z celkového počtu 325 manželství 202 občansky a 123 církevně uzavřených (srov. tab. 12, s. 82). Plodnost žen u sledovaných manželství k počátku roku 2010 byla 1,86 potomků u občanských manželství a 2,11 potomků na 1 ženu u církevních manželství. Z výzkumu dále vyplynulo, že církevně uzavřená manželství vykazují větší ochotu přijmout do rodiny 3–4 děti (24,4 %) proti občansky uzavřeným manželstvím (7,9 %). Z druhé strany významná část občanských manželství měla jedno nebo žádné dítě (20,3 %) proti církevně uzavřeným manželstvím (13,8 %).

Celostátní sociologický výzkum zaměřený na porovnání rozvodovosti a plodnosti podle religiozity manželství pravděpodobně v České republice ještě

neproběhl. Při tom jsem si vědom hranice možnosti objektivního posouzení takového výzkumu. Jedná se o problém zjištění stupně religiozity manželských párů. Svatba v kostele není žádný magický rituál, který by s požehnáním duchovního uzavřené manželství ochraňovalo od všeho zlého a zároveň udělal z manželů na celý život láskyplné bytosti. Předpoklad, že statistiky rozvodovosti snížíme povinným uzavíráním sňatků v kostele je zcela mylný. Jsem přesvědčen, že i kdyby všechna námi sledovaná rozvedená manželství uzavřela sňatek v kostele, výsledek rozvodovosti by byl podobný. Závěr by ale zněl, že rozvodovost církevních manželství je vysoká.

Tohoto problému jsem si byl vědom i při tomto průzkumu. Ze zkušeností duchovních víme, že o církevní manželství žádají poměrně často nepraktikující křesťané. Ty sice byli pokřtěni jako děti, ale zpravidla ve víře svými rodiči nebyli vychováni.¹⁸⁷ Z této otázky se tak v církvi stává pastorační problém, protože o svátostné manželství mají žádat především křesťané, kteří chtějí s Bohem vědomě v manželství spolupracovat. Ve skupině posuzovaných církevních manželství je tak i dost manželských párů nepraktikujících křesťanství. Kolik z těchto párů bylo rozvedeno a kolik nikoliv není možné zjistit.

Podle výsledků dotazníkového šetření mohu předpokládat, že lidé mají v sobě touhu po lásce, kterou hledají především ve stálém a trvalém vztahu s osobou opačného pohlaví. Oceňují tak ideál věrnosti a nerozlučitelnosti, který spatřují často v manželství. Z analýzy matričních dat se zdá, že větší předpoklady naplňovat tyto ideály v každodenní praxi mají spíše manželé, kteří křesťanství praktikují ve svém každodenním životě. To znamená, že žijí své manželství s Bohem. Můžu tedy konstatovat, že i v současné době je možné žít ideál Nazaretské rodiny. Zdá se tak, že manželství je podobné řeholnímu stavu. Nechceme-li, aby se pro nás stalo prázdnou řeholní celou, musíme objevit jeho duchovní rozměr.

¹⁸⁷ Srov. KEHL, M. *Kam kráčí církev? : diagnóza doby*, s. 105.

POUŽITÁ LITERATURA

- ADAM, A. *Liturgika*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-420-1.
- ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*. Brno: CDK, 2004. ISBN 80-7325-030-6.
- BAKALÁŘ, E. et al. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1089-2.
- BARTÁK, A. *Antikoncepce*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-351-9.
- BAUMERT, N., GRUBER, M. *Láska u sv. Pavla : Muž a žena v těle Kristově*. Praha: PSAP, 1994. ISBN 3-7794-1275-6.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: ČBS, 1996. ISBN 80-85810-11-5.
- CRABB, L. *Manželství je vztah*. Praha: Návrat domů, 1994. ISBN 80-95495-31-17.
- ČERNÝ, M., SCHELLEOVÁ, I. *Právní úprava umělého přerušení těhotenství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-60-2.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.
- FIALOVÁ, L. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2000. ISBN 80-85850-87-7.
- GRADY, J. L. *Interrupce ano nebo ne?*. Praha: Řád, 1992. ISBN 80-901189-3-3.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HOLUB, Š. Duše a osoba v etické argumentaci. In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*. VYBÍRAL, J. (ed.), Brno: CDK, 2008. s. 139 – 146. ISBN 978-80-7325-176-5.
- HÖFFNER, J. *Manželství a rodina*. Brno: CDK, 1999. ISBN 80-85959-49-6.
- CHALOUPKOVÁ, J., ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. ISBN 80-7330-062-1.

Children and the changing family : between transformation and negotiation. JENSEN, A., McKEE, L. (ed.), London: Routledge Falmer, 2003. ISBN 0415277744.

Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-067-2.

Jan Pavel II., Apoštolská adhortace *Redemptoris custos*. Praha: ČBK, 2006. ISBN neuvedeno.

KAŠNÝ, J. Uzavírání manželství a fragmentace manželské rodiny. In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*. VYBÍRAL, J. (ed.), Brno: CDK, 2008, s. 43 – 57. ISBN 978-80-7325-176-5.

KAŠPARŮ, M. *Malý kompas víry*. 2. vydání. Olomouc: MCM, 2001. ISBN 80-7266-072-1.

Katechismus Katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, ISBN 80-7192-473-3.

KEHL, M. *Kam kráčí církev?: diagnóza doby*. Brno: CDK, 2000. ISBN 80-85959-65-8.

Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.

KONZAL, J. *Orientace na cestě životem : Průvodce ke křesťanské dospělosti*. 2. přeprac. vydání. Praha: Sít', 2005. ISBN 80-86040-14-3.

KÜHN, Z. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců Praha, 1998. ISBN neuvedeno.

MACHULA, T. Evropan budoucnosti bude buď křesťan, nebo nebude vůbec. In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*. VYBÍRAL, J. (ed.), Brno: CDK, 2008, s. 131 – 138. ISBN 978-80-7325-176-5.

MARITAIN, J. *Láska a přátelství*. Praha: Krystal OP, 2005. ISBN 80-85929-75-9.

Nový zákon s podrobnými výkladovými poznámkami. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-073-4.

PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-331-0.

PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., ŠÍMA, A. *Základy rodinného práva*. Plzeň: nakl. Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7.

POHUNKOVÁ, D. Manželství, sexualita a plodnost v měnícím se světě, In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*. VYBÍRAL, J. (ed.), Brno: CDK, 2008, s. 95 – 103. ISBN 978-80-7325-176-5.

Proč pláčeš, Miriam : Utrpení žen po umělém potratu ...2. vydání. Praha: Hnutí Pro život, 2007. ISBN 80-239-7524-2.

RABUŠIC, L., HAMANOVÁ, J. *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 9788021049529.

ROTTER, H. *Důstojnost lidského života*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-302-7.

SKALICKÝ, K. *Po stopách neznámého Boha*. 3. vydání. Svitavy: Ing. Pavel Sejkora – Trinitas, 2003. ISBN 80-86036-75-8.

SLAVÍK, M. *Manželství – od snů k realitě*. Praha: PSAP, 1998. ISBN neuvedeno.

SMAHEL, R. *Rozhlasové přednášky o výchově dětí*. Olomouc: MCM, 1997. ISBN neuvedeno.

Život z víry. překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé. České Budějovice: TFJU, 1998. ISBN 80-86074-02-1.

Právní předpisy

Usnesení č. 2/1993 Sb. předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství

Vyhláška č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky

Internetové zdroje

DVOŘÁK, R. *Nízká porodnost, nízké důchody?* [online]. 2006, [cit. 2010-02-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.investujeme.cz/clanky/nizka-porodnost-nizke-duchody/>>.

FIALOVÁ, L. Sňatečnost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-a-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-eske-republiky-v-letech-20012006>>.

HŮLE, D. *Analýza: Víra deklarovaná x realizovaná* [online]. Praha: Demografické informační centrum, 2005 [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=161>.

KALIBOVÁ, K. Rozvodovost. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-ceske-republiky-v-letech-2001-2006>>.

LABUSOVÁ, E. *Konstruktivní nevěra* [online]. © 2006-2010, [cit. 2010-02-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.evalabusova.cz/ankety/konstruktivni.php>>.

Národní zpráva o rodině [online]. Praha: MPSV, 2004 [cit. 2010-02-06]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>.

Obyvatelstvo hlásící se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem [online]. Praha: ČSÚ, 2003 [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem>

OPATRŇÝ, A. *Příprava na manželství – přednášky: kapitola 7 – Obsah a výklad manželského slibu* [online]. 2001, [cit. 2010-02-28]. Dostupné na WWW: <http://www.vira.cz/knihovna/index2.php?sel_kniha=15>.

Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2009) [online]. Praha: ČSÚ, 2009 [cit. 2010-02-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/4020-09>>.

Příprava na manželství – základní materiál [online]. Praha: Centrum pro rodinu při arcibiskupství pražském, 2003 [cit. 2010-01-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.cpr.apha.cz/priprava-na-manzelstvi-zakladni-material/>>.

RYCHTAŘÍKOVÁ, J. Porodnost v České republice: současný stav a nedávné trendy. In *Populační vývoj České republiky 2001 – 2006* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2007 [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<https://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/index.php/publikace-vysledky/monografie-ke-stazeni/132-populani-vyvoj-ceske-republiky-v-letech-2001-2006>>.

ŠINDELÁŘOVÁ, M. Nový dokument o bioetice Dignitas personae dnes zveřejněn. *Rádio Vaticana* [online]. 2008, [cit. 2010-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=10531>>.

VODIČKA, J., RŮŽKA, J., VORLA, R., PATERA, L., FIALA, J. *Moderní koncept rodinného práva* [online]. 2008, [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <<http://www.iustin.cz/files/koncept8.pdf>>.

Vývoj potratovosti v České republice [online]. Praha: ČSÚ, 2004 [cit. 2010-02-27] Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4028-04>>.

ZUNOVÁ, A. Nejčastější důvody rozpadu manželství. *Novinky.cz* [online]. 2010, [cit. 2010-01-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/190239-nejcastejsi-duvody-rozpadu-manzelstvi.html>>.

SEZNAM ZKRATEK

Církevní dokumenty

CIC – Kodex kanonického práva (1983)

GE – Gravissimum educationis / O křesťanské výchově
(dokument II. vatikánského koncilu)

GS – Gaudium et spes / Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě
(dokument II. vatikánského koncilu)

KKC – Katechismus katolické církve

LG – Lumen gentium / Věřoučná konstituce o církvi
(dokument II. vatikánského koncilu)

Použité biblické zkratky

Gn – První kniha Mojžíšova (Genesis)

Ex – Druhá kniha Mojžíšova (Exodus)

Mt – Evangelium podle Matouše

Lk – Evangelium podle Lukáše

Jan – Evangelium podle Jana

Ef – List svatého apoštola Pavla Efesanům

Flp – List svatého apoštola Pavla Filipánům

Kol – List svatého apoštola Pavla Kolosanům

1 Jan – 1. list svatého apoštola Jana

1 Kor – 1. list svatého apoštola Pavla Korint'ánům

2 Kor – 2. list svatého apoštola Pavla Korint'ánům

1 Petr – 1. list svatého apoštola Petra

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I – Internetový článek č. 1

Příloha II – Internetový článek č. 2

Příloha III – Dotazník

Příloha IV – Tabulky a grafy

Příloha I - Internetový článek č. 1

Zdroj: WWW: <<http://www.prozeny.cz/magazin/vase-pribehy/duverne/10355-nechci-deti-a-odmitaji-me-sterilizovat->>.

Publikováno: 17.01.2010 Citace: 14.02.2010

Je mi 39 let, jsem podruhé rozvedená a mám jedno již dospělé dítě. Asi před jedenácti lety jsem podstoupila miniinterrupci a před tři čtvrtě rokem po nechtěném otěhotnění a následné interrupci (těhotenství nastalo během užívání hormonální antikoncepce a bylo zjištěno až na konci 3. měsíce) jsem se rozhodla, že by bylo nejlepší nechat se sterilizovat.

Nebudu se rozepisovat o tom, jak těžké je pro ženu rozhodování o přerušení těhotenství, ať již zvažuje jakékoli důvody (věk, existenční problémy, zodpovědnost k dítěti, které stále studuje, k sobě i k tomu malému, které by se mělo narodit do určitých podmínek...). Navíc když se žena musí tak jako já rozhodnout během několika málo okamžiků.

Následovalo pro mě velmi těžké období, poznamenané potratem a neustálým strachem z toho, že by se něco podobného ještě opakovalo. Trápila jsem sebe i své blízké. Nakonec jsem skončila na psychiatrické ambulanci a brala léky, které mi pomohly vyrovnat se s tím vším.

Pevně jsem se rozhodla, že se již nikdy nechci do podobné situace dostat, a požádala jsem o sterilizaci. Jiný druh antikoncepce je totiž pro mne obtížný. Ta hormonální selhala a vzhledem k častým zánětům mi gynekoložka nedoporučila zavedení nitroděložního tělíska. Navíc jsem definitivně rozhodnutá, že další dítě už nikdy mít nechci.

Jsme jako pacienti úplně bezmocní?

Svou žádost jsem předložila na několika klinikách, jak soukromých, tak státních, i s psychiatrickým vyšetřením a doporučením gynekoložky. Bohužel mi nebylo nikde vyhověno. Všude tento zákrok zamítli, dokonce v jedné nejmenované velmi známé klinice se mne ptali, proč o to žádám u nich, že prý takový banální zákrok jsou schopni udělat i kdekoli jinde. Následovalo opět zamítnutí s poznámkou, že si mám prý za rok (po završení 40 let) zažádat znovu a nebude ani třeba udávat důvody. A tak se již téměř rok snažím „neotěhotnět“ a čekám na své narozeniny!

Neznám podrobně znění zákona o sterilizaci, i když jsem si mnoho informací našla na internetu. Ale můj názor je takový, že v demokratickém státě by měl kdokoli mít možnost rozhodovat o sobě, pokud se jedná o početí a reprodukci. U nás je tento zákon na úrovni téměř středověku vzhledem k ostatním vyspělým státům!

Příloha II - Internetový článek č. 2

Zdroj: WWW: <<http://www.rodina.cz/scripts/diskuse/prisp.asp?id=11494069>>.

Publikováno: 23.04.2009 Citace: 14.02.2010

Od první chvíle jsem věděla, že jsem těhotná. Nevím, jak je to možné, ale prostě to poznám. A přepadla mě panika. Odmítala jsem si koupit těhotenský test, bála jsem se té konfrontace "dvou čárek". Tři týdny jsem odolávala, čtvrtý týden mi test koupil manžel, protože prostě chtěl mít jistotu. Tak jí měl. Byla jsem těhotná. Bude mi 34 a mám dvě děti 6 a 5 let. To mám zase otěhotnět sotva děti nabraly trochu samostatnosti? A zrovna teď, kdy nás příští měsíc čeká přestavba domu, starší dcera bude dojíždět v září poprvé do školy? Jak to budu všechno zvládat bez auta, když manžel je od rána do večera pryč? TO prostě NEZVLÁDNU! Zašla jsem za svým gynekologem, sice se mnou nesouhlasil, ale lístek na miniinterrupci mi vypsál. Termín za týden. Byla jsem v 5. týdnu. Když jsem odešla od mého gynekologa, jako kdyby mi spadl kámen ze srdce. Jenže do interrupce ještě týden... Hned další den mě začalo nahlodávat svědomí. "Máš dvě krásné děti, na svůj věk nádherně malují a jsou chytré, proč si jim dala šanci a třetímu dítěti nedáš? Budeš mít výčitky svědomí, vždycky když budete sedět všichni okolo stolu u oběda, uvidíš tam siluetu třetího dítěte? Jak by asi vypadalo? Byl by to po holkách chlapeček? Anebo třetí holčička? Měla by konečně po manželovi modré oči když obě holky mají hnědé po tobě?" Tohle se mi neustále honilo hlavou, tohle všechno a ještě víc mi našeptávalo neustále moje svědomí... Manžel se přidal, chtěl si dítě nechat, i když zprvu nadšený také nebyl. Ale on se přeci o ty děti starat NEBUDE! Sotva jim popřeje dobrou noc a všechno bude na MĚ! Né, já tam prostě půjdu. Tu noc před zákrokem jsem nemohla spát. Do noci jsem tady četla názory holek, které interrupci podstoupili či jsou proti. Chvíli jsem byla přesvědčená, že si tedy dítě nechám, za chvíli zas ne. Řvala jsem u toho jako smyslů zbavená. Ráno v pět jsem se začala chystat. V osm nástup. Než tam dojedu, jsou to dvě hodiny. Cestou na autobus jsem šla okolo rybníku, zvedala se nad ním mlha, a do toho probleskávalo slunce až oči oslňovalo. A tuhle krásu moje dítě nikdy neuvidí, myslela jsem si. V 7:30 hod. jsem byla na místě. Už tam stály dvě blondáté paní, asi mého věku. Takže nebudu sama... Měla jsem ještě čas, sedla jsem si kousek dál na betonový sokl, hned vedle kvetl bílý šeřík. Jako kdybych zamrzla, já se nemohla pohnout, já prostě nemohla jít k "těm dveřím" , kde se to mělo stát. Já nevím, ale prostě jsem nemohla. Tak jsem tam seděla, a bulela, lidi okolo chodili, ale mě to bylo fuk. Zavolala jsem manželovi, brečela jsem mu do telefonu, řekla jsem mu, že to prostě nedokážu, že to prostě nemůžu udělat. "Tak to nedělej, řekl mi, zvládnem to" přijed' za mnou, půjdem spolu na oběd, řekl mi. Když jsem se trochu uklidnila, s rudýma očima a opuchlým obličejem jsem nakráčela "tam" a řekla, že jsem si to rozmyslela. To jste mohla zavolat, smála se sestra na recepci. To všechno se stalo včera. Sice mám obavy, jak to všechno budu zvládat a vím, že tohle těhotenství si prostě neužiju a přiznávám - neraduju se z něj. Ale na druhou stranu se v mojí duši rozprostřel NESKUTEČNÝ KLID a vím, že jsem udělala dobře.

Příloha III - Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den,

V současné době píšu na katedře teologické etiky, sociální etiky a etického vzdělávání Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích diplomovou práci na téma „Je možné žít ideál Nazaretské rodiny?“ Za účelem získání dat pro svou práci se na Vás obracím s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku. Všechny informace takto získané budou použity pouze pro účely této práce a při zpracování bude zachována anonymita všech respondentů, proto, prosím, dotazník nepodepisujte.

Děkuji za Vaši ochotu i čas.

Petr Holkup

Upozornění:

Výzkum je zaměřen na mládež od 18 do 29 let ve stavu svobodném!

Věk	
Pohlaví	
Stav	
Nejvyšší dosažené vzdělání	

Dotazník si pozorně pročtěte a po důkladném zvážení každé otázky odpovězte tak, že označíte křížkem („X“) odpověď, která nejvíce odpovídá Vaší představě a skutečnosti. U otázek, které nemají předtištěné možnosti odpovědí, připište prosím svůj názor.

1.		Ano	Ne
Jste aktivně praktikující křesťan? (chodím pravidelně na bohoslužby, pravidelně se modlím)			

2.	Vyrůstal jsem ve společné domácnosti:	
S oběma rodiči.		
S jedním rodičem.		
Jedním rodičem a jeho novým partnerem.		
V pěstounské péči.		
Vyrůstal jsem v ústavním zařízení.		

3.	Jaká je pro Vás ideální forma partnerského života podle typu soužití?	
Žít v jednom manželství po celý život.		
Žít v manželství, byť opakovaném.		
Žít se stálým partnerem bez sňatku.		
Žít s partnerem bez sňatku.		
Žít sám bez stálého partnera.		

		Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
4.	Budete očekávat (vyžadovat) od svého manžela (partnera) sexuální věrnost ?				

		Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
5.	Budete sami svému manželovi (partnerovi) sexuálně věrni?				

		Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
6.	Představuje pro Vás rozvod přijatelné řešení manželské krize?				

7.	Jaké jsou důvody podle Vás podnětem k podání žádosti o rozvod? Vypište:

8.	Kolik dětí je podle Vás ideální pro Vaší budoucí rodinu?
	Žádné
	Jedno
	Dvě
	Tři
	Čtyři
	Pět a více

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
9.	Je pro Vás přijatelný potrat (interrupce) jako prostředek k řešení nenadálé životní situace?			

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
10.	Vnímáte potrat (interrupci) jako zabití plodu dítěte?			

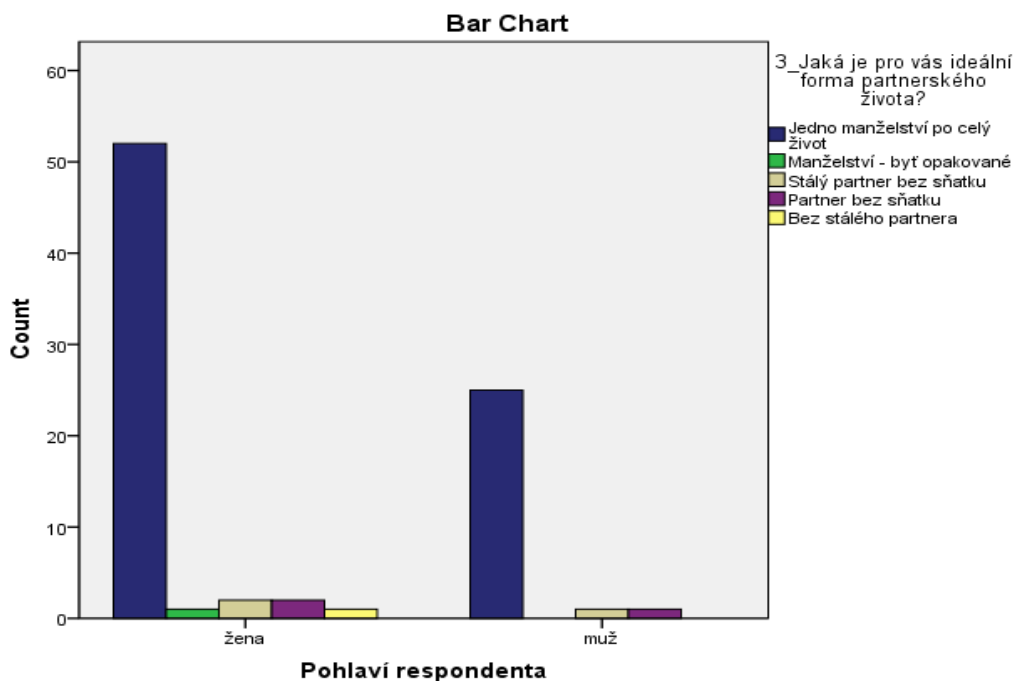
Příloha IV – Tabulky a grafy

Tab. 13: Analytické charakteristiky populačního vývoje v letech 1981-2006

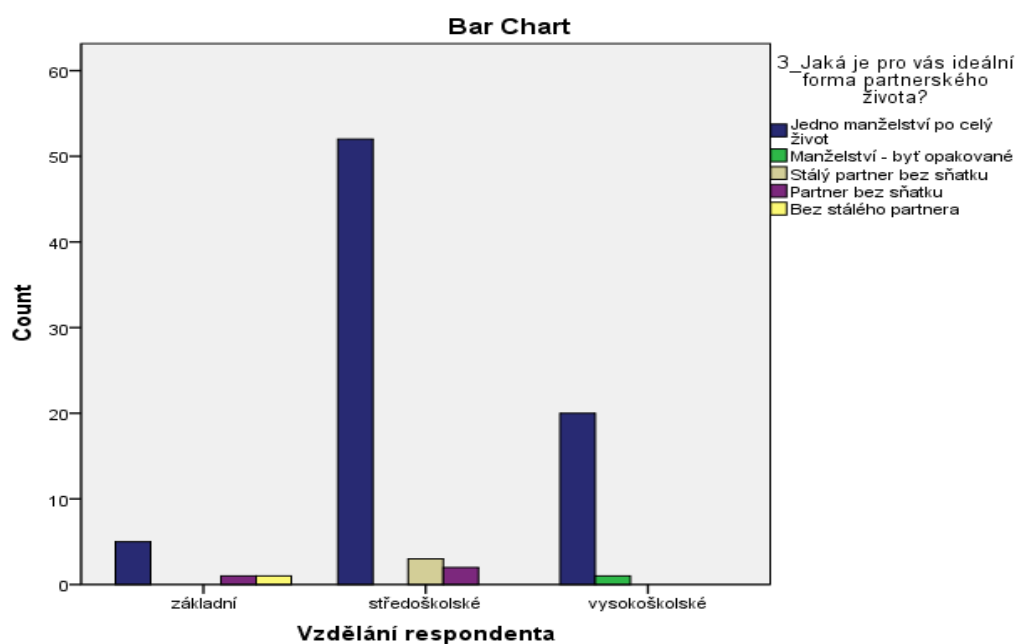
Rok	Podíl svobodných ¹ v %						Průměrný sňatkový věk svobodných		Úhrnná rozvodovost ze 100 sňatků	Úhrnná plodnost na 1 ženu	Podíl narozených v %		Předmanželské koncepce ² (v %)
	mužů			žen			mužů	žen			mimo manželství	ve 3. + pořadí ²	
	25	30	50	25	30	50							
1981	38,3	18,6	10,8	14,1	6,8	3,7	24,8	21,7	31,5	2,00	5,9	18,1	51,7
1982	38,0	18,5	11,0	14,9	7,4	4,3	24,7	21,7	32,1	2,00	6,4	18,0	53,7
1983	35,9	17,0	10,2	14,5	6,9	3,9	24,5	21,7	34,2	1,97	6,8	17,6	55,8
1984	35,6	16,8	9,8	14,3	6,8	4,0	24,5	21,7	35,8	1,67	7,3	16,9	56,1
1985	36,6	17,5	10,3	15,0	7,2	4,1	24,5	21,8	35,9	1,95	7,3	16,4	55,8
1986	36,9	17,9	10,5	15,1	7,2	4,1	24,6	21,7	34,9	1,94	7,4	16,1	55,7
1987	36,3	17,2	9,9	14,6	6,9	4,0	24,5	21,7	36,7	1,91	7,2	15,6	55,3
1988	37,1	18,0	10,7	15,4	7,6	4,4	24,5	21,7	36,3	1,94	7,6	15,8	54,6
1989	37,2	18,4	10,8	16,1	8,0	4,7	24,6	21,8	37,2	1,87	7,9	15,2	54,2
1990	31,1	14,9	8,9	13,1	6,5	3,8	24,0	21,4	38,0	1,89	8,6	15,1	54,4
1991	41,6	23,7	15,1	22,7	13,0	8,6	24,7	22,2	34,8	1,86	9,8	14,4	50,6
1992	41,7	23,1	14,3	24,1	13,6	8,2	24,8	22,5	33,9	1,72	10,7	14,4	54,1
1993	48,7	28,9	18,2	31,4	18,9	12,1	25,4	23,2	36,2	1,67	12,7	14,8	54,5
1994	57,6	36,1	23,6	39,8	25,5	17,5	26,2	23,9	37,5	1,44	14,5	15,4	54,0
1995	63,2	40,6	26,8	45,7	29,1	20,0	26,7	24,6	38,4	1,28	15,6	15,1	50,8
1996	67,4	43,5	28,6	50,0	32,1	22,9	27,0	24,9	41,7	1,18	16,9	15,0	49,0
1997	69,9	44,1	26,9	52,2	32,3	21,3	27,7	25,4	41,9	1,17	17,8	14,7	48,1
1998	73,6	47,7	29,4	56,1	35,8	24,4	28,1	25,8	42,9	1,16	19,0	14,4	45,4
1999	77,1	50,9	31,2	60,2	38,0	25,9	28,5	26,2	32,3	1,13	20,6	14,3	43,0
2000	79,3	51,8	30,4	62,3	38,2	25,5	28,9	26,5	41,2	1,14	21,8	14,4	41,6
2001	82,7	55,9	34,0	66,6	41,2	27,5	29,3	26,9	44,7	1,15	23,5	14,5	39,5
2002	84,9	57,9	33,8	69,4	42,6	27,6	29,7	27,2	45,6	1,17	25,3	14,7	37,6
2003	87,8	62,8	37,4	73,8	47,2	31,3	30,2	27,7	47,9	1,18	28,5	14,4	33,6
2004	88,9	63,3	36,4	75,3	47,3	30,2	30,5	28,0	49,1	1,23	30,6	14,3	32,2
2005	90,0	64,6	37,0	76,6	48,6	30,9	30,7	28,1	47,3	1,28	31,7	14,0	31,7
2006	90,9	66,1	37,0	78,2	49,2	30,2	30,9	28,4	48,7	1,33	33,3	14,2	30,0

Zdroj: Populační vývoj České republiky 2001 – 2006, PČF UK, 2007

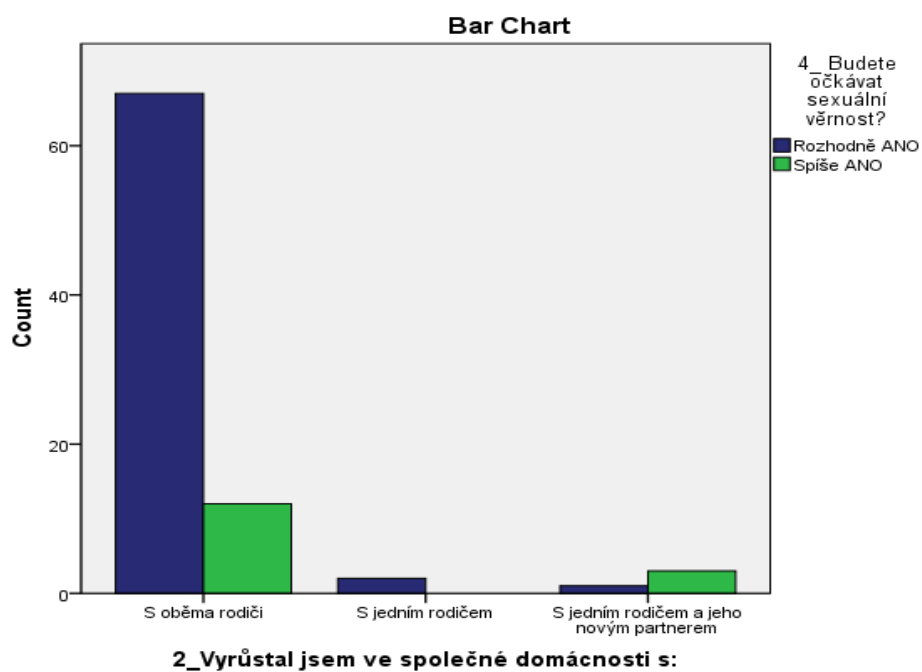
Graf. 18: Ideální forma partnerského života podle pohlaví respondenta

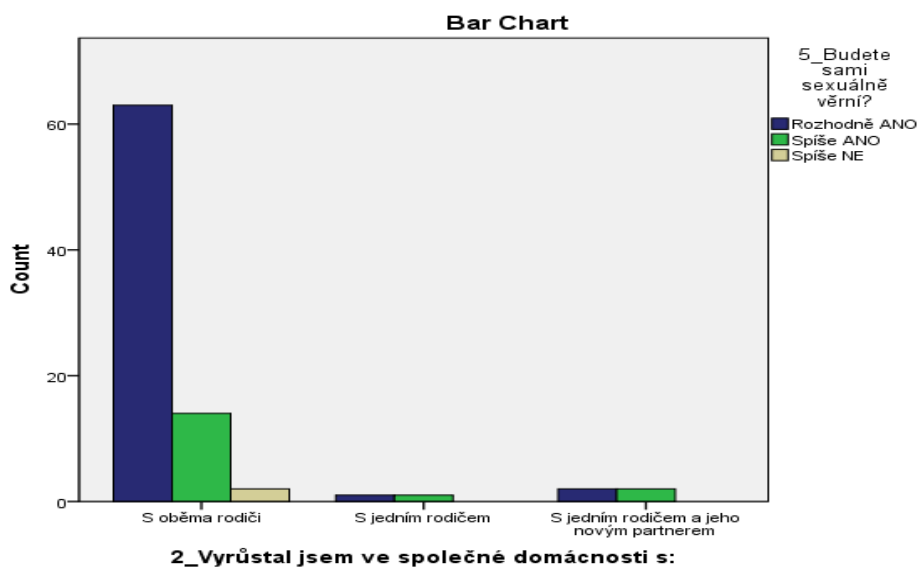
Graf 19: Ideální forma partnerského života podle vzdělání respondenta

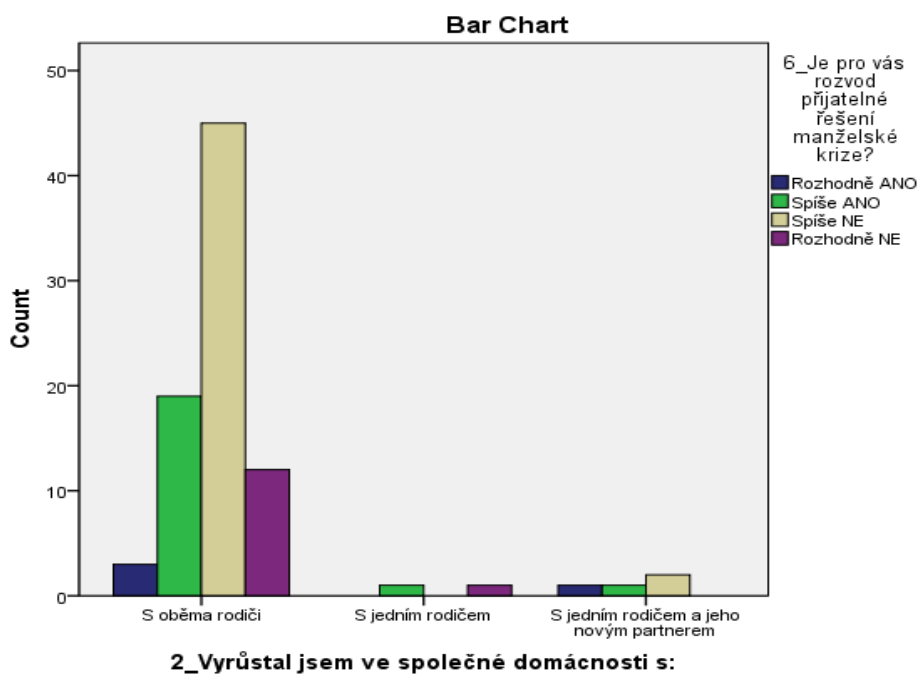
Graf 20: Očekávání sexuální věrnosti od partnera podle typu rodiny, ve které respondent vyrůstal

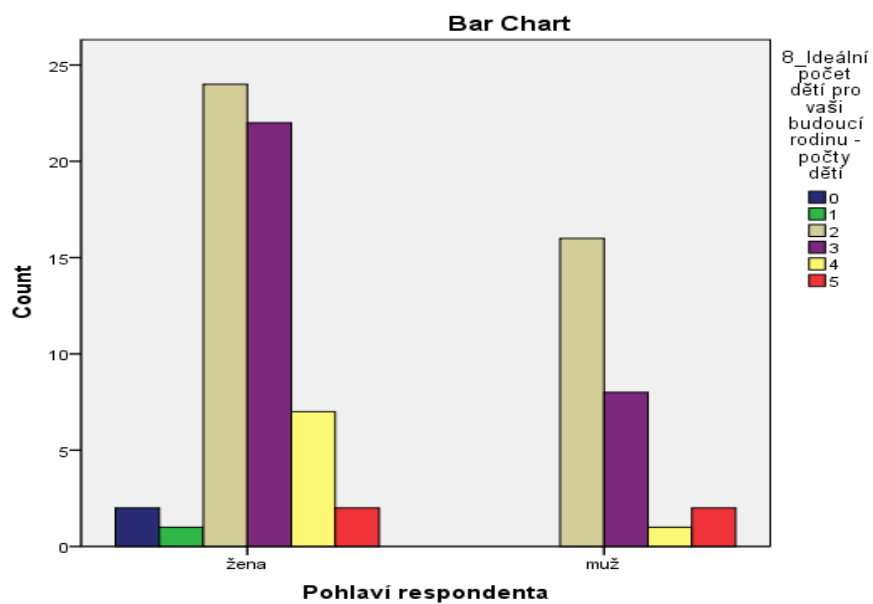
Graf 21: Odhodláni dodržovat sexuální věrnost partnerovi podle typu rodiny, ve které respondent vyrůstal

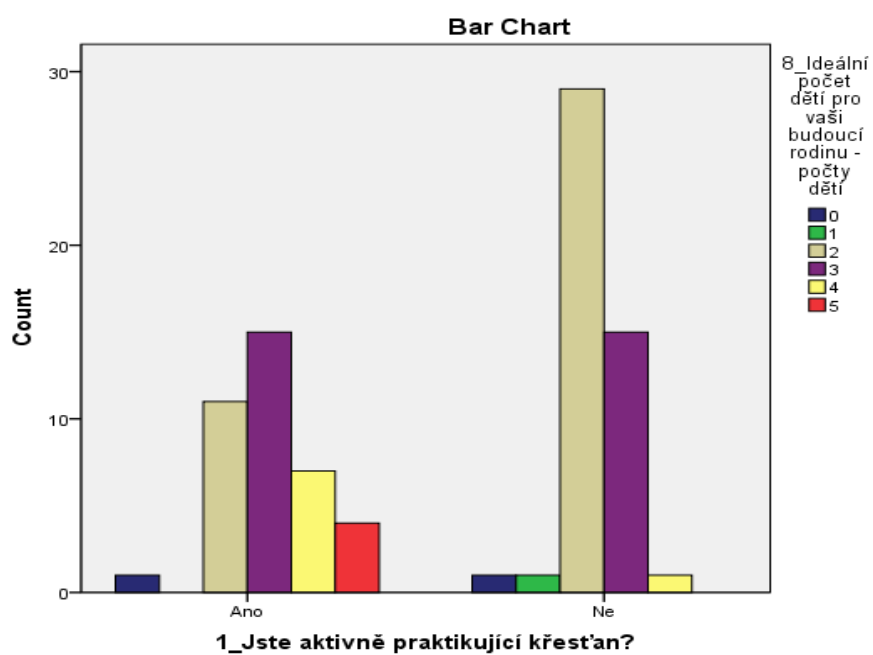
Graf 22: Přijatelnost rozvodu jako řešení manželské krize podle typu rodiny, ve které respondent vyrůstal

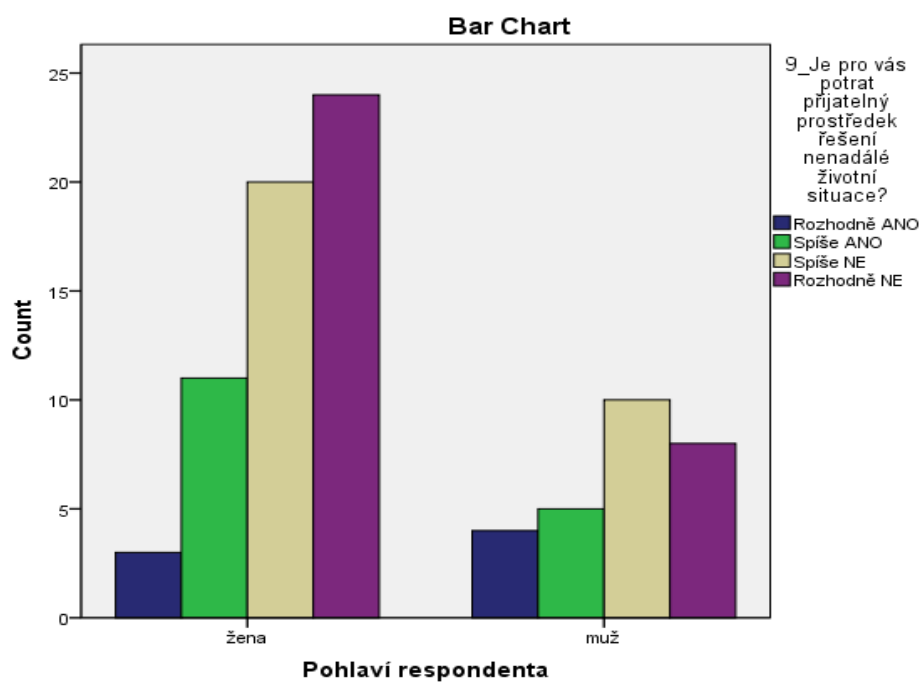
Graf 23: Ideální počet dětí v rodině podle pohlaví respondenta

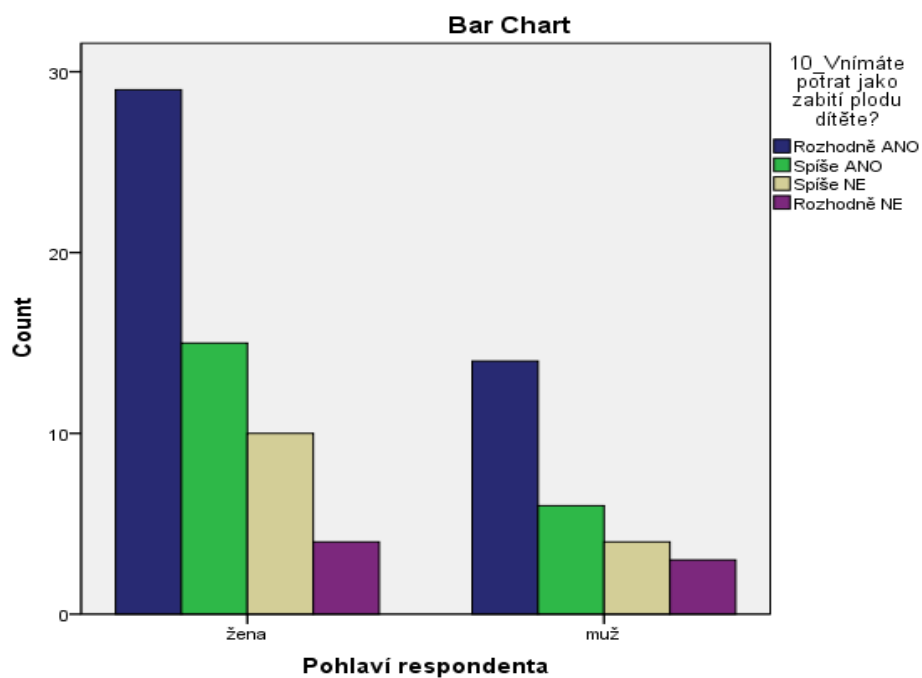
Graf 24: Ideální počet dětí v rodině podle religiozity respondenta

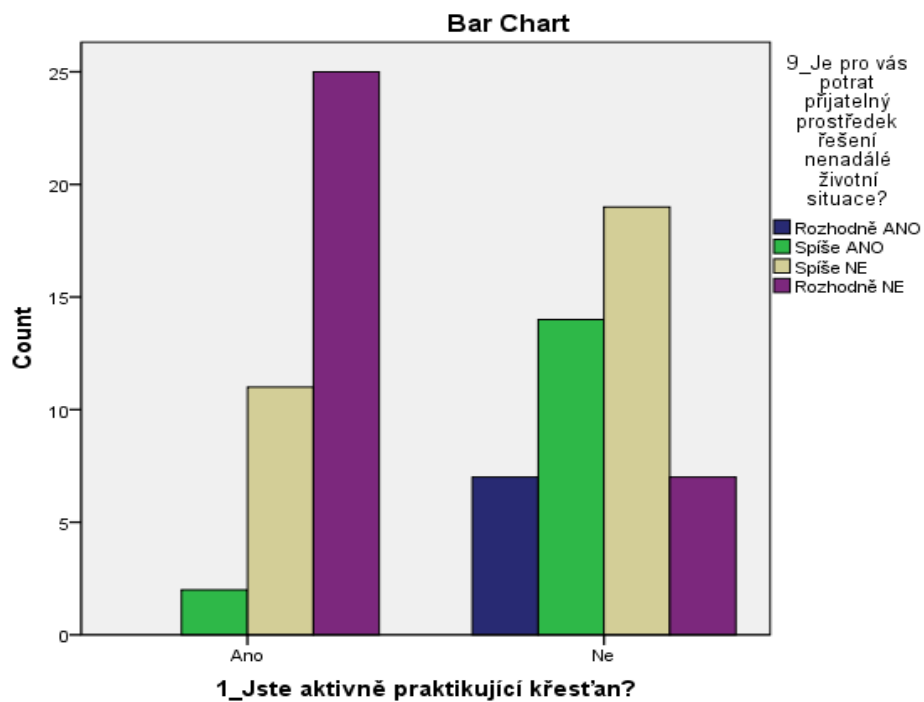
Graf 25: Přijatelnost interrupce podle pohlaví respondenta

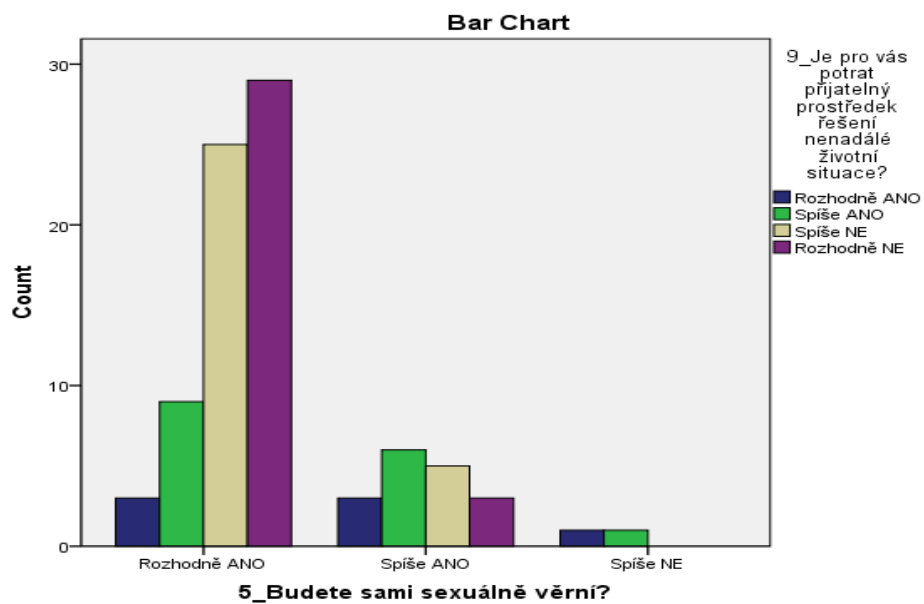
Graf 26: Vnímání interrupce jako zabití plodu dítěte podle pohlaví respondenta

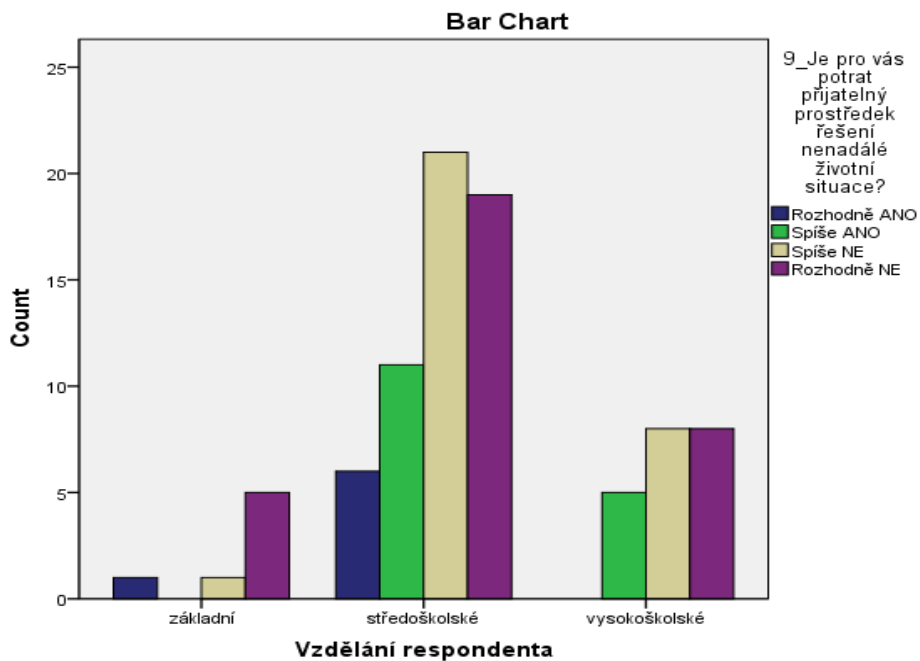
Graf 27: Přijatelnost interrupce podle religiozity respondenta

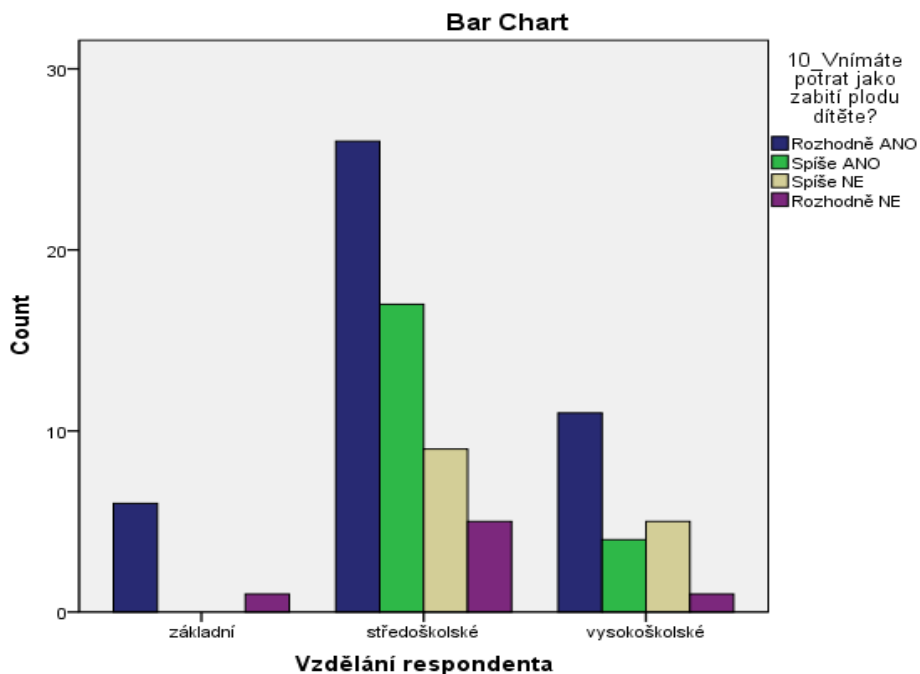
Graf 28: Přijatelnost interrupce ve vztahu k rozhodnutí respondenta dodržovat sexuální věrnost partnerovi

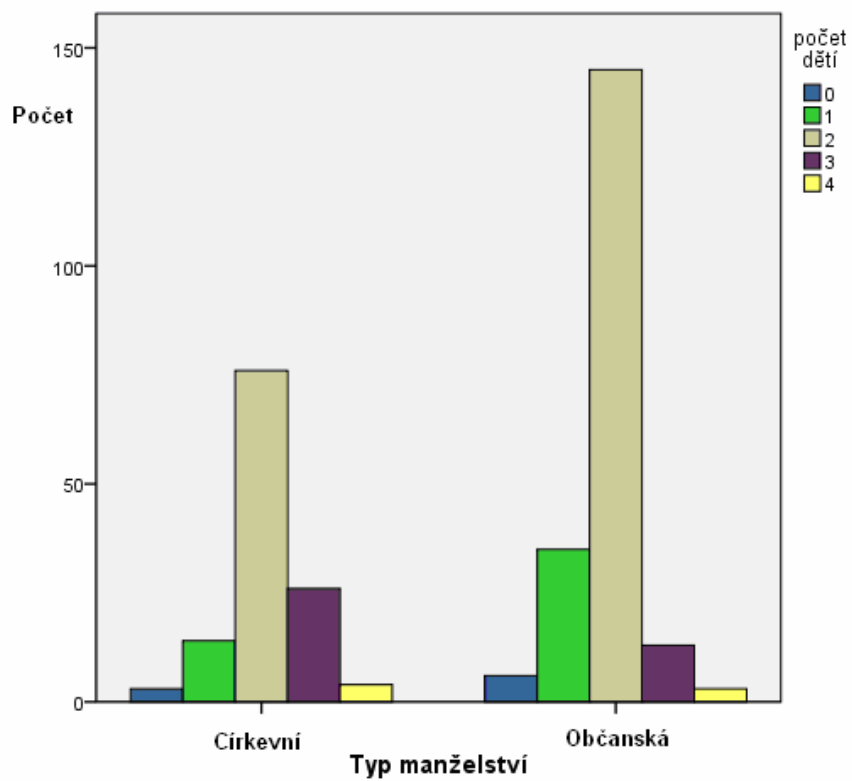
Graf 29: Přijatelnost interrupce podle vzdělání respondenta

Graf 30: Vnímání interrupce jako zabití plodu dítěte podle vzdělání respondenta

*Graf 31: Počet narozených dětí ze sledovaných
církavních a občanských manželství
(Pelhřimov a okolí 1993-1998)*

ABSTRAKT

HOLKUP, P. *Je možné žít ideál Nazaretské rodiny?* České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické a sociální etiky. Vedoucí práce Jindřich Šrajfer.

Klíčové pojmy: manželství, křesťanská etika, láska, věrnost, nerozlučitelnost, otevřenost pro život, interrupce, rozvody, svátostná manželství, nesvátostná manželství, porovnání církevních a občanských sňatků

Práce se zabývá filosoficko-teologickou úvahou nad manželstvím, jako přirozené instituce. Vychází z předpokládané hypotézy vrozených ideálů lásky, věrnosti a nerozlučitelnosti, jejichž naplnění hledá člověk často v manželství.

Teoretická část popisuje manželství a rodinu z pohledu křesťanské etiky. Charakterizuje svátostná a nesvátostná manželství, hledá společné ideje a poukazuje na jejich rozdílnost. Dotýká se také problémů dnešních rodin jako je problematika umělého přerušování těhotenství, plodnosti a rozvodovosti.

Praktická část zahrnuje výsledky dotazníkového šetření zaměřené na zjištění postojů k ideálům křesťanského manželství současné mládeže. Dále analyzuje matriční zápisy za období let 1993–1998 v Pelhřimově a jeho okolí a porovnává církevní a občanské sňatky vzhledem k jejich rozvodovosti a počtu narozených dětí z těchto manželství.

Závěr práce vyhodnocuje výsledky praktické části, srovnává ho s celostátními průzkumy a odpovídá na úvodní otázku této práce, zda je možné žít ideál Nazaretské rodiny.

ABSTRACT

HOLKUP, P. *Is it possible to live the ideal of Nasareth family?* České Budějovice, 2010. Master degree thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Theological Ethics and Social Ethics. Promoter Jindřich Šrajer.

Key words: marriage, Christian ethics, love, fidelity, indissolubleness, openness for life, abortion, divorces, sacramental marriages, non-sacramental marriages, the comparison of church marriages and civil marriages

The work deals with philosophical and theological consideration of marriage as the natural institution. It comes out of the implied hypothesis of inherent ideals of love, faithfulness and inseparability, whose fulfillment man often searches in marriage.

The theoretical part describes marriage and family from the point of view of the Christian ethics. It characterizes the sacramental and the non-sacramental marriages, looks for common ideas and points out their differences. It touches also the problems of contemporary families e.g. abortion, fertility and divorce rate.

The practical part includes the results of the survey among the present-day young people about their ideals of Christian marriage. Then it analyses the birth registry entries for the period of 1993–1998 in Pelhřimov and its surroundings and compares the church marriages to the civil ones from the point of view of their divorce rate and the number of the children born in these marriages.

The conclusion of the work evaluates the results of the practical part, compares it with the countrywide surveys and answers the introductory question of this work: if is possible to live the ideal of Nasareth family.